

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

MATEJ JOŽE PRIBIČEVIĆ

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO
TRG ŠPORTNIH STAV

Ljubljana, oktober 2012

MATEJ JOŽE PRIBIČEVIĆ

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisani Matej Jože Pribičević, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtor diplomskega dela z naslovom Trg športnih stav, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem prof. dr. Zarjanom Fabjančičem.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
 - poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v diplomskem delu, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, in
 - pridobil vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisal;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Zakonu o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega diplomskega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne 27.09.2012

Podpis avtorja: _____

KAZALO

UVOD	1
1 TEORETIČNA IZHODIŠČA ZA OBRAVNAVO PREUČEVANEGA POJAVA	2
1.1 Športne stave nekoč in danes	2
1.2 Znana in neznana negotovost.....	5
1.3 Vrste stavcev.....	5
1.3.1 Poučeni stavci.....	6
1.3.2 Čustveni stavci	6
1.3.3 Arbitražni stavci	6
1.4 Vrste kvot.....	7
1.4.1 Evropski zapis	7
1.4.2 Britanski zapis	8
1.4.3 Ameriški zapis kvot.....	8
1.4.4 Preračun kvot.....	8
1.5 Vrste stav	8
1.5.1 Stava na zmagovalca	8
1.5.2 Stava s pripisom razlike	9
1.5.3 Azijski handikep.....	9
1.5.4 Stava na več/manj točk.....	9
1.5.5 Stava na točen izid.....	9
1.5.6 Stava polčas/konec	10
1.5.7 Zanesljiva stava	10
1.5.8 Lovljenje sredine	11
1.5.9 Nasprotna sredina	12
1.5.10 Podobnosti in razlike med zanesljivo stavo in lovljenjem sredine.....	13
1.6 Kazalniki.....	14
1.6.1 Pričakovana vrednost	14
1.6.2 ROI = dobiček/investicija.....	16
1.6.3 (Športna) tržna vrednost	16
1.7 Poissonova porazdelitev	17
1.7.1 Uporaba Poissonove porazdelitve v športnih stavah.....	17
1.8 Obnašanje trga športnih stav po Levittu	19
2 TRG ŠPORTNIH STAV	21
2.1 Učinkovitost trga športnih stav	22
2.2 Cilj stavnic	22
2.3 Ponudba na trgu športnih stav.....	22
2.3.1 Kaj vpliva na ponudbo in zakaj se ponudba spreminja	23
2.3.2 Uravnoveženost vplačil	23
2.4 Sub-trgi	26
2.5 Limiti	26
2.6 Zaslužek stavnic.....	29

2.7	Učinkovitost trgov športnih stav	29
3	UPRAVLJANJE S STAVNIM DENARJEM Z VIDIKA STAVCA	30
3.1	Strategije upravljanja	30
3.1.1	Strategija enakomernih vložkov	30
3.1.2	Strategija naraščajočih vložkov	31
3.1.3	Določanje vložka po Kellyju	31
3.1.4	Staviti proti šampionu	34
4	RAZISKAVA NAVAD IGRALCEV ŠPORTNIH STAV	36
4.1	Predmet in metodologija raziskave	36
4.2	Analiza rezultatov	36
4.3	Preverjanje hipotez	46
4.3.1	Hipoteza 1	47
4.3.2	Hipoteza 2	47
4.3.3	Hipoteza 3	48
4.3.4	Hipoteza 4	48
	SKLEP	49
	LITERATURA IN VIRI	51

KAZALO SLIK

Slika 1: Agresivno vs. neprišteveno tveganje po Kellyju (angl. return vs.bet).....	33
Slika 2:Kaj je stavcem pri ponudniku športnih stav pomembno.....	41

KAZALO TABEL

Tabela 1: Prikaz preračuna različnih kvot.....	8
Tabela 2: Prikaz možnosti stave polčas/konec	10
Tabela 3: Prikaz popolne arbitraže (angl. perfect scalp, dutch scalp) - tekma med Cajo Laboral in Real Madridom	10
Tabela 4: Prikaz nepopolne arbitraže (z dobičkom) - tekma med Olimpijo in Krko.....	11
Tabela 5: Prikaz lovljenja sredine - tekma med Barcelono in Cajo Laboral.....	11
Tabela 6: Prikaz možnih scenarijev stave - tekma med Barcelono in Cajo Laboral (ocenjene verjetnosti)	12
Tabela 7: Prikaz nasprotne sredine - tekma med Mariborom in Rogaško	13
Tabela 8: Prikaz možnih scenarijev stave - tekma med Mariborom in Rogaško (ocenjene verjetnosti).....	13
Tabela 9: Prikaz izračuna EV	15
Tabela 10: Pričakovana vrednost – stava 100 EUR na igralca A.....	15
Tabela 11: Verjetnost in skupna verjetnost zadetih prostih metov	18
Tabela 12: Praktični primer Poissonove distribucije pri športnih stavah za dve spremenljivki	19
Tabela 13: Seznam stavnic, ki imajo BMR raiting vsaj 4 (na lestvici 1–5).....	27
Tabela 14: Prikaz izračuna marže stavnice	28
Tabela 15: Preverjanje uspešnosti teorije stave proti šampionu.....	35

UVOD

Zdi se, da so igre na srečo vse bolj priljubljene. Opirajo se novi kazinoji, popularnost pokra raste, če zvečer gledamo televizijo, je težko spregledati vsaj en program, kjer prikazujejo poker igre. Športne stave so tudi vse bolj prisotne v Sloveniji in tudi lahko dostopne preko spleta, ne nazadnje so dokaz priljubljenosti tudi mnoge afere, povezane s športnimi stavami.

Stavnice se kot ponudniki športnih stav tudi vse bolj pogosto promovirajo na mnogo načinov. Lahko gre za klasično oglaševanje prek medijev, vse več pa je vsako leto sponzorstva športnih dogodkov, tekmovanj, moštev in posameznikov.

V diplomski nalogi je obravnavan trg športnih stav, tako ponudba kot povpraševanje.

Namen diplomske naloge je podrobneje pregledati, raziskati in pojasniti vzvode na trgu športnih stav z ekonomskega vidika. Splošno mnenje je, da gre pri športnih stavah zgolj za hazardiranje, ki je družbeno škodljivo. Dejstvo je, da večina ljudi, ki se ukvarja z igrami na srečo, izgublja na dolgi rok. Z druge strani pa se pojavlja vedno več ponudnikov športnih stav, kar posredno kaže na vedno večje povpraševanje po stavni ponudbi. Informacij o dejanskem stanju v Sloveniji ni veliko, zato večina uporabljene literature prihaja iz tujine.

Moj cilj je poglobljeno prikazati trg športnih stav z ekonomskega gledišča ter postaviti ločnico med hazardom in sistemskim igranjem/investiranjem na podlagi znanja. Temeljnit vpogled stanja v Sloveniji (kakšna je ponudba športnih stav v Sloveniji, kdo so stavci na trgu športnih stav in kako se glede na osnovni motiv igranja in navade razlikujejo med seboj) daje spletna izvedba ankete med igralci športnih stav v Sloveniji.

V 1. poglavju (Teoretična izhodišča za obravnavo preučevanega problema) so poleg kratkega zgodovinskega uvoda predstavljena osnovna teoretična izhodišča za lažje razumevanje dejavnosti športnih stav: znana in neznana negotovost, vrste stavcev, vrste kvot, kazalniki, Poissonova porazdelitev in obnašanje trga športnih stav po Levittu.

V 2. poglavju (Trg športnih stav) je opisana ponudba na trgu športnih stav, sub-trgi, limiti, zaslužek stavnice in učinkovitost trgov športnih stav.

V 3. poglavju (Upravljanje s stavnim denarjem z vidika stavca) so opisane strategije upravljanja, kako je mogoče upravljati z denarjem, namenjenim za športne stave.

V 4. poglavju (Raziskava navad igralcev športnih stav) je opisana izvedena anketa med igralci športnih stav v Sloveniji (predmet in metodologija), analiza rezultatov ankete in preverjanje hipotez.

Ugotovitve so povzete v sklepih.

1 TEORETIČNA IZHODIŠČA ZA OBRAVNAVO PREUČEVANEGA POJAVA

Športne stave so opredeljene kot igre na srečo. Poznamo dva tipa iger na srečo, izid igre je lahko odvisen izključno od naključja (igra naključja, gre za neznano negotovost) ali pa je pretežno odvisen od naključja (igra znanja). V igrah znanja torej posameznik lahko vpliva na izid igre, ne more pa popolnoma izključiti dejavnika naključja (Game of skill, 2012).

1.1 Športne stave nekoč in danes

Športne stave naj bi se začele odvijati že v stari Grčiji. Atleti so se bojevali v Korintu, Delfih, Nemei in na Olimpu v veliko panogah (tek, met diska, skok v višino, met kopja, rokoborba). Zmagovalci so prejeli tudi materialno nagrado, v publiku pa so gledalci lahko stavili na svoje favorite. Še večji ljubitelji športnih stav naj bi bili Rimljani. V prvem stoletju je Plinij starejši izjavil: »Tako smo v milosti naključja, da je naključje naš Bog.« So pa bili športi včasih drugačni. Italijani naj bi v preteklosti radi stavili na balinanje (ital. *gioco delle bocce*), Nemci pa na vrste keglanja (nem. *kegeln*) in igro, imenovano quoits. V srednjem veku so mnogi želeli prepovedati stave. V obdobju renesanse je bila popularna borilna igra »*shin kicking*«. Nek profesor, ki je preučeval igre na srečo, je izjavil: »Če ni na voljo priložnosti za stavo, jo Angleži izumi.« V 18. in 19. stoletju so Angleži radi med seboj stavili, ali bo kdo izmed njih sposoben prehoditi, preteči neko dogovorjeno razdaljo. Leta 1789 naj bi nek Irec v manj kot enem letu prehodil razdaljo do Konstantinoplja (danes Istanbul) in zaslužil 20.000 funtov (The History of Sports Betting, 2012).

Stave so bile del zelo znane novele Julesa Verna iz leta 1873 »V osemdesetih dneh okrog sveta«. V tej noveli Phileas Fogg stavi s kolegi v Reform Club, da bo prepotoval svet s svojim francoskim služabnikom v 80. dneh, višina stave je bila 20.000 tedanjih funtov (The History of Sports Betting, 2012).

Na koncu 19. stoletja pa so stave bolj postajale športne stave kot posledica velikega števila ustanovljenih športnih društev. V Angliji je bila nogometna zveza ustanovljena leta 1863, razvijali so se individualni športi, prvi teniški turnir v Wimbledonu je bil leta 1877 in leta 1886 je bila odprta stavnica Ladbrokes. Športne stave so bile v tem času privilegij bogatih (The History of Sports Betting, 2012).

V Združenih državah Amerike se zgodba prične s koruptivnim telegrafskim operaterjem po imenu John Payne, ki je delal za podjetje Western Union's Cincinnati Office na začetku 20. stoletja. Po posredovanju enega izmed največjih družbenikov (solastnikov) je Western Union zavzela moralno držo proti stavam. Prevzeli so prakso zavračanja prenašanja sporočil/poročil rezultatov konjskih dirk. Payne je zapustil svojo službo in ustanovil Telegraph Service of Cincinnati. Namen novega servisa je bilo poročanje stavnica rezultatov dirk (angl.

racetrack). Payne je pozicioniral zaposlenega na lokalno dirko. V trenutku, ko je konj dosegel ciljno črto, je zaposleni uporabil ročno ogledalo, da je posvetil z dogovorjeno kodo, kdo je zmagovalec, v bližnjo visoko zgradbo. Zaposleni v zgradbi je po telegrafu poslal rezultate vsem stavnim halam (angl. *poll halls*) po celotnem Cincinatiju, po najetem vodu (angl. *leased wire*). V našem času, ko so stave v živo zelo prisotne, se zdi vrednost Paynovega servisa nepomembna. Vendarle pa bi brez rezultata po telegrafu lahko trajalo več minut, da bi do stavnice prišle novice, kdo je zmagovalni konj. Tovrstne zamude so sprožile razne prakse. Stranka, ki je izvedela rezultat prej kot stavnica, je lahko plasirala stavo na konja, ki je že zmagal. Paynov servis je tako omogočil, da je stavnica imela prednost. Ko je stranka želela vplačati stavo na konja, ki je že zmagal, je stavnica to vedela in zavrnila stavo. Če je stranka želela vplačati stavo na konja, ki je že izgubil, je stavnica stavo sprejela (Poundstone, 2005, str. 3).

Dandanes je mogoče staviti na ogromno športov. Na olimpijskih igrah v Londonu je bilo na nekaterih stavnica mogoče staviti prav na vse športe.

Edini ponudnik športnih stav, registriran v Sloveniji, je Športna Loterija, ki je bila ustanovljena 24. 1. 1996.

V letu 2010 so dosegli 75,718.097 EUR čistih prihodkov od prodaje in 2,140.339 EUR čistega dobička, od tega je glavna dejavnost športne stave znašala 87 % vseh prihodkov (71.795.988 EUR), e-srečke 9 % (7.519.300 EUR), dveh vplačilnih iger 1 % (533.160 EUR) in klasične srečke 3 % (2.305.691 EUR). Podjetje je imelo v letu 2010 29 zaposlenih (Športna loterija d. d., 2011).

Seveda pa ljudje v Sloveniji stavijo tudi prek spleta na tujih stavnica, ki imajo mnogokrat sedeže v davčnih oazah. Tisti, ki živijo blizu meje, pa stavijo tudi na Hrvaškem, v Avstriji in Italiji.

Podatka, kakšni so prihodki vseh stavnice, ni, lahko pa jih ocenimo s pomočjo letnih poročil, stavnice, ki oddajo svoje letno poročilo.

Panoga športnih stav naj bi imela na leto 300 milijard USD prihodkov (Hall, 2012, str. 13). Ker nekatere stavnice niso dolžne oddajati letnih poročil (npr. Pinnacle Sports na Nizozemskih Antilih), so to zgolj ocene.

Med tujimi stavnica imajo največjo tradicijo angleške stavnice, predvsem velika trojica (angl. *Big Three*): William Hill, Ladbrokes in Coral. Najstarejša stavnica je Ladbrokes, ki je bila ustanovljena leta 1886 za namen konjskih dirk, stavnica Coral je bila ustanovljena leta 1926, najbolj slavna v Evropi pa je William Hill (čeprav je bila ustanovljena najkasneje med naštetimi, in sicer leta 1934). Vse navedene stavnice ponujajo vplačila tako »online«, kot v lokalih. Vendar igralce preko spleta hitreje omejujejo pri vplačilih in izplačilih.

Preko spleta pridobiva vedno več na veljavi stavnica Bet 365 (ustanovljena leta 2000). Bet 365 je izključno »online« stavnica (brez lokalnih vplačilnih mest), ima pa kljub temu več kot 6 milijonov strank v 200 državah. Zaposlenih imajo več kot 1700 ljudi.

Znana stavnica s sedežem v Angliji je tudi Sportingbet (ustanovljena leta 1997). Leta 2006 se je zgodil zanimiv incident. V New Yorku so prijeli Petra Dicksa, direktorja Sportingbeta, po naročilu zvezne države Louisiana, ki ga je obtožila, da je kot najvišji predstavnik podjetja odgovoren za ilegalno dejavnost omogočanja iger na srečo prek spleta, kar je po zakonu zvezne države Louisiane kaznivo. Čez tri tedne so se v New Yorku na zaslišanju odločili, da internetno igralništvo v zvezni državi New York ni kaznivo in da ga ne bodo izročili Louisiani. Dodatno so obrazložili, da Peter Dicks ni državljan Združenih držav Amerike in da je pripotoval zaradi poslov, ki niso bili povezani z igralništvom prek spleta.

Kasneje so se sprožila številna vprašanja o kontroverznem dogodku, ali bi bil lahko legalno kaznovan, tudi če v času kriminalnega dejanja (po zvezni državi Louisiana) ni bil fizično prisoten v Združenih državah Amerike.

V združenih državah Amerike so športne stave dovoljene le v 4 zveznih državah: Nevada, Oregon, Montana in Delaware. Vsekakor pa je največ stavnic lociranih v Las Vegasu v zvezni državi Nevada (Sportsbook, 2012).

Izredno priljubljena stavnica je Pinnacle Sports, katera pa nima sedeža v Evropi. Svoj sedež imajo na otoku Curaçao, ki spada pod Nizozemske Antile.

Vse bolj so priljubljene tudi stavnice, katerim pravijo »Azijske stavnice«, in sicer: SBOBET, 12 bet in 188bet. Prav vse 3 stavnice imajo sedež na otoku Man (angl. *Isle of Man*), otok z le 572 km² kopne površine in okoli 76.315 prebivalcev (po popisu 2001).

Bwin, ustanovljena leta 1997 kot BetAndWin, je bila sprva avstrijska stavnica in je leta 2000 začela kotirati na borzi, leta 2001 pa so svoj sedež preselili na Gibraltar. Še ena znana stavnica je bila ustanovljena v Avstriji. Stavnica Bet-at-home je bila ustanovljena v mestu Wels na severu Avstrije, leta 2000 pa so začeli poslovati preko spleta. Danes imajo sedež v Avstriji, Nemčiji, na Malti in na Gibraltarju. Licenco za športne stave so pridobili (tako kot Bwin) na Gibraltarju. Njihove delnice pa kotirajo v Frankfurtu in na Dunaju. V Avstriji je še mnogo stavnic, ki pa niso tako mednarodno znane, so pa precej znane med nekaterimi igralci športnih stav iz Slovenije. Najbolj priljubljene so Interwetten, Cashpoint, WettPunkt in Bet3000, ki vse omogočajo vplačila preko spleta.

Med igralci športnih stav so priljubljene tudi stavnice iz sosednje Hrvaške, kjer pa ni mogoče (razen pri stavnici SuperSport) vplačevati stav preko spleta in je treba vplačevati v poslovalnicah.

V Skandinaviji imajo tudi nekaj znanih stavnic, vse so znane po večji ponudbi zimskih športov glede na ostale stavnice, imajo pa vse 3 stavnice sedež na Malti. Expekt je bil ustanovljen leta 1999 s strani dveh švedskih podjetnikov. Leta 2001 so Švedi ustanovili stavnico Betsson, 2002 pa je bil ustanovljen finski NordicBet.

Stave se praviloma imenujejo športne stave, kajti velika večina ponudbe je vezana na športne dogodke. Obstajajo tudi izjeme, pogoste so stave na glasbenih tekmovanjih (Evrovizija je zelo priljubljena), volitve (najbolj priljubljene so ameriške predsedniške volitve, kjer je ponudba na voljo tudi več let pred volitvami), obstajajo tudi bizarne stave, kot so: Kateri dogodek se bo zgodil prej: Nemčija svetovni prvak v nogometu ali prvi človek na Marsu? na stavnici Bet at Home.

Nenavadna je tudi stava s strani stavnice Ladbrokes: Katera bo naslednja žival, ki bo prekinila nogometno tekmo v prvi angleški ligi? (angl. *Premier League*), ki je bila postavljena po dogodku pred kratkim, ko je nogometno tekmo prekinila mačka.

1.2 Znana in neznana negotovost

Znana negotovost (angl. *known uncertainty* vs. *unknown uncertainty*) je določljiva z natančno verjetnostjo v klasičnih igrar na srečo (v igralnici ruleta, igre s kartami, kocke, loto napoved). Natanko lahko opredelimo, kolika je verjetnost P za vsakega izmed dogodkov.

Pri **neznani negotovosti** pa ni mogoče natančno določiti ter matematično dokazati verjetnosti dogodkov. Primera sta finančni trgi in športne stave.

Stava je vplačilo izbranega zneska za uresničitev izbranega športnega dogodka.

V slučaju uresnitve dogodka prejme igralec izplačilo (vložek pomnožen s kvoto), v nasprotnem primeru pa igralec ostane brez vplačanega zneska. Stava je zabeležena na stavnem listku, ki je lahko bodisi v fizični (papirni) obliki (lokalne stavnice) bodisi v računalniški obliki (internetne stavnice).

1.3 Vrste stavcev

Športne stave je možno igrati bodisi na osnovi razuma bodisi na osnovi čustev.

Stavce, igralce stav delimo na:

- poučene, racionalne (angl. *sharp*),
- čustvene, emocionalne (angl. *square*),
- arbitražerje.

1.3.1 Poučeni stavci

Osnovna značilnost poučenih, racionalnih stavcev (angl. *sharp bettors*) je, da želijo biti kar se da objektivni pri ocenjevanju verjetnosti izbranega dogodka. Ti stavci vrednotijo:

- verjetnosti izbranih izidov dogodka (npr. zmaga, neodločen izid, poraz) in
- ga primerjajo z izplačilom, ki ga lahko pričakujejo ob uresničenem dogodku (kazalec izplačila je v športnih stavah količnik oz. kvota).

So aktivni udeleženci na trgu športnih stav, iščejo priložnosti in so pripravljeni staviti na vse dogodke, pod pogojem, da pričakujejo dobiček. Racionalni stavci izbirajo stavnice z najvišjimi kvotami, niso toliko odzivni na marketinško močne stavnice (kot je npr. Bwin), zanima jih vsebina in čim boljši kazalci izplačil oz. kvote. Prav tako bodo poučeni stavci mnogokrat stavili že več kot dan pred dogodkom, če bodo le videli »vrednost« v ponudbi. Njihova aktivnost se imenuje v angleščini *handicapping*.

1.3.2 Čustveni stavci

Čustveni stavci (angl. *square bettors*) so popolno nasprotje poučenih stavcev. Najpomembnejši element pri izbiri stav so trenutni občutki. Glavni motivi so trenutna euforija, želja po velikem bogastvu v enem dnevu ter tudi navijaški motiv. Čustveni stavci velikokrat subjektivno stavijo na ekipo, katero tudi subjektivno podpirajo. Običajno stavijo zadnji dan ter na stavnicah, ki so jim najbolj priročne (v Sloveniji Športna Loterija). Precej bolj dovzetni so za močne marketinške akcije (Bwin). Odločitve so nagle, brez kakšnega tehtnega razmisleka. Za njihovo početje se uporablja izraz »gemblanje«.

1.3.3 Arbitražni stavci

Arbitražni stavci trgujejo s športno ponudbo (angl. *trading*). So dobro poučeni vlagatelji na trgu športnih stav in iščejo posebne priložnosti. Najbolj pogosto stavijo stave z zagotovljenim zaslužkom. Na trgu je več stavnic, torej je mogoče v danem trenutku staviti na različne scenarije in imeti v vsakem primeru nekaj % dobička. Kajti pri stavah ni centralnega trga in vsaka stavnica sama postavlja kvote. Kvote so praviloma usklajene med stavnicami, da onemogočajo arbitražerjem varne stave, ni pa vedno temu tako. Naslednji dejavnik, katerega upoštevajo arbitražni stavci, je gibanje kvot. V primeru, da se zgodi nek dogodek, ki lahko vpliva na spremembo razmerij moči med športnimi posamezniki ali ekipami (npr. poškodbe, vremenske razmere, spremembe pravil, rezultati soodvisnih tekem), posledično nekatere stavnice spremenijo ponudbe (kvoto), nekatere pa ne. V takšnem primeru ima arbitražni stavec, ki si želi varne stave, priložnost, da doseže nekaj % donos. Seveda pa obstaja nekaj omejitev:

- časovna omejenost – tudi stavnice, ki ne spremenijo razmerij takoj, praviloma to naredijo s kratkim časovnim zamikom,

- limiti vplačil – mnogokrat imajo stavnice, ki niso tako ažurne, manjše limite, kolikor je najvišje možno vplačilo na izbrani dogodek,
- obstaja verjetnost, da stavnica razveljavi stavo – to se sicer praviloma dogaja pred začetkom športnega dogodka le v primeru, ko je prišlo do kakšnih večjih napak pri objavljanju kvot (npr. obrnjene kvote med ekipama A in B), pri neažurnosti stav praviloma ne razveljavljajo.

1.4 Vrste kvot

Kvota je kazalec izplačila. Spremenljivka, ki nam pove, kolikšno izplačilo bomo prejeli v primeru uspešno odigrane stave, se imenuje kvota.

Stavnice predstavijo svojo ponudbo na več načinov.

Poznamo več vrst zapisa kvot:

- evropski zapis (decimalni zapis) se najbolj uporablja v kontinentalni Evropi, Kanadi in Avstraliji,
- ameriški zapis (numerični zapis) v Združenih državah Amerike,
- britanski zapis (frakcionalni zapis) v Veliki Britaniji.

Ti trije zapisi so najbolj pogosti, poznamo pa še:

- azijski zapis kvote, kjer ločimo indijski, malezijski in hongkonški zapis kvote.

Kvota (angl. *odds*, *prices*) so številke, s pomočjo katerih lahko izračunamo, koliko je morebiten dobiček stave na določen dogodek. Praviloma je tako, da višja kot je kvota, nižja naj bi bila verjetnost, da se izbrani dogodek uresniči, ker so stavnice pripravljene plačati več ob višji kvoti.

Kvota so dejansko ocenjene verjetnosti, pretvorjene v številke. Večina stavnice ima na voljo več zapisov in je možna avtomatska pretvorba kvot.

1.4.1 Evropski zapis

Izračun izplačil je zmnožek vložka in ponujene kvote. Kvota nam pove, koliko enot stavnica izplača pri eni enoti vplačila. Evropske kvote kažejo skupno vsoto denarja (tudi povračilo vložka), ki ga dobimo v primeru dobitka.

$$\text{Vložek} = 100 \text{ EUR}, \text{ kvota} = 2,5, \text{ izplačilo je } 100 \text{ EUR} * 2,5 = 250 \text{ EUR} \quad (1)$$

1.4.2 Britanski zapis

Britanski zapis prikaže dobiček oziroma koliko denarja dobimo, minus vložek (upoštevanje vložka je razlika med britanskim in evropskim zapisom kvote).

$$\text{Vložek} = 100 \text{ EUR}, \text{ kvota je } 6/4, \text{ dobiček je } 100 * 6/4 = 150 \text{ EUR} \quad (2)$$

(dobimo nazaj tudi 100 EUR vložka, kar je po britanskem sistemu samoumevno)

1.4.3 Ameriški zapis kvot

Ameriška filozofija kvot pa se prične pri dobitku 100 USD, torej koliko je treba staviti, da bomo imeli 100 USD dobička. Kvota je lahko zapisana z negativnim ali pozitivnim številom. Negativno število pove, koliko je treba vložiti, da bo naš dobiček 100 USD, pozitivno število pa pove, koliko dobimo, če tvegamo 100 USD.

*Če stavimo 110 USD na ekipo s kvoto -110 in ekipa zmagaja, je naš dobiček 100 USD
(dobimo tudi povrnjen vložek 110 USD)*

*Če stavimo 100 USD na ekipo s kvoto +120 in ekipa zmagaja, je naš dobiček
120 USD (dobimo tudi povrnjen vložek 100 US) \quad (3)*

Takšen prikaz kvote prikaže le razmerje, seveda pa ni treba staviti točno navedenih vsot, lahko stavimo manj ali več, ta števila so uporabljena samo zato, ker najbolje prikazujejo razmerja.

1.4.4 Preračun kvot

Tabela 1: Prikaz preračuna različnih kvot

Evropsko/ decimalno	Britansko/ frakcionalno	Ameriško	Hong Kong	Indija	Malezija
1,5	1/2	-200	0,5	-2,0	0,50
2	1/1	+100	1,0	1,0	1,00
2,5	3/2	+150	1,5	1,5	-0,67
3	2/1	+200	2,0	2,0	-0,50

Vir: Betting Odds Converter, 2012.

1.5 Vrste stav

1.5.1 Stava na zmagovalca

Najbolj osnovna stava je tekma ali dvoboj s klasično stavo na zmagovalca. Pri stavi na zmagovalca imamo vsaj dve možnosti, lahko pa tudi več (praviloma tam, kjer je možen neodločen izid). Gre za najbolj priljubljeno stavo, Američani prakticirajo podobno stavo, ki pa

se vseeno razlikuje in se imenuje »MoneyLine«. »Money Line« ima vedno samo dva možna rezultata. Če se tekma konča po regularnem delu neodločeno, se stava stornira (angl. *bet void*) in se vsem igralcem povrnejo vložki, če pa se igrajo podaljški, dobijo izplačilo tisti, ki so stavili na zmagovalca, ne glede na to, ali je konec tekme po regularnem delu tekme ali podaljšku. Pri klasičnih stavah bi stavo dobili tisti, ki bi stavili na rezultat neodločeno (angl. *tie*), mnogokrat označen s simbolom X, Športna Loterija Slovenije pa neodločen izid označuje s simbolom 0.

1.5.2 Stava s pripisom razlike

Stava s pripisom razlike (angl. *handicap, spread*) se razlikuje od klasične stave na zmagovalca v tem, da ima ena izmed ekip (ali posameznikov) pripisano navidezno prednost. Praviloma ima teoretično slabša ekipa dodeljeno prednost, favorizirana ekipa pa zaostanek. Stavnice naj bi tako ustvarile kar se da zanimivo stavo, kjer so kvote za obe možnosti enake ali podobne, posledično naj bi bile tudi verjetnosti za kateregakoli od rezultatov enake ali podobne.

1.5.3 Azijski handikep

Azijski handikep (angl. *Asian handicap*) je pripisana stava, ki je zelo priljubljena predvsem pri nogometu. Je vse bolj popularna vrsta stave, katero so prvi uvedli Azijci. Ključna novost pri azijskem handikepu je ta, da sta možna le dva izida in ne 3, kot pri klasični stavi pri nogometu (zmaga domačega moštva, neodločen izid in zmaga gostujočega moštva). V osnovi torej poenostavlja možnosti rezultatov. Ima pa azijski handikep tudi različice, kjer je bolj zahteven od ostalih stav. Je namreč edina vrsta stave, ki uvaja tudi pojme polovico zadetka (angl. *half goal*) in celo četrt zadetka (angl. *quarter goal*).

1.5.4 Stava na več/manj točk

Pri stavi na več/manj točk (angl. *under/over bet*) stavci napovedujejo, ali bo na določeni tekmi manj ali več točk od ponujene možnosti stavnice (na primer pri nogometu je najbolj pogosta meja 2,5, pri košarki so meje pribl. 150 točk (Ameriška NBA liga približno 200 točk), pri rokometu pribl. 60 golov). Možne so tudi stave, ali bo določena ekipa (ali celo igralec) dosegla manj ali več točk od vrednosti, ki jo določi ponudnik stav, tj. stavnica (na primer Primož Brezec več/manj od 8,5 točk).

1.5.5 Stava na točen izid

Igralci stavijo, koliko bo končen izid tekme (angl. *correct score*), stava je znana predvsem pri nogometu. Če se tekma konča z rezultatom 1 : 1, so stavo zadeli tisti stavci, ki so ta izid napovedali, vsi ostali pa stave ne zadenejo.

1.5.6 Stava polčas/konec

Stava polčas/konec (angl. *halftime/fulltime*) je stava, kjer se napoveduje kombinacija rezultata na polčasu v povezavi s končnim rezultatom. Možnih je 6 rezultatov, ki so prikazani v Tabeli 2.

Tabela 2: Prikaz možnosti stave polčas/konec

Polčas/konec	Polčas/konec (prikaz s simboli)*
Domači/domači	1/1
Domači/neodločeno	1/x
Domači/gost	1/2
Neodločeno/neodločeno	x/x
Neodločeno/gost	x/2
Gost/gost	2/2

Legenda: *Domači = 1; Neodločeno = x; Gostje = 2

Vir: *Half time / Full time, 2012.*

1.5.7 Zanesljiva stava

Zanesljiva stava (angl. *sure bet, scalp*) je kombinacija dveh stav, ki sta med seboj zrcalno nasprotni. Ena izmed kombinacij takšnih dveh stav je popolna arbitraža, kjer je dobljeno izplačilo zagotovljeno ne glede na rezultat dogodka. Arbitraža je lahko tudi nepopolna, v tem primeru dobimo v primeru uresničitve enega izmed dveh (ali več) možnih scenarijev.

Tabela 3: Prikaz popolne arbitraže (angl. *perfect scalp, dutch scalp*) - tekma med Cajo Laboral in Real Madridom

Stava	Vložek (EUR)	Izplačilo (EUR)	Izguba/dobiček (EUR)
Caja Laboral +3,5	90	200 ali	
Real Madrid -3,5	90	200	
SKUPAJ	180	200	200 – 180 = +20

To je primer popolne arbitraže, ko je v vsakem scenariju dobljena natanko 1 stava, bodisi prva ali druga, kajti stavi sta si med seboj zrcalno nasprotni. Če zmaga Caja Laboral ali izgubi za največ 3 točke, je dobljena stava na Caja Laboral. Če pa Real Madrid zmaga za več kot 3 točke (4 točke ali več), je dobljena stava na Real Madrid. Skupaj smo vložili 180 EUR na obe stavi. V vsakem primeru dobimo 200 EUR izplačila. Naš dobiček je torej v vseh scenarijih 20 EUR. Lahko govorimo o zanesljivi stavi, kajti ni tveganja in je stavec lahko popolnoma ravnodušen, kateri izmed scenarijev se bo zgodil.

Tabela 4: Prikaz nepopolne arbitraže (z dobičkom) - tekma med Olimpijo in Krko

Stava	Vložek (EUR)	Izplačilo (EUR)	Izguba/dobiček (EUR)
Olimpija -4,5	100	200 ali	
Krka +4,5	100	210	
SKUPAJ	200	200 ali 210	0 ali +10

To je lahko povsem stvarna situacija, ker mnogo ljudi svoje vložke zaokrožuje bodisi zaradi lažje predstave ali izračuna.

Če bo Olimpija zmagala z vsaj 5 točkami razlike, bo izplačilo 200 EUR in bodo vsi vložki enaki izplačilu (dobiček = 0).

Če Olimpija ne bo zmagala z vsaj 5 točkami razlike (zmagala bo za manj kot 5 ali sploh ne bo zmagala), bo izplačilo 210 EUR, skupni vložki so 200 EUR, torej bo dobiček 10 EUR.

Tukaj obstaja manjše tveganje. Stavec je rahlo na boljšem, če Olimpija ne zmaga za več kot 4 točke (v drugem primeru). Tudi v primeru, če Olimpija ne zmaga za vsaj 5 točk, stavec nima izgube. Gre za nepopolno arbitražo.

1.5.8 Lovljenje sredine

Sredina je kombinacija dveh stav, ki sta močno povezani, a si nista med seboj popolnoma zrcalno nasprotni. Takšna kombinacija stav nosi v sebi tveganje, je pa tveganje praviloma bistveno manjše, kakor pri klasični stavi na eno stran. Sredine so torej bolj tvegane kot arbitraža, a so lahko tudi bolj donosne. Sredina lahko prinese velik dobiček v primeru, da pade točno določen interval rezultatov, velikost intervala je odvisna od velikosti sredine. Bolj je interval velik, večja je verjetnost, da se bo rezultat zgodil. Tveganje je v tem, da če se ne zgodi rezultat v določenem intervalu, nosi stavec določeno izgubo.

Tabela 5: Prikaz lovljenja sredine - tekma med Barcelono in Cajo Laboral

Stava	Vložek (EUR)	Izplačilo (EUR)	Izguba/dobiček (EUR)
Barcelona -2,5	110	220	
Caja Laboral +3,5	120	220	
SKUPAJ	230	220 ali 440	-10 ali +210

Tabela 6: Prikaz možnih scenarijev stave - tekma med Barcelono in Cajo Laboral (ocenjene verjetnosti)

Rezultat tekme	Ocenjene verjetnosti (%)	Stava 1 (EUR) Barcelona	Stava 2 (EUR) Caja Laboral	Vsota, rezultat (EUR)
Barcelona zmaga za 4 ali več	45	+110	-120	-10
Barcelona zmaga za točno 3	10	+110	+100	+210
Barcelona zmaga za manj kot 3 ali izgubi	45	-110	+100	-10

Če Barcelona zmaga točno za 3 točke, sta obe stavi uspešni. Vsak drug rezultat pomeni, da eno stavo dobimo in drugo stavo izgubimo. Ker imajo stavnice svojo maržo (izplačila (angl. *payout*) so manjša od vplačil (< 100 %)), imamo v primeru ene dobljene in ene izgubljene stave izgubo. Tveganje je tukaj, ali bodo Barcelona zmagala točno za 3 točke ali ne. Cilj je zadeti točko, kjer sta obe stavi uspešni.

Poglejmo si izračun pričakovane vrednosti dveh kombiniranih stav (EUR):

$$\begin{aligned}
 &(0,45 * -10) + (0,1 * 210) + (0,45 * -10) \\
 &= -4,5 + 21 - 4,5 \\
 &= 13 \text{ EUR}
 \end{aligned}
 \tag{4}$$

Če so ocenjene verjetnosti pravilne, je to sredina, ki prinaša pozitivno pričakovano vrednost. V 90 % bomo izgubili 10, v preostalih 10 % primerov pa bomo zaslužili kar 210 EUR.

Poznamo še polovično in nasprotno sredino.

1.5.9 Nasprotna sredina

Nasprotna sredina (angl. *reverse middle*) ali poljska sredina (angl. *Polish middle*) je nasprotje od običajne sredine. Igramo dve medsebojno nasprotni stavi, kjer pa ni mogoče, da bi obe stavi zadeli hkrati. Najverjetneje je, da bomo zadeli eno stavo, je pa nekaj možnosti, da ne bo uspešna niti ena stava. Za nasprotno sredino se odločimo, če ocenimo, da je pričakovana vrednost pozitivna.

Tabela 7: Prikaz nasprotne sredine - tekma med Mariborom in Rogaško

Stava	Vložek (EUR)	Izplačilo (EUR)	Izguba/dobiček (EUR)
Maribor -3,5	100	220	
Rogaška +2,5	100	220	
SKUPAJ	200	220 ali 0	-200 ali + 20

Tabela 8: Prikaz možnih scenarijev stave - tekma med Mariborom in Rogaško (ocenjene verjetnosti)

Rezultat tekme	Ocenjene verjetnosti (%)	Stava 1 (EUR) Jets	Stava 2 (EUR) Raiders	Vsota, rezultat (EUR)
Maribor zmaga za 4 ali več	46	+120	-100	+20
Maribor zmaga za točno 3	8	-100	-100	-200
Maribor zmaga za manj kot 3 ali izgubi	46	-100	+120	+20

1.5.10 Podobnosti in razlike med zanesljivo stavo in lovljenjem sredine

Podobnosti:

- Tveganje pri stavah je bodisi popolnoma eliminirano bodisi majhno;
- Gre za lovljenje drugačne ponudbe, zaželene so torej stavnice, ki bodisi zamujajo na trgu bodisi drugače postavljajo ponudbo od konkurence;
- Dobiček obeh pristopov je povezan s pravilnim predvidevanjem, kako se bo ponudba spreminjala v prihodnosti, torej kako se bodo gibale stavne linije (angl. *betting lines*);
- Oba pristopa nosita tveganje, da morda ne bo možno odigrati obeh stav. Možno je, da najprej izberemo stavo 1 in v tem času stavnica, ki je ponujala stavo 2, umakne stavo iz ponudbe (Yao, 2010, str. 74).

Razlike:

- Lovci na sredino morajo dobro razumeti verjetnost, da bo tekma končana v določenem intervalu, arbitražni stavci tega ne potrebujejo;
- Lovci na sredino so izpostavljeni tveganju, potem ko so stavo odigrali, arbitražni stavci takšnega tveganja ne nosijo;
- Lovci na sredino so po navadi v situaciji bodisi v velikem dobičku ali majhni izgubi. Arbitražni stavci imajo nižje dobičke, a če jim uspe popolna arbitraža - zanesljiva stava, ne morejo izgubiti (Yao, 2010, str. 75).

Dobiček na tveganje (angl. *return on risk*) je tukaj bolj primeren kazalec kot dobiček na vložek (angl. *return on investment*). Tveganje je namreč pri zanesljivi stavi in lovljenju sredine nižje kot pri klasični stavi. Kajti eno stavo bomo zagotovo (razen v primeru nasprotne sredine) dobili in je tveganje vložka nižje (Yao, 2010, str. 77).

1.6 Kazalniki

1.6.1 Pričakovana vrednost

Pričakovana vrednost (kratica EV, angl. *expected value*) je eden izmed najpomembnejših pojmov pri športnih stavah. Razumevanje pričakovane vrednosti je zelo pomembno. EV uporabljamo zato, da prikazujemo in ocenjujemo verjetnost določenih idej in stav. Za vsako tveganje si postavimo vprašanje: Kakšen je naš povprečen dobiček? (angl. *What is our average profit?*).

Pričakovano vrednost izračunamo tako, da upoštevamo vse možne scenarije (rezultate) in vsakemu izmed njih pripišemo denarni izid (rezultat, izplen) in verjetnost.

Vsota verjetnosti je 100 %. Vsota posameznih rezultatov, pomnoženih z njihovimi verjetnostmi, je enaka pričakovani vrednosti. Če ima EV pozitiven predznak, ima dogodek pozitivno pričakovano vrednost in govorimo o pozitivni pričakovani vrednosti. Nasprotno, če ima EV negativen predznak, govorimo o negativni pričakovani vrednosti (Yao, 2010, str. 26).

Pričakovana vrednost je decimalni ali odstotni pokazatelj povprečnega dolgoročnega povračila na sprejeto tveganje (angl. *risk on a risk taken*). Pričakovano vrednost dobimo tako, da upoštevamo kvote vsakega posameznega rezultata, ki ga pomnožimo z vrednostjo, ki odraža stroške in koristi (angl. *cost-benefit*), in delimo zmnožek teh vrednosti s stopnjo tveganja. Pozitivna pričakovana vrednost pomeni, da je dobiček verjeten na dolgi rok, medtem ko negativna pričakovana vrednost navaja izgubo na dolgi rok (Feustel & Howard, 2010, str. 8).

Pričakovana vrednost opisuje vrednost dogodka glede na vse možne scenarije.

Opis in ocena situacije, ki ima lahko različne rezultate:

Izvajalec prostih metov pri košarki. Če je igralec A zadel 800 prostih metov od 1000 prostih metov, je pričakovana ocena, da bo zadel naslednji prosti met, 80 %. Pričakovana vrednost zadetih točk igralca A je 0,8. Igralec bo seveda prosti met bodisi zadel bodisi zgrešil, a v povprečju je pričakovano, da bo z enim prostim metom dosegel 0,8 točke.

Mečemo kocko s 6 možnimi rezultati enake verjetnosti.

Tabela 9: Prikaz izračuna EV

Številka	Verjetnost	Rezultat (EUR)	V * R (verjetnost * rezultat) EUR
1	1/6	-2	-0,33
2	1/6	-2	-0,33
3	1/6	-2	-0,33
4	1/6	-2	-0,33
5	1/6	18	+3,00
6	1/6	-2	-0,33
VSOTA	6/6	/	+1,33

Zadnji stolpec prikazuje zmnožek verjetnosti in rezultata. Če seštejemo vse možnosti, dobimo +1,33 EUR. Pričakuje se 1,33 EUR dobička pri vsakem metu (pri enem metu pa to ni mogoče, rezultat bo bodisi -2 EUR bodisi +18 EUR).

Iz tega izhaja matematična enačba (= matematično upanje)

$$5/6 (-2 \text{ EUR}) * 1/6 (18 \text{ EUR}) = +1,33 \text{ EUR} \quad (5)$$

Primer iz športnih stav

Teniški igralec A proti teniškem igralcu B. Predpostavimo, da sta igralca v danem trenutku popolnoma izenačena, oba imata natanko 50 % možnosti za zmago. Stavnic postavijo kvote 1,95 na oba igralca.

Tabela 10: Pričakovana vrednost – stava 100 EUR na igralca A

Scenarij	Verjetnost	Rezultat (EUR)	V * R (verjetnost * rezultat) EUR
1 - zmaga igralec A	1/2	+95	+47,5
2 - zmaga igralec B	1/2	-100	-50,0
Skupaj	1	-5	-2,5

Če se uresniči scenarij 1 (zmaga igralec A), je naš dobiček 47,5 EUR, če se uresniči scenarij 2 (zmaga igralec B), je naša izguba 50 EUR. Iz tega izhaja matematična enačba

$$\text{Pričakovana vrednost} = (1/2 * 95 \text{ (EUR)}) - (1/2 * -100 \text{ (EUR)}) = -2,5 \text{ EUR} \quad (6)$$

1.6.2 ROI = dobiček/investicija

Pomembna dva variabilna dejavnika sta dobiček in investicija (kratica ROI, angl. *return on investment = profit/investment*). ROI ne upošteva časovne komponente, torej koliko časa je potrebno, da dosežemo dobiček na investicijo. Torej je možno, da imata dve investiciji enak ROI, vendar je ena boljša, ker se povrne v hitrejšem času (Yao, 2010, str. 36).

$$\begin{aligned} (\text{Pričakovan}) \text{ ROI} &= (\text{Pričakovan}) \text{ dobiček/investicija} \\ &(\text{angl. } \text{«expected profit/investment»}) \end{aligned} \quad (7)$$

1.6.3 (Športna) tržna vrednost

$$\text{Finančna tržna vrednost (angl. »market value«)} = \text{trenutna cena} * \text{število delnic} \quad (8)$$

Npr. če imamo 100 delnic Krke in je ena trenutno vredna 85 EUR, je naša tržna vrednost $100 * 85 = 8500$ EUR.

Športna tržna vrednost

Trenutno ceno zamenja verjetnost uresničitve dogodka.

Število delnic zamenja vsota, ki jo dobimo nazaj, če se naš dogodek uresniči. To vključuje tudi vložek, ker stavnica vrne vložek le v primeru zadete stave (Yao, 2010, str. 64).

$$\begin{aligned} \text{Športna tržna vrednost} &= \\ &\text{verjetnost uresničitve izbranega dogodka} * \text{povrnjena vsota} \end{aligned} \quad (9)$$

Tržna vrednost stave na primeru:

Verjetnost, da Tina Maze zmaga v kombinaciji, je npr. 25 %, vložimo 100 EUR, če je tržna vrednost 100 (smo stavili po kvoti 4), in smo sklenili t. i. »pošteno stavo« (angl. »*fair bet*«).

Kombinirana tekma hitre discipline in tehnične discipline, kjer smo napovedali, da bo Tina Maze zmagovalka, kvota 4, ocenjena verjetnost 25 %. Tržna vrednost je $4 * 25$ EUR = 100 EUR.

Odlično nastopi v hitri disciplini, zasede 2. mesto, glavni favorit za zmago odstopi in Tini Maze se možnosti povečajo na 35 %.

$$\begin{aligned} \text{Izračunamo trenutno tržno vrednost} &= \\ \text{verjetnost} * \text{vsota} &= 0,35 * 400 = 140 \text{ EUR} \end{aligned} \quad (10)$$

1.7 Poissonova porazdelitev

Porazdelitev je uvedel francoski fizik, matematik in geometer Siméon - Denis Poisson (1781–1840) (Poissonova porazdelitev, 2012).

Poissonova porazdelitev (zakon o redkih številih ali zakon majhnih števil) je diskretna porazdelitev (nezvezna), ki je podobna binomski porazdelitvi. V Poissonovi porazdelitvi opazujemo verjetnost, da se pojavi določeno število dogodkov v nekem časovnem obdobju, če se ti dogodki pojavljajo z znano pogostostjo in neodvisno od časa, ki je potekel od zadnjega dogodka (pri binomski porazdelitvi pa obravnavamo število uspehov v n ponovitvah poskusa). Lahko rečemo, da se dogodek zgodi zelo redko, ima pa veliko možnosti, da se zgodi (Poissonova porazdelitev, 2012).

Poissonovo porazdelitev uporabljamo kot model za število redkih dogodkov, ki se pojavljajo v mnogih ponavljanjih. To pomeni, da je n zelo velik in p (verjetnost) zelo majhen, produkt np pa ima neko sprejemljivo oziroma razumno vrednost (primer promet, kjer je izredno veliko možnosti za nesrečo, nesreče pa so relativno redke). To obliko verjetnostne porazdelitve uporabljamo tudi za izračun verjetnosti pojavljanja dogodkov na določeni razdalji, površini ali prostornini (ne samo v časovnem intervalu).

1.7.1 Uporaba Poissonove porazdelitve v športnih stavah

Princip Poissonove porazdelitve lahko uporabimo tudi pri športnih stavah. Če določimo povprečno število (povprečno sredino), koliko dogodkov se bo v izbranem obdobju zgodilo, lahko ugotovimo verjetnost vsakega možnega scenarija. Torej lahko izračunamo, kako verjetno je, da bomo zadeli, če se odločimo za katerokoli ponujeno stavo v stavni ponudbi.

Pogoji, da vpeljemo Poissonovo distribucijo (Feustel & Howard, 2010, str. 174):

- število poskusov/ponavljanj je veliko (vsaj 20 poskusov/ponavljanj) za dogodek, ki ga preučujemo,
- verjetnost, da se dogodek zgodi ravno v enem določenem trenutku, je nizka, obstaja pa veliko priložnosti, da se bo nek dogodek zgodil (manj kot 0,10 na poskus/ponovitev),
- spremenljivka mora biti nekaj, kar se lahko zgodi največ enkrat v danem trenutku,
- predpostavka, da se sama distribucija ne spreminja v času.

Poissonovo porazdelitev je veliko lažje razumeti na prikazu.

Praktični primer Poissonove distribucije pri športnih stavah za eno spremenljivko:

Koliko prostih metov mora zadeti igralec A, da zadosti pogojem Poissonove distribucije ob naslednjih predpostavkah:

- vsak zadeti prosti met šteje natanko eno točko,

- ponudba na trgu, npr. več ali manj kot 10 zadetih prostih metov,
- povprečje, ki ga pripišemo določenemu dogodku, npr. 9,2,
- katero stavo želimo izbrati, v našem primeru 10 ali manj zadetih prostih metov.

S pomočjo Poissonove tabele si lahko ogledamo verjetnostno porazdelitev (zaokroženo na 1 decimalno število) (Tabela 11).

Tabela 11: Verjetnost in skupna verjetnost zadetih prostih metov

Število zadetih prostih metov	Verjetnost, da se dogodek zgodi %	Skupna verjetnost (kumulativa) %
0–3	0,5	0,5
3	1,3	1,8
4	3,0	4,8
5	5,5	10,3
6	8,5	18,8
7	11,2	30,0
8	12,9	42,9
9	13,1	56,0
10	12,1	68,1
11	10,1	78,2
12	7,8	86,0
13	5,5	91,5
14	3,6	95,1
15	2,2	97,3
Več kot 16	3,7	100,0

Kot vidimo iz priloženega, gre za normalno porazdelitev (Gaussovo porazdelitev). Bolj smo v povprečju, višja je verjetnost dogodka. Bolj gremo proti ekstremom, bolj je verjetnost nižja.

Kot je razvidno iz Tabele 1, lahko pri povprečju 9,2 zadetih prostih metov na tekmo po Poissonovi porazdelitvi pričakujemo, da je:

- 56 % verjetnost, da bo igralec zadel manj kot 10 prostih metov,
- 12,1 % verjetnost, da bo igralec zadel natanko 10 prostih metov,
- 31,9 % verjetnost, da bo igralec zadel več kot 10 prostih metov.

Praktični primer Poissonove distribucije pri športnih stavah za dve spremenljivki

Obstajajo stave, kjer sta dva dogodka združena. Npr. igralec A tekmuje z igralcem B, kdo bo dosegel več skokov (lahko asistenc), kar zadosti vsem pogojem za Poissonovo porazdelitev.

Stava: Igralec A – Igralec B

Kdo bo dosegel več skokov v košarkarski tekmi?

Kvota: Igralec A 1,85 – Igralec B 1,85

Igralcu A pripišemo povprečje 9,6 skokov na tekmo, igralcu B pa 10,4 skoke na tekmo. Ali se stava na igralca B po kvoti 1,85 splača?

Tabela 12: Praktični primer Poissonove distribucije pri športnih stavah za dve spremenljivki

Igralec A	Verjetnost %	Igralec B	Verjetnost %
Manj kot 10 skokov	50,9	Manj kot 10 skokov	40,9
Natanko 10 skokov	12,4	Natanko 10 skokov	12,4
Več kot 10 skokov	36,7	Več kot 10 skokov	46,7

Oglejmo si Poissonovo porazdelitev: Ob povprečju igralec A 9,6 skokov in igralec B 10,4 skoke je po Poissonovi porazdelitvi verjetnost sledeča:

- 38,5 % verjetnost, da bo igralec A dosegel več skokov,
- 52,6 % verjetnost, da bo igralec B dosegel več skokov,
- 8,8 % verjetnost, da bosta igralca dosegla enako število skokov.

Verjetnost, da bo igralec B dosegel več skokov kot igralec A, je 52,6 %. V tem primeru bi bila naša stava uspešna. Verjetnost, da bosta igralca dosegla enako število skokov, je 8,8 %, v tem primeru bi za našo stavo prejeli nazaj vložek (brez zaslužka in brez izgube). Verjetnost, da izgubimo našo stavo, je 38,5 %.

$$EV = 0,526 * 0,85 - 0,385 * 1 = 0,0621 \quad (11)$$

Pričakovana vrednost (EV) je pozitivna, zato se stava splača.

1.8 Obnašanje trga športnih stav po Levittu

Steven Lewitt (2004) je v svojem delu »Why are Markets organized so Differently than Financial markets« prikazal, da lahko stavnice upoštevajo navade večine igralcev stav in svoj dobiček povečajo nad standardnih 4,5 %.

Levitt je preučeval navade 20.000 igralcev stav pri ameriškem nogometu (National Football League) v sezoni 2000–2001.

Pri stavah s pripisano razliko je ugotovil:

- da je več kot 50 % vseh stav vloženi na favorita,
- manj kot 50 % vseh stav vloženi na »nefavorita« (v uporabi angl. izraz *outsider* ali *underdog*).

Ko je domača ekipa favorit, je:

- 56,1 % vseh stav vloženih na favorita,
- 43,9 % vseh stav vloženih na *outsider-ja, underdog-a*.

Ko je bila gostujoča ekipa favorit, je bilo:

- 68,2 % vseh stav na favorita,
- 31,8 % vseh stav je bilo na *outsider-ja, underdog-a*.

Rezultati so v nasprotju s prepričanjem, da stavnice določajo ponudbo tako, da želijo izravnati ponudbo denarja na obeh straneh ponudbe (favorit in nefavorit/*outsider*). Če je več kot 50 % denarja na favoritih in favoriti ne zmagajo v več kot 50 % vseh primerov, lahko stavnice presežejo osnovni dobiček 4,5 %.

V Levittovi (2004) raziskavi je bilo temu tako. Domači favoriti so zmagali le v 49,1 %. Domači nefavorit/*outsider* kar v 57,7 %. Gostujoči favorit je zmagal v 47,8 %, gostujoči nefavorit/*outsider* pa v 50,4 %.

Iz priloženega je razvidno, da stava na favorita ni dobra. Podatki prikazujejo, da je linija na favorita prilagojena z namenom, da se izkoristi nagnjenost igralcev športnih stav, da stavijo na favorita.

Skupno so igralci stav v Levittovi (2004) raziskavi zadeli 49,45 % vseh stav (zgrešili 50,55 % vseh stav). Torej je v povprečju stavnica zaslužila $0,555 * 11 + 0,945 * (-10) = 61,56$ centov na 10 USD vložka. Če bi igralci stav zadeli pol njihovih stav, bi stavnice v povprečju zaslužile $0,5 * 11 + 0,5 * (-10) = 50$ centov na 10 USD vložka. Na videz majhna razlika v odstotku zadetih stav (0,45 odstotne točke) se odraža v precej večji razliki v dobičku, kar znaša 23 % ($61,56 / 50 * 100$).

Levitt (2004) je preverjal rezultate za sezone 1980–2001 in ugotovil, da je v tem obdobju 48,8 % domačih favoritov in 46,7 % gostujočih favoritov pokrilo razliko (je bila stava na njih po enakovrednih kvotah uspešna). Torej bi lahko igralec stav zaslužil preprosto s tem, ko bi stavil na domačega nefavorita/*outsider-ja*.

Levitt (2004) je nadalje ugotovil, da je bila uspešnost favorita, da bo pokrila razliko, ki jo je pripisala stavnica, precej neodvisna od velikosti pripisane razlike stavnice.

V obdobju 1980–2001 je:

- 48,5 % favoritov, ki so bili favorizirani za več kot 6 točk, preseglo pripisano razliko,
- 48,1% favoritov, s pripisano razliko 3,5–6 točk, preseglo pripisano razliko,
- 47,8% favoritov, s pripisano razliko manj kot 3 točke, preseglo pripisano razliko.

2 TRG ŠPORTNIH STAV

Trg športnih stav je podoben finančnemu trgu. Stavnice se na trgu obnašajo kot ustvarjalci trga (angl. *market makers*). Poučeni stavci (angl. *sharp bettors*) se obnašajo kot *hedge* skladi in poučene borzne hiše (investitorji). Tudi poučeni stavec je lahko v določenih situacijah ustvarjalec trga (angl. *market maker*). Nepoučeni vlagatelji pri stavah se obnašajo podobno kot nepoučeni vlagatelji na finančnem trgu. Kupujejo po visoki ceni in prodajajo po nizki ceni.

V nadaljevanju bo obrazloženo, kako deluje trg športnih stav, kako se ponudba »odpira« in spreminja, ugotavljali bomo tudi učinkovitost trga ter načine, kako interpretirati tržno ponudbo.

Gibanje kvot na trgu športnih stav je podobno gibanju cen vrednostnih papirjev na borzi. Vse stavnice (internetne in zemeljske) objavijo otvoritvene kvote (angl. *opening odds*), kar je podobno otvoritveni ponudbi delnic (angl. *initial stock offering*). Kasneje pa na kvote (tako kot na ceno delnic) najbolj vplivata ponudba in povpraševanje.

Splošno je finančnim trgov in trgov športnih stav po Levittu (2004, str. 223) skupno to, da:

- na njih sodelujejo udeleženci s heterogenimi prepričanji in informacijami
- udeleženci iščejo dobiček skozi trgovanje v negotovosti
- so športne stave, tako kot izvedeni finančni instrumenti, igra z ničelno vsoto z udeleženci na vsaki strani transakcije
- so v igri potencialno visoke vsote denarja

Razlike med finančnim trgov in trgov športnih stav (Levitt, 2004, str. 223):

- v večini finančnih trgov se ponudba spreminja zelo pogosto oziroma nenehno, na trgu športnih stav se ponudba spreminja manj pogosto.

Najpomembnejša vsebinska razlika (iz katere izhaja tudi prej omenjena lastnost spreminjanja cen) med finančnimi trgi in trgi ponudnikov športnih stav pa je v tem, da je na slednjih ponudba izrazito skoncentrirana v ponudnikih stav. V nasprotju z organizatorji finančnih trgov, ki so le redko neposredno udeleženi v ponudbi in povpraševanju teh trgov, predstavljajo ponudniki stav na trgih, ki jih organizirajo, ponudbeno stran teh trgov.

Kot razliko med finančnimi trgi in trgi športnih stav pa lahko opredelimo tudi namene, motive in cilje udeležencev teh trgov. Če na finančnih trgih prevladuje načelo maksimizacije dobička (kot glavna komponenta koristnosti), je na trgih športnih stav (bolj) prisotna tudi čustvena komponenta koristnosti (Žove, 2006, str. 24).

Levitt (2004, str. 245) zaključuje, da je najverjetneje fundamentalna razlika med stavami in finančnimi trgi, da je na trgu športnih stav mogoče najeti majhno skupino posameznikov

(postavljalci kvot), ki lahko sistematično bolj napoveduje rezultate od stavcev na dolgi rok. Na drugi strani pa na finančnih trgih lahko toliko insajderskih informacij in nepreglednih kompleksnosti v ocenjevanju podjetij onemogoči, da bi posameznik nadvladal trg, kar pomeni, da bi »market maker«, ki bi se obnašal kot stavnica, bil manj uspešen, kot v primeru, če bi preprosto izenačeval ponudbo in povpraševanje in izkoriščal razliko v povpraševanju in ponudbi (menjalna provizija).

2.1 Učinkovitost trga športnih stav

Finančni trgi so učinkoviti, ko so cene delnic nepristransko določene in upoštevajo vse pomembne dejavnike vrednosti podjetja. Ti dejavniki so med drugim napovedana izplačila dividend in načrt razvoja podjetja. Trg športnih stav se razlikuje od finančnega trga. Ko stavnice določajo cene (kvote), pravzaprav ne upoštevajo samo verjetnosti dogodkov, pač pa predvidevajo, kaj bodo stavili igralci, kajti končni cilj je dobiček.

2.2 Cilj stavnic

Stavnica ima kot vsako podjetje dva osnovna cilja: maksimizacija profita ob najnižjem možnem tveganju. Dva dejavnika sta velikokrat recipročna, zato obstajata dve osnovni strategiji (Yao, 2010, str. 58):

- Prioriteta je nizko tveganje. Veliko ponudnikov športnih stav je nenaklonjenih tveganju, v mnogo primerih športne stave niso primarna dejavnost, so bolj dopolnilo k igram na srečo, npr. kazino. Takšni ponudniki športnih stav si želijo kar se da simetrična vplačila (angl. *balanced book*).
- Bolj agresiven pristop, primaren cilj, je maksimizacija profita. Stavnica je pripravljena za namen večjega dobička nase prevzeti večja tveganja (mnogokrat sprejme bolj nesimetrična vplačila).

2.3 Ponudba na trgu športnih stav

Glede na dva osnovna cilja (maksimizacija profita ob najnižjem možnem tveganju) stavnice oblikujejo svojo ponudbo, ki se običajno imenuje stavna lista. V podjetju imajo postavljalce kvot (angl. *line makers, odds compilers*) ali pa so naročniki servisov, ki jim svetujejo pri postavljanju ponudbe, tj. kvot.

Nekatere stavnice (po navadi tiste, ki imajo lastno ekipo postavljalcev kvot) zgodaj objavijo svojo ponudbo, praviloma po nižjih limitih vplačil. Prednost je v višjem tržnem deležu vplačil, ker imajo ponudbo na voljo dalj časa. Slabost je ta, da v primeru, da ponudba ni učinkovita (npr. so naredili kakšno napako), potem poučeni vlagatelji to izkoristijo. Ker je pri odpiranju trga višja možnost za narobe postavljeno ponudbo, so limiti vplačil nižji. Limit na vplačila se dvigne, ko se stavnice prepričajo, da je ponudba učinkovita. Pri temu jim pomaga zgodnja aktivnost v njihovi stavnici in aktivnost pri konkurenčnih stavnicah na trgu. Mnogo

stavnic čaka druge stavnice, da vidijo, kaj se dogaja na trgu, in se šele po dogajanju na trgu odločijo, kako bodo odprli svojo ponudbo.

2.3.1 Kaj vpliva na ponudbo in zakaj se ponudba spreminja

Najpogostejši vzroki spreminjanja ponudbe po Yao (2010, str. 57–59):

- veliko stav je na eni strani, nesimetrija, stavnice želijo posledično izravnati ponudbo s povpraševanjem,
- sistem zazna, da poučeni vlagatelji stavijo praviloma na eno stran in se temu prilagodijo,
- novice o akterjih (igralcih in ekipah), ki bi lahko vplivale na spremembo verjetnosti posameznih izidov (poškodbe, prodaja in nakupi igralcev, sprememba prve postave),
- vremenska napoved, to seveda pride v poštev pri športih, ki se odvijajo na prostem (izjemoma tudi pri dvoranskih športih, a samo posredno, npr. zaradi vremenskih razmer ekipa noč preživi na letališču),
- vpogled v poslovanje in spremembo ponudbe pri ostalih ponudnikih stav (angl. *moving on air*).

Yao (2010, str. 59) pravi, da višja stavna aktivnost vodi v višjo verjetnost, da bodo stavnice spreminjale ponudbo (pomikale meje) in s tem povečuje verjetnost, da se bo ponudba med stavnicami bolj razlikovala. Pri športih in dogodkih z visokimi vsotami vplačil se lahko vlagatelji obnašajo podobno kot finančni arbitražerji na finančnih trgih.

Ponudba se lahko prilagaja kadarkoli, a je to najbolj verjetno v zgodnjih fazah ali v poznih fazah ponudbe, pravi Yao (2010, str. 60). Zgodaj se spreminja ponudba (meje, linije), če le-ta ni učinkovita, poučeni vlagatelji vložijo precej denarja na eno stran in stavnice posledično ponudbo prilagodijo. Pozno pa se meje pomikajo, ko stavnice sprejemajo veliko vplačil na eno stran (nesimetrično) in premaknejo linijo, da bi privabili denar tudi na drugo stran in tako dosegli bolj simetrična vplačila. V preteklosti so se stave končale, ko se je dogodek (npr. tekma) začel (angl. *all bets placed*), sedaj pa obstajajo tudi stave v živo, tako da je ponudbe za kakšen odmeven dogodek konec šele takrat, ko se tekma konča.

2.3.2 Uravnoteženost vplačil

Starejša gradiva pravijo, da si stavnica prizadeva doseči uravnotežena vplačila, kar pomeni enakovredna vplačila na vse možnosti v nekem športnem dogodku (npr. enako vplačil na ekipo A in ekipo B). Novejša literatura pa odkriva, da stavnice dopuščajo tudi asimetrična vplačila, če menijo, da bo s tem njihov dobiček višji. Uravnotežena vplačila so možna, a niso nujna pri sprejemanju vplačil.

Enostavni model obnašanja stavnic (angl. »*simple model of sports book behaviour*«) po Humphreysu (2010, str. 3–4).

Športna stavnica sprejema vplačila na ekipo 1 in ekipo 2.

H predstavlja skupna vplačila, f_1 predstavlja delež (izražen frakcionalno) vplačil na ekipo 1, f_2 ($= 1 - f_1$) pa delež (izražen frakcionalno) vplačil na ekipo 2:

$$H = f_1 + f_2 = f_1 + (1 - f_1) = 1 \quad (12)$$

Kjer je:

$$f_1 = f_2 - 1$$

$$H = f_1 + f_2 = f_1 + (1 - f_1) = 1$$

H = celotna masa vplačil za športni dogodek

f_1 = del vplačil na ekipo 1

f_2 = del vplačil na ekipo 2 = $1 - f_1$

Športna stavnica deluje tako, da si zaračunava pristojbino ali maržo (samo pri stavah, ki so izgubljene):

$$v = \text{marža stavnice (angl. vig, juice)}$$

Ker ima tekma v našem primeru samo dva možna izida, je R - neto dobiček ali izguba stavnice:

Stave na ekipo 1 so dobitne

$$R = f_2 (1 + v) - f_1 \quad (13)$$

Stave na ekipo 2 so dobitne

$$R = f_1 (1 + v) - f_2 \quad (14)$$

Če zmagata ekipa 1, potem stavnica obdrži ves denar, vložen na stavo 2, plus pristojbino (maržo), in izplača stave na ekipo 1.

Če zmagata ekipa 2, potem stavnica obdrži ves denar, vložen na stavo 1, plus pristojbino (maržo), in izplača stave na ekipo 2.

Višina izgube ali dobička je odvisna od vloženih stav na obe ekipi (koliko je bilo sprejetih vplačil na ekipo 1 in koliko na ekipo 2).

Prikaz izgube ali dobička stavnice s substitucijo:

Stava na ekipo 1 je dobitna

$$\begin{aligned} R &= f_2 (1 + v) - f_1 \\ &= (1 - f_1) (1 + v) - f_1 \\ &= 1 - f_1 + v - f_1 v - f_1 \\ &= 1 - 2f_1 - f_1 v + v \end{aligned} \quad (15)$$

Stava na ekipo 2 je dobitna

$$\begin{aligned} R &= f_1 (1 + v) - f_2 \\ &= f_1 (1 + v) - (1 - f_1) \\ &= f_1 + f_1 v - 1 + f_1 \\ &= 2f_1 + f_1 v - 1 \end{aligned} \tag{16}$$

Ne glede na to, katera ekipa zmaga, obračunana pristojbina, marža (angl. *commison*, *vig*), poveča dobiček stavnice.

Če zmaga ekipa 1, potem so dobički stavnice na tekmo nižji, če je delež na stavo 1 višji. Če zmaga ekipa 2, potem so dobički stavnice na tekmo višji, če je delež na stavo 1 višji.

Prag rentabilnosti stavnice

Matematični pogoj za prag rentabilnosti stavnice za to tekmo je, da mora biti dobiček natanko 0.

Stava na ekipo 1 je dobitna

$$\begin{aligned} R &= 1 - 2f_1 - f_1 v + v = 0 \\ 1 - 2f_1 - f_1 v + v &= 0 \\ 2f_1 + f_1 v &= 1 + v \\ f_1 (2 + v) &= 1 + v \\ f_1 &= 1 + v/2 + v \end{aligned} \tag{17}$$

Stava na ekipo 2 je dobitna

$$\begin{aligned} R &= 2f_1 + f_1 v - 1 = 0 \\ 2f_1 + f_1 v &= 1 \\ f_1 &= 1/2 + v \end{aligned} \tag{18}$$

Ta dva matematična rezultata ($1/2 + v < 1 + v/2 + v$) ustvarjata zgornjo in spodnjo mejo dobičkonosnosti stave s perspektive športne stavnice ne glede na izid tekme. Dokler je $1/2 + v < f_1 < 1 + v/2 + v$, športna stavnica ustvarja dobiček na tekmi. Če je v (marža stavnice) = 0,1, je $1/2 + v = 0,476$ in $1 + v/2 + v = 0,524$, kar pomeni, da dokler je del stav na ekipo 1 med tema dvema mejama, športna stavnica ustvarja dobiček ne glede na izid tekme. Športna stavnica je sposobna ustvarjati tudi večje dobičke od tega glede na izid, pričakovanja stavcev ali ostalih dejavnikov, ampak ta profit je nepogojen.

Končno, ko v (marža) stavnice raste, zgornja meja dobičkonosnosti stave raste, spodnja meja dobičkonosnosti za stavnico pada. S tem so meje za dobiček širše.

2.4 Sub-trgi

Obstajajo različni športni trgi. Vsak šport je lahko kategoriziran v pod-trge. Vrste stav pri vsakem športu nadalje razčlenijo trg v še manjše trge. Nekateri trgi privabljajo večji interes stavecev (in posledično vplačil), nekateri manj. V Evropi prednjačijo Evropska nogometna tekmovanja in nekatere priznane nacionalne nogometne lige, v Združenih državah Amerike pa prednjači ameriški nogomet, liga NFL.

2.5 Limiti

Najvišja možna vplačila (limit) in volatilitnost ponudbe (kako hitro se linije premaknejo) sta odvisni od velikosti trga.

Stavnica Pinnacle Sports v povprečju stavcem izplača največ (angl. *payout*) 97,09 %. Nogomet ima kot najbolj priljubljen evropski šport visoke limite, ki se po tekmovanjih in državah razlikujejo. Daleč najvišji limit je na turnirjih svetovnega ranga, kot je Evropsko prvenstvo v nogometu (npr. EURO 2012), kjer znaša limit od 15.000 do 80.000 EUR. V UEFA Ligi prvakov (najbolj priljubljeno klubsko tekmovanje na svetu) lahko na omenjeni stavnici na stavo s pripisano razliko (angl. *handicap*), kjer ima ena izmed ekip pripisano prednost, vložimo z enim klikom tudi do 27.728 EUR (primer polfinale lige prvakov), na zmago ene izmed ekip ali neodločen izid 13.864 EUR, na več ali manj zadetkov 13.864 EUR (najbolj običajna je meja 2,5 zadetka), medtem ko v zgodnejših fazah tekmovanja nekaj manj, npr. v osmini finala 20 % manj (stava s pripisano razliko 22.224 EUR, 1 x 2 stava in več ali manj zadetkov pa 11.112 EUR). Visoke limite imajo še angleška nogometna liga Premier League, kjer je možno vplačati do 22.224 EUR, španska La liga do 14.816 EUR, na tekme UEFA evropska liga je možno vplačati do 13.864 EUR v polfinalu (podobno kot v UEFA Ligi prvakov je v zgodnejših fazah tekmovanja možno vplačati manj), sledijo italijanska Serie A, nemška Bundesliga (obe do 8.888 EUR), francoska La liga. Naštete lige in tekmovanja so najmočnejša in najbolj priljubljena nogometna tekmovanja, posledično je vplačanih veliko stav, stavnice podrobno spremljajo vsa dogajanja in ponujajo visoke limite vplačil. Sledi mnogo lig, na katere je možno vplačati različne vsote denarja. Pomemben dejavnik je tudi verodostojnost tekmovanja. Manj je sumov, da so tekme prirejene, večji limit si bodo stavnice privoščile. Nizozemske, švedske in portugalske lige dopuščajo vplačila do 4.000 EUR. Na tekme argentinske lige, MLS lige iz Združenih držav ter lig iz Danske, Nizozemske, Belgije, Rusije, Turčije, Mehike je možno vplačati 2.000–3.000 EUR (za argentinsko in MLS ligo 2.800 EUR, za ostale 2.100 EUR), nato pa sledijo že lige, ki so bodisi podpovprečno zanimive bodisi podpovprečno verodostojne. Na poljsko ligo je na primer možno vplačati 1.300 EUR (stava s pripisano razliko). Sledijo grška, norveška druga liga, romunska liga, brazilski ligi Carioca in Paulista, čilenska itd., kjer je možno vplačati do 673 EUR za vse vrste stav. Slovenska nogometna liga pa je v družbi ukrajinske, švedske druge lige, madžarske lige, izraelske lige, argentinske druge lige z najnižjim limitom za vplačilo 346.60 EUR za vse vrste stav.

Pri ostalih športih je najvišji možen limit nižji, se pa limiti vplačila od športa do športa razlikujejo. Na zmago bodisi na demokrata ali republikanca na predsedniških volitvah v ZDA je možno vplačati 3.450 EUR, medtem ko je na tekmo prve slovenske lige v košarki možno vplačati le 70 EUR.

Zanimiv je pregled limitov vplačila po športih na olimpijskih igrah, kjer se v dveh tednih zvrsti mnogo športov. Najvišji limit je pri tenisu, pri katerem je enak tako za moški kot za ženski tenis. Pri nogometu pa je med spoloma razlika, na moški nogomet je možno vplačati mnogo več kot na ženski nogomet. Sledijo ostali ekipni športi (po višini možnega vplačila): košarka, rokomet, odbojka in vaterpolo. Individualni športi imajo občutno nižje limite, pri duel stavi (angl. »*head to head*«) je praktično pri vseh individualnih športih višina možnega vplačila 81,34 EUR, na zmagovalca pa so možna vplačila bodisi 162,68 EUR, 244,02 EUR ali 406,70 EUR.

Tabela 13: Seznam stavnic, ki imajo BMR rating vsaj 4 (na lestvici 1–5)

Ponudnik športnih stav	Sedež stavnice	Povprečen zaslužek na stavo (100 % - izplačilo (angl. <i>payout</i>) ¹ v %	BMR rating ² (5 - najvišje, 1 - najnižje) ³	SBR rating ⁴ (A+ najvišje, F- najnižje) ⁵
Pinnacle Sports	Curaçao, Nizozemski Antili	100 - 97,59 = 2,41	5	A+
Ladbrokes	Velika Britanija	100 - 92,45 = 7,55	5	A
5Dimes	Costa Rica	100 - 94,79 = 5,21	4,5+	A+
Paddy Power	Irska	Ni podatka	4,5	B+
Victor Chandler (januarja 2012 preimenova v Bet Victor)	Gibraltar	100 - 92,59 = 7,41	4,5	B
Bet 365	Velika Britanija	100 - 92,61 = 7,39	4+	A-
Blue Square	Velika Britanija	100 - 92,28 = 7,72	4+	B+
Betsson	Malta	100 - 91,58 = 8,42	4	C+
Coral	Velika Britanija	100 - 90,10 = 9,90	4	A-

Se nadaljuje

Nadaljevanje

Ponudnik športnih stav	Sedež stavnice	Povprečen zaslužek na stavo (100 % - izplačilo (angl. <i>payout</i>)* v %	BMR rating** (5 - najvišje, 1 - najnižje)***	SBR rating**** (A+ najvišje, F- najnižje)
IAS (International Sports) bet	Avstralija	100 - 92,90 = 7,10	4	B
SBObet (Sports Bookie Online)	Filipini (Azijski trg) / Isle of Man (Evropski trg)	100 - 93,74 = 6,26	4,5+	A-
Stan James	Gibraltar	100 - 92,59 = 7,41	4	B
Totesport	Velika Britanija	100 - 91,61 = 8,39	4	B-
Will Hill	Velika Britanija	Ni podatka	4,5	A

Legenda:

* Izračunano v zadnjih 30. dneh.

** BookmakerReview Rating (kratica BMR) – Bonitetna lista vodilnih stavnic, ki upošteva dejavnike, kot so: možnosti vplačila, ponudbe bonusov, stavni limiti, leta poslovanja.

*** Povzeto po Sportsbooks Ratings sorted by rating, 2012.

**** Sports Book Review Rating (kratica SBR) – bonitetna lista:

A – elita, vrh – 1 % od vseh stavnic, garantirana varnost in kvaliteta;

B – dobro, minimalno tveganje sredstev stavca, najboljših 10 % vseh stavnic;

C – povprečna do podpovprečna podpora uporabnikov z nekaj tveganja za finančna sredstva stavcev;

D – slabo, tveganje za finančna sredstva stavcev, slaba obravnavana;

F – stavnica na robu, visoka možnost prevare.

Vir: Odds Quality – Bookmaker Payout Ratings, 2012; Sportsbooks Ratings sorted by rating, 2012; Sportsbook Reviews, 2012.

$$\text{Pristojbina, marža} = 100 \% - \text{izplačilo (angl. payout)} \quad (19)$$

Tabela 14: Prikaz izračuna marže stavnice

Stavnica Športne loterije	Vložek (EUR)	Izplačilo (EUR)	Izguba/dobiček (EUR)
Dogodek A	100	175	
Dogodek B	100	175	
SKUPAJ	200	175	-25

$$\text{Delež izplačila (angl. payout)} = 175/200 = 87,5 \% \quad (20)$$

$$\text{Marža} = 100 \% - 87,5 \% = 12,5 \% \quad (21)$$

2.6 Zaslужek stavnic

Stavnice imajo svoje marže. Najnižje internetne marže znašajo od 3 % (Pinnacle Sports) do dobrih 10 % (Športna Loterija ima maržo nad 10 % ($100 \% - 87,5 \% = 12,5 \%$)). Zanimivo je, da ima verjetno najbolj priljubljena stavnica Bwin maržo kar dobrih 8 %.

Ponudnik stav dosega dobiček z določanjem kazalcev izplačil v treh situacijah (Levitt, 2004, str. 224):

- kadar je sposoben dovolj dobro napovedati takšne kazalce izplačil posameznega stavnega dogodka, da uravnesi možna izplačila za vse (komplementarne) izide tega dogodka,
- kadar je sistematično boljši od udeležencev igre športnih stav pri ocenjevanju verjetnosti posameznih izidov,
- kadar je poleg boljšega predvidevanja verjetnosti sposoben napovedati tudi preference udeležencev iger športnih stav oz. njihovo obnašanje pri izbiranju posameznih stav.

2.7 Učinkovitost trgov športnih stav

Teorija učinkovitega trga pravi, da je težko oziroma nemogoče premagati trg z javnimi informacijami. Obstajajo razne teorije in ravni učinkovitosti, od močnih do šibkih.

Močna teorija pravi, da investitorji (na športnem trgu stavci) ne morejo stalno dosegati več kot povprečna izplačila (angl. *returns*) na podlagi javnih informacij in da trenutna tržna ponudba upošteva vse javne informacije.

Šibka verzija teorije pravi, da je večina javno dostopnih informacij »vgrajena« v trenutno tržno ponudbo, a je za nekatere ljudi možno, da dosegajo nadpovprečne dobičke, ker trgi niso popolnoma učinkoviti ves čas. Možno je, da nekateri pravilno ugotovijo, da so kakšne ponudbe bodisi precenjene bodisi podcenjene (Efficient-market hypothesis, 2012).

Večinoma je ponudba v športnih stavah učinkovita. Ker ni centralnega trga, je tudi možno, da posamezniki najdejo razlike v stavah in lahko izvedejo arbitražo.

Učinkovitost poljubnega trga športnih stav je odvisna od (Yao, 2010, str. 62):

- razmerja med vloženim denarjem nepoučenih in poučenih stavcev,
- primerjalne razlike v znanju med postavljalci kvot in poučenimi stavci.

Trg je mnogokrat učinkovit zaradi nepoučenih stavcev. Ko je razmerje med vloženim denarjem nepoučenih in poučenih stavcev visoko, lahko stavnice premaknejo meje, da

povečajo dobiček in zmanjšajo tveganje, kar pa lahko vodi v novo priložnost za poučene stavce (Yao, 2010, str. 62).

Pri finančnih trgih višji volumen vplačil in večje zanimanje pomeni večjo učinkovitost finančnega trga, pri športnih stavah pa ni vedno tako (Yao, 2010, str. 62).

Primerjalne razlike v znanju se lahko pojavijo na manj zanimivih trgih. Pri teh športih se ponudba močno spreminja in prilagaja. Vzroka sta dva in sta med seboj povezana: nižji limit vplačil, ki pa je posledica zavedanja, da ekipa postavljalcev kvot mogoče ne zna pravilno postaviti ponudbe. Posamezniki, ki imajo ogromno znanja v takšnih športih ali panogah, bodo lahko velikokrat imeli stavne priložnosti, ne bodo pa mogli vložiti toliko denarja, kot je to možno na bolj razvitih trgih

3 UPRAVLJANJE S STAVNIM DENARJEM Z VIDIKA STAVCA

Upravljanje s stavnim denarjem (angl. *Money Management, Risk Management, Investment Management*) je način alociranja kapitala med razne možne tržne investicije. Pri investiciji imamo dva osnovna cilja: maksimiziranje dobička ob minimalnem tveganju (angl. *maximize the expected return while minimizing the variance*). Ob znižani varianci dogodkov je tveganje nižje in lahko tvegamo višji delež našega premoženja. Večja ko je varianca, večja je verjetnost zgrešenih serij (Feustel & Howard, 2010, str. 39).

Obstajajo različne strategije upravljanja z denarjem pri športnih stavah.

3.1 Strategije upravljanja

3.1.1 Strategija enakomernih vložkov

Popularna in razumljiva strategija večini ljudi o upravljanju s stavnim denarjem je strategija enakomernih vložkov (angl. *flat betting* ali *plateau*). Izberemo si delež našega premoženja (npr. 1 %) in bomo pri naših naložbah vedno tvegali natanko ta delež našega premoženja. Prednost enakomernih vložkov je poleg preprostosti manjša volatilnost/nihajnost premoženja ter nižje tveganje, da smo zgrešili v oceni naše pričakovane vrednosti.

Tudi strategija enakomernih vložkov ima svoje različice. Deli se na to, ali se sproti prilagaja glede na spremembo premoženja, namenjenega za investicijo (angl. *resizing*) ali ne.

Primer: naš začetni kapital je 10.000 EUR, delež premoženja 1 % za stave, torej standardna stava je 100 EUR.

Če izberemo strategijo prilaganja, bomo v primeru, ko se nam stavna banka/stavni kapital poveča na 12.000 EUR, vložek prilagodili (1 % od 12.000 EUR) na 120 EUR. Če se nam stavni kapital zniža na npr. 8.000 EUR, standardni vložek prilagodimo na 80 EUR (Feustel & Howard, 2010, str. 39).

Če se odločimo, da ne bomo prilagajali vložka, bo naš vložek vseskozi enak, in sicer 100 EUR, ne glede na rast ali padec kapitala (Feustel & Howard, 2010, str. 41).

Strategija enakomernih vložkov je bolj zanesljiv način, če nismo prepričani v naše ocene verjetnosti, da se bo napovedani dogodek zgodil. Matematično sicer ob uspehu pomeni manjši zaslužek, je pa verjetno za večino začetnikov najbolj primeren način alociranja kapitala.

3.1.2 Strategija naraščajočih vložkov

Najbolj znana različica strategije naraščajočih vložkov (angl. *Progressive betting*) je različica, imenovana **Martingale**, ki je najbolj znana v kazinoju (npr. stava na rdečo ali črno), lahko pa se jo uporablja kjerkoli. Martingale sistem pomeni, da ob vsakem zgrešenem poskusu vložek podvojimo na isto barvo/stavo. Nevarnost je v primeru slabe serije, kajti možno je, da zmanjka denarja ali pa limit vplačil ne dovoli tako visokega vplačila.

Najbolj ekstremna različica vseh načinov upravljanja s stavnim denarjem je stava **Vse ali nič** (angl. *all in*) in vodi slej ko prej do bankrota, kajti ob prvem poskusu, ki bo zgrešen, ostanemo brez celotnega premoženja.

3.1.3 Določanje vložka po Kellyju

John Larry Kelly, Jr. (1923–1965) je bil znanstvenik, ki je v času, ko je delal v Bell Laboratories, izdelal algoritem za optimalni delež investicije, znan kot Kellyjev kriterij. V verjetnostni teoriji je Kellyjev kriterij (angl. *Kelly criteria*, *Kelly strategy*, *Kelly formula*, *Kelly bet*) formula, z uporabo katere določimo optimalni delež banke/kapitala, katerega naj vložimo pri seriji stav (Feustel & Howard, 2010, str. 40).

Pri klasični stavi sta možna dva rezultata:

- stavo bomo zadeli, vložek pomnožen s kvoto bo dobitok,
- stavo bomo zgrešili, vložek bo izgubljen.

Kellyjeva formula (Feustel & Howard, 2010, str. 40):

$$f^* = bp - q/b \quad (22)$$

Kjer je:

- f^* je delež našega premoženja ali banke, katerega naj vložimo

- b je kvota, ki smo jo dobili na izbrani dogodek (z britanskim zapisom kvote, ki ne upošteva vložka)
- p je verjetnost, da bomo stavo zadeli
- q je verjetnost, da bomo stavo zgrešili (je enako $1 - p$)

Določanje vložka po Kellyju:

Stava ima 60 % verjetnost, da bo uspešna ($p = 0,6$), ponujena kvota po evropskem zapisu je 2, preračunano v britanski zapis, kjer ni upoštevan vložek, je 1 ($b = 1$), možnost, da bo stava zgrešena, je $q = (1 - p) = 0,4$.

$$F^* = 1 * 0,6 - 0,4/1 = 0,2 \quad (23)$$

Igralec stav bi moral po Kellyjevem kriteriju staviti 20 %, da bi maksimiziral dolgoročno rast svojega premoženja.

Da bi zmanjšali tveganje, mnogi stavci uporabljajo polovični (angl. *half Kelly*) ali celo četrtinski (angl. *quarter Kelly*) Kellyjev kriterij – torej Kellyjev izračun deljeno z 2 ali deljeno s 4.

Stavci so skozi čas sistem poenostavili v stopenjski sistem od 1/10 (najnižji vložek) do 10/10 (najvišji vložek), ki je v praksi zelo razširjen.

Prezemanje več tveganja povečuje verjetnost zelo dobrih, kot zelo slabih scenarijev, rezultatov, izhodov (angl. *outcomes, outputs*). Kellyjeva teorija pravi, če stavimo več, kot svetuje Kellyjeva formula, to zmanjšuje verjetnost zelo dobrih rezultatov, še vedno pa povečuje verjetnost zelo slabih rezultatov, ker so matematično dokazali, da so stave več kot po Kellyjevi formuli dolgoročno pogubne.

Ker je zelo težko vedeti natančne verjetnosti in posledično pričakovane vrednosti in ker je staviti preveč veliko bolj nevarno kot staviti premalo, je logično, da smo previdni in stavimo manj, kot je rezultat Kellyjeve formule.

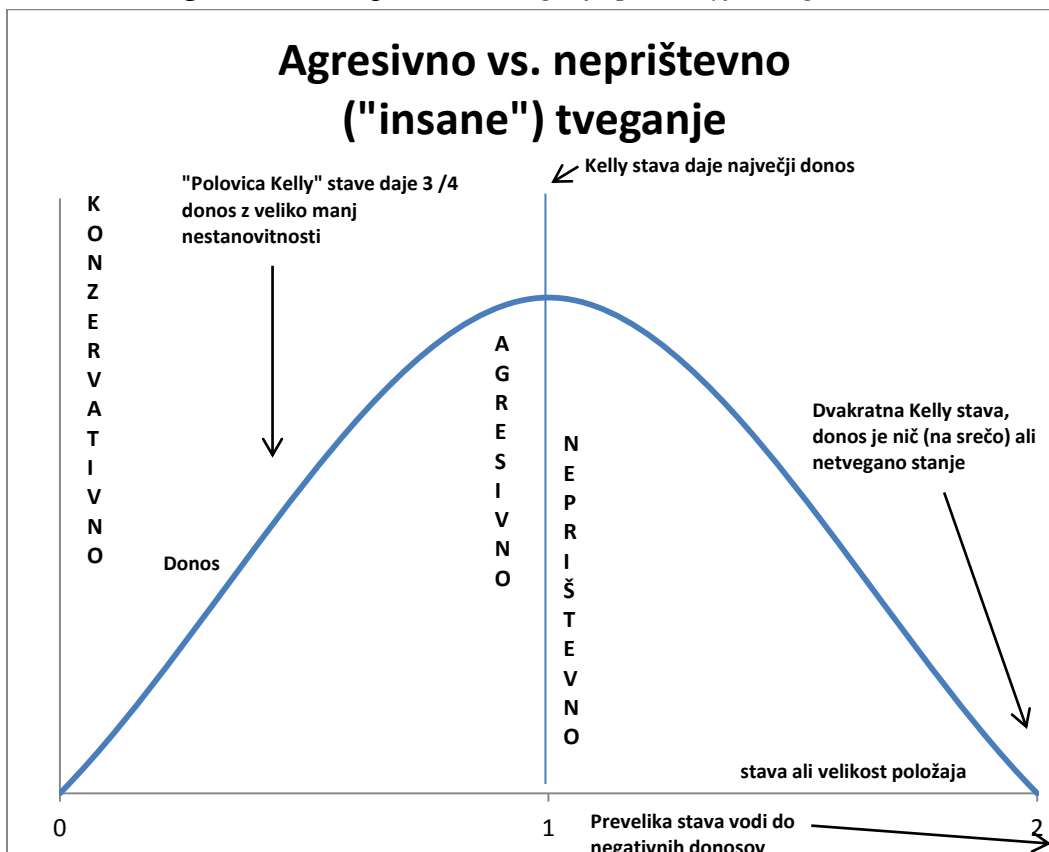
Kellyjeva teorija predpostavlja, da so izbori med seboj neodvisni. Torej je lahko ta model dober za športne stave (kjer so dogodki med seboj bolj neodvisni), ne pa tako dober za finančne trge (finančna kriza vpliva na vsa podjetja).

Kellyjev kriterij je dolgoročen model (asimptotičen model). V realnem svetu je za investitorja pomembno, ali se rast pojavi v kratkem, srednjeročnem ali dolgoročnem času. Torej kako hitro so rezultati vidni. Razumsko je upoštevati ne le dolgoročni kriterij, ampak tudi, kako izgubljene stave ali serija izgubljenih stav vplivajo na premoženje kratkoročno ali srednjeročno. Kellyjeva formula upošteva le dolgoročni kriterij, večini ljudi pa ni vseeno,

kako pridemo do tja (kratkoročno, srednjeročno). Vložki po Kellyjevem sistemu vodijo do visoko volatilnih kratkoročnih rezultatov, ki so za večino ljudi neprijetni (celo stresni), četudi verjamejo, da bodo na koncu dosegli želen pozitiven donos.

Poundstone (2005, str. 231–233) opisuje Kellyjev kriterij kot jasno (čisto) mejo med agresivnim investiranjem in neprištevnim norim (angl. *insane*) investiranjem.

Slika 1: Agresivno vs. neprišteвно tveganje po Kellyju (angl. return vs. bet)



Vir: W. Poundstone, *Fortune's formula: the untold story of scientific betting system that beat the casinos and Wall Street*, 2005, str. 232.

Horizontalno (os x) predstavljajo vložene enote po Kellyju (angl. *marked off in units called Kelly fractios*).

Točka 1 predstavlja standardno stavo po Kellyjevem kriteriju - delež premoženja, namenjenega za investicijo/stavo (angl. *prescribed fraction of the speculator's wealth*).

Točka 0 pomeni, da nič ne vložimo/stavimo.

Točka 2 predstavlja dvojno stavo, torej enkrat več kot po Kellyjevem kriteriju.

Krivulja, ki predstavlja izplačilo (angl. *return*), doseže najvišjo točko v točki 1, ki jo imenujemo tudi Kellyjeva stava ali stava, priporočljiva po Kellyjevem kriteriju.

Vrh krivulje je tangentno horizontalen. Lahko stavimo malce manj ali malce več, pa to ne bo bistveno vplivalo na stopnjo izplačil (angl. *return rate*).

Večje so stave, bolj bo premoženje nihalo navzgor in navzdol. Volatilnost/nihajnost (angl. *volatility*) se torej povečuje bolj, ko se pomikamo po grafu desno (bolj je investiranje neprišteveno). Tveganje je seveda pri neprištevnem investiranju višje. Neprištevne stave so zato, ker so ob nižjem pričakovanem donosu (angl. *decrease compound return*), bolj volatilne in posledično tvegane. Kellyjeva stava in vse stave rahlo levo od točke 1 so agresivne. Investicije blizu točke 0 so konzervativne.

Ko je delež dvojen, kot po Kellyjevem kriteriju, pade pričakovani donos na 0. Z višjimi stavami postane negativen. Bolj so vložki previsoki, bolj je trend negativen.

Ker je biti bolj agresiven kot neprišteven, je dobro biti malce levo od točke 1 (težko je biti namreč točno v točki 1).

V praksi namreč vedno obstaja negotovost o pravi verjetnosti dogodka, v katerega bomo investirali. Nevarnost je namreč, da bomo svojo oceno precenili, in sicer v smer, ki jo favoriziramo, kar pa se lahko za nas izteče neugodno (na grafu prečkamo točko 1).

Povzetek Kellyjevega sistema:

- prednost: matematično najboljši sistem,
- pomanjkljivost: v primeru, da precenite lastno oceno verjetnosti, je lahko kapital pod velikim tveganjem (višjim kot pri strategiji enakomernih vložkov).

3.1.4 Staviti proti šampionu

V Ameriki se je pojavila teorija, da so v začetku sezone stavili proti lanskemu prvaku Super Bowl ameriškega nogometa lige NFL. Prvak naj bi v začetku sezone igral slabše, kot v koncu preteklega sezone. Tudi rezultati bodo pokazali, da je bilo v preteklih 20. letih v povprečju takšno početje dobičkonosno (Wong, 2009, str. 267–312).

Investiranje proti NFL prvaku ima dva osnovna vzroka (Wong, 2009, str. 268):

- zelo verjetno je, da igralci stav v povprečju precenjujejo moč ekipe, ki je osvojila pretekli Super Bowl,
- rival bo zelo motiviran, kar se bo odrazilo v nadpovprečni predstavi. Igrati proti prvaku je nekaj posebnega, za ekipo prvaka pa je to le prva (ali ena izmed prvih tekem) v rednem delu nove sezone.

To je primer, ki ga bi lahko uporabili vedno, ko nekdo precenjuje ekipo glede na to, kako je nastopala pred nekaj meseci in se srečala z zelo motiviranim nasprotnikom.

Ta teorija se je še dodatno razvila. Dodala se je še stava staviti na ekipo, ki bo prihodnji teden igrala proti prvaku. Ekipa naj bi se pripravljala za naslednjo tekmo, morda nekateri igralci ne bi igrali s polno močjo in/ali bi varčevali svojo športno energijo za naslednjo tekmo. Ekipe naj bi torej igralo pod povprečno.

Druga teorija je staviti proti ekipi, ki je pretekli teden igrala proti prvaku. Moštvo naj bi imelo težave z motivacijo ter tudi s formo, ker naj bi se preteklo tekmo na veliki tekmi fizično in moralno izpraznilo.

Tabela 15: Preverjanje uspešnosti teorije stave proti šampionu

	Rezultati 2000–2008	Rezultati 1990–1999	Rezultati 1985–1989	Rezultati SKUPAJ
Protí lanskemu prvaku v prvih 6. tednih				
Uspešno	22	33	17	72
Neuspešno	25	21	13	59
Storno	2	0	0	2
	(prvi teden 0-7-1)	(prvi teden 8-2)	(prvi teden 4-1)	(prvi teden po 2000 slabo)
Več/manj točk				
Več	32	24	17	73
Manj	16	30	12	58
Storno	0	0	1	1
	(5-4 prvi teden)	(5-5 prvi teden)	(5-0 prvi teden)	(15-9 prvi teden)
Protí naslednjemu nasprotniku prvaka				
Uspešno	26	25	13	64
Neuspešno	16	23	14	53
Storno	0	2	0	2
	(5-4 prvi teden)	(5-4-1 prvi teden)	(3-1-1 prvi teden)	(13-9-5 prvi teden)
Protí prejšnjemu nasprotniku prvaka				
Uspešno	24	21	11	56
Neuspešno	14	17	14	45
Storno	1	0	0	1
	(prvi teden ta stava ni bila na voljo)	(prvi teden ta stava ni bila na voljo)	(prvi teden ta stava ni bila na voljo)	(prvi teden ta stava ni bila na voljo)

Vir: S. Wong, Sharp Sports Betting, 2009, str. 270–312.

V skladu s teorijo bi bile stave uspešne (odstotek zadetih stav bi se gibal blizu 60 %, kar bi prinašalo dobiček.

4 RAZISKAVA NAVAD IGRALCEV ŠPORTNIH STAV

4.1 Predmet in metodologija raziskave

Raziskava je usmerjena na udeležence iger športnih stav, ki se aktivno posvečajo igranju športnih stav.

Omejitev raziskave je dejstvo, da je šlo za posredno anketiranje in ne osebno. Predpostavljamo, da so zastavljena vprašanja jasna, da so odgovori korektni in tako podlaga za sklepanje, ter da je število sodelujočih zadostno. Kriterij, po katerem smo ugotavljali, ali je nekdo igralec športnih stav, je bil v sklopu prvega vprašanja, ki je bilo selektivno (Ali ste se v preteklih treh mesecih ukvarjali s športnimi stavami?).

Anketa je bila opravljena s pomočjo spletnega orodja CreateSurvey. Vprašalnik je priložen kot Priloga 4. Na spletni strani www.BestEuroBets.com/forum je bila postavljena povezava do dostopa do ankete. Odgovore na anketno vprašanje je bilo mogoče oddati od srede 6. 7. 2011 do ponedeljka 18. 7. 2011. Odgovori so bili nato ustrezno analizirani. V anketi je sodelovalo 109 respondentov.

Hipoteze so bile preverjane s statističnim paketom SPSS, ki je najbolj uporabljan statistični program za analizo podatkov.

4.2 Analiza rezultatov

1. vprašanje: Ali ste se v zadnjih treh mesecih ukvarjali s športnimi stavami?

Da

Ne

Da bi pridobil le odgovore od aktivnih udeležencev športnih stav, je bilo prvo vprašanje Ali ste se v zadnjih treh mesecih ukvarjali s športnimi stavami? selektivno. Velika večina (97,25 %) je odgovorila, da so bili aktivni v zadnjih treh mesecih na področju športnih stav. Predpostavko, da je večina respondentov aktivnih na trgu športnih stav, lahko potrdim.

Časovno komponento aktivnosti sem ugotavljal z 2. in 3. vprašanjem.

2. vprašanje: Kako pogosto igrate športne stave?

Vsak dan, ne glede na ponudbo

Skoraj vsak dan, večkrat tedensko

Ob zanimivejših športnih dogodkih

Z drugim vprašanjem sem ugotavljal pogostost igranja športnih stav: 19,8 % respondentov igra športne stave vsak dan, ne glede na ponudbo, 64,15 % se aktivno ukvarja s športnimi stavami večkrat tedensko, 16,04 % se jih ukvarja s športnimi stavami ob zanimivejših športnih dogodkih.

3. vprašanje: Koliko časa v povprečju namenite športnim stavam?

Manj kot 30 minut dnevno

30 minut–1 uro dnevno

1–2 uri dnevno

2–3 ure dnevno

3–4 ure dnevno

5 ali več ur dnevno

S tretjim vprašanjem sem ugotavljal, koliko časa respondenti v povprečju namenijo športnim stavam. Vsaj 30 minut na dan nameni športnim stavam 99,05 % (23,81 % + 27,62 % + 18,10 % + 17,14 % + 12,38 %) respondentov, vsaj 1 uro dnevno 75,24 % respondentov (27,62 % + 18,10 % + 17,14 % + 12,38 %), več kot 2 uri 47,62 % (18,10 % + 17,14 % + 12,38 %) respondentov, več kot 3 ure pa 29,52 % (17,14 % + 12,38 %) respondentov.

4. vprašanje: Koliko znaša vaš povprečni vložek?

Do 5 EUR

6–10 EUR

11–20 EUR

21–30 EUR

31–50 EUR

51–100 EUR

101 ali več EUR

Pri povprečnem vložku na stavo smo dobili raznorazne odgovore, lahko ugotovimo, da so vložki igralcev različni od nekaj EUR do nekaj sto EUR na športno stavo.

5. vprašanje: Koliko znaša vaš stavni fond?

Nimam denarja, posebej namenjenega za stave

Do 10 EUR

101–300 EUR

301–500 EUR

501–1000 EUR

1001–2000 EUR
2001–3000 EUR
3001–4000 EUR
4001–5000 EUR
5001–10000 EUR
Več kot 10.000 EUR

20 % respondentov nima denarja, posebej namenjenega za stave, večina (80 %) pa ima denar namenjen za športne stave. Tako kot vložki, je tudi vsota denarja, namenjenega posebej za športne stave, različna. Od nekaj EUR (do 100 EUR) pa do vsot, višjih tudi od 10.000 EUR.

6. vprašanje: Kolikšen odstotek stavne banke (denarja, namenjenega za stave) znaša vaša povprečna stava?

Manj kot 0,5 % stavne banke
Od 0,5 % do 1 % stavne banke
Od 1 % do 2,5 % stavne banke
Od 2,5 % do 5 % stavne banke
5 % do 10 % stavne banke
10 % do 20 % stavne banke
20 % do 40 % stavne banke
Več kot 40 % stavne banke
Ne določam svojega vložka glede na višino stavne banke

Manj kot 0,5 % stavne banke znaša povprečna stava pri 1,90 % vprašanih. Od 0,5 % do 1 % stavne banke znaša povprečna stava pri 14,29 % vprašanih. Od 1 % do 2,5 % stavne banke znaša povprečna stava pri 15,24 % vprašanih. Od 2,5 % do 5 % stavne banke znaša povprečna stava pri 16,19 % vprašanih. 5 % do 10 % stavne banke znaša povprečna stava pri 13,33 % vprašanih. Od 10 % do 20 % stavne banke znaša povprečna stava pri 6,67 % vprašanih. 20 % do 40 % stavne banke znaša povprečna stava pri 1,90 % vprašanih. 30,48 % vprašanih ne določa svojega vložka glede na višino stavne banke.

30,48 % vprašanih ne upošteva svojega vložka glede na višino stavne banke.

7. vprašanje: Raje stavim na dogodek, če vem, da ga bom lahko spremljal v živo (na prizorišču športnega dogodka, na TV ali prek spleta)

Da
Ne

46,67 % respondentov je odgovorilo, da raje stavi na nek dogodek, če ga bodo lahko gledali v živo, 53,33 % pa pravi, da ne. Ugotavljam, da je dejstvo, ali bodo tekmo lahko spremljali v živo ali na televiziji, pomembno za skoraj polovico vprašanih. Ta dejavnik kaže, da nekateri

igrajo športne stave tudi zaradi popestritve ali želje po bolj zanimivem spremljanju športnih dogodkov.

8. vprašanje: V zadnjem letu sem stavil vsaj enkrat na naslednjih stavnicah (označi več stavnic):

Športna Loterija	Centrebet	Stan James
Pinnacle Sports	Sportingbet	Canbet
Bwin	Expekt	Betclic
Bet365	Betfair	Victor Chandler
SBOBET	5dimes	Dafabet
12bet	Paddy Power	EURobet
188 bet	Betsson	Tipico
William Hill	Boylesports	Betway
Ladbrokes	Gamebookers	Interwetten
Unibet	NordicBet	Ostalo
Bet-at-home	Betfred	

Najbolj priljubljena stavnica je Športna Loterija. Kar 96,24 % vseh respondentov je v zadnjem letu stavilo na Športni Loteriji, sledijo Bet 365 z 79,05 %, Bwin z 62,86 %, Pinnacle Sports s 57,14 %, Expekt s 54,29 % in Bet-at-home z 52,38 %.

Respondenti so imeli možnost dodati imena stavnic, ki niso bile navedene med izbirami. 13,33 % je takšnih, ki so označili vsaj eno ostalo stavnico. Navajali so stavnico iz Hrvaške ali iz Avstrije.

Po kvotah je najbolj znan Pinnacle Sports, ki pa je med priljubljenimi stavnicami na 4. mestu. Glede na rezultate je zelo pomembna tudi raznovrstna ponudba. Po raznovrstni ponudbi so najbolj znane stavnice Bet 365, Bwin in Expekt, torej ne preseneča, da vse te stavnice visoko kotirajo pri respondentih. Uporabnikom se zdijo pomembne tudi zadovoljive vplačilne in izplačilne možnosti. Za igralce v Sloveniji je najbolj priročna Športna Loterija (vodilna med najbolj priljubljenimi stavnicami).

9.1. vprašanje: Pri stavnici sta mi pomembna: videz in funkcionalnost spletne strani

1 = ni pomembno

2 = bolj nepomembno

3 = pomembno

4 = zelo pomembno

5 = najbolj pomembno

9.2. vprašanje: Pri stavnici mi je pomembna: dobra (raznovrstna) stavna ponudba

- 1 = ni pomembno
- 2 = bolj nepomembno
- 3 = pomembno
- 4 = zelo pomembno
- 5 = najbolj pomembno

9.3. vprašanje: Pri stavnici so mi pomembni: bonusi in promocije

- 1 = ni pomembno
- 2 = bolj nepomembno
- 3 = pomembno
- 4 = zelo pomembno
- 5 = najbolj pomembno

9.4. vprašanje: Pri stavnici mi je pomemben: visok stavni limit

- 1 = ni pomembno
- 2 = bolj nepomembno
- 3 = pomembno
- 4 = zelo pomembno
- 5 = najbolj pomembno

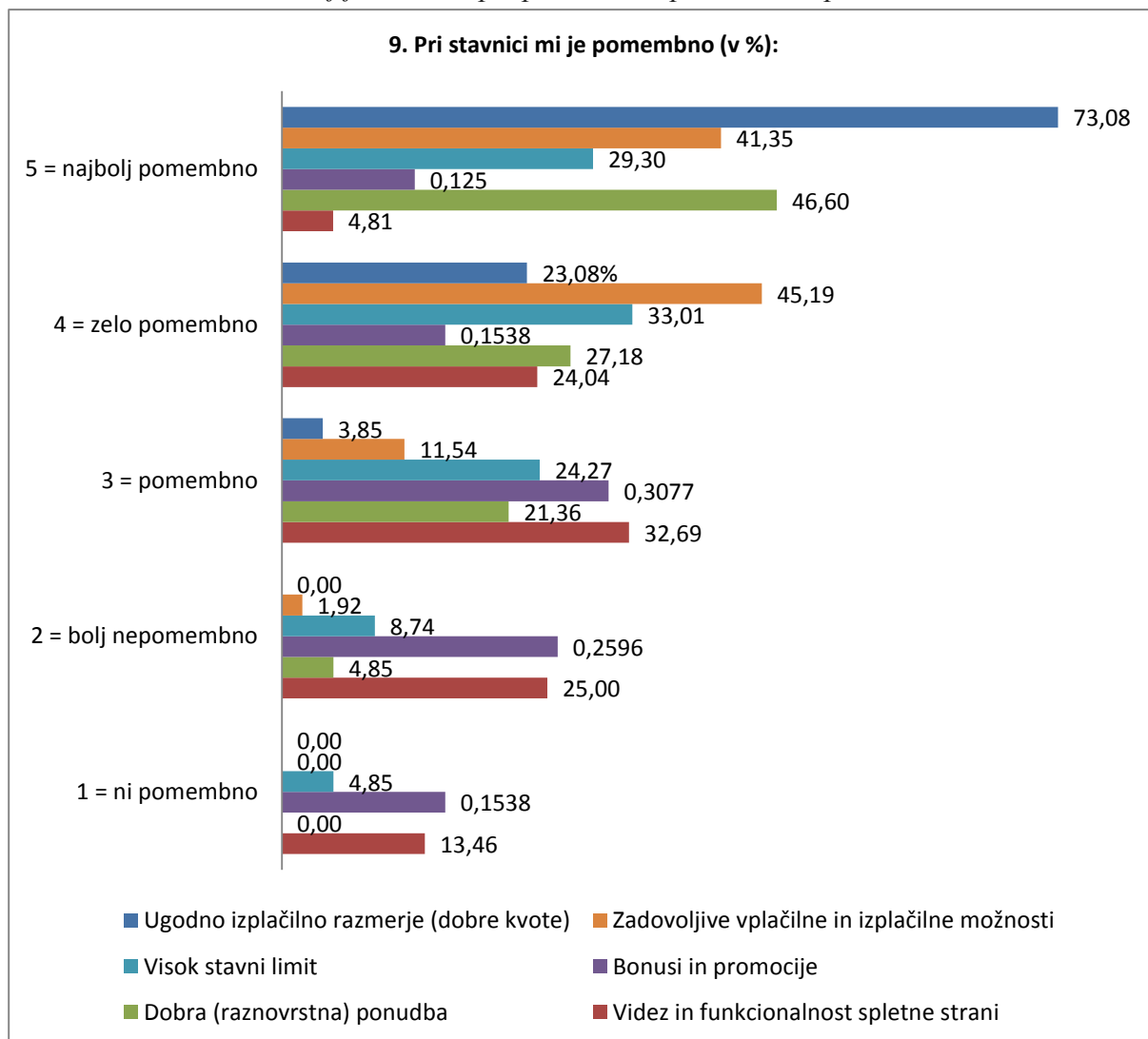
9.5. vprašanje: Pri stavnici so mi pomembne: zadovoljive vplačilne in izplačilne možnosti

- 1 = ni pomembno
- 2 = bolj nepomembno
- 3 = pomembno
- 4 = zelo pomembno
- 5 = najbolj pomembno

9.6. vprašanje: Pri stavnici mi je pomembno: ugodno izplačilno razmerje:

- 1 = ni pomembno
- 2 = bolj nepomembno
- 3 = pomembno
- 4 = zelo pomembno
- 5 = najbolj pomembno

Slika 2: Kaj je stavcem pri ponudniku športnih stav pomembno



Pri 9. vprašanju sem spraševal, kako se respondentom zdijo pomembni nekateri faktorji pri športnih stavah. Ocenjevali so jih z ocenami od 1 (najmanj pomembno) do 5 (najbolj pomembno). 73,08 % vprašanih daje ugodnemu izplačilnemu razmerju (kvotam) izredno velik pomen, 46,60 % vprašanih meni isto za raznvrstno (dobro) stavno ponudbo, 41,35 % vprašanih pa daje izreden pomen ugodnim izplačilnim in vplačilnim možnostim, 29,30 % vprašanih pa visokim stavnim limitom. Najmanj pomembni se zdijo respondentom bonusi in promocije (15,38 % se zdi to popolnoma nepomembno) ter izgled in funkcionalnost spletne strani (13,46 % vprašanih meni, da je to popolnoma nepomembno).

10. vprašanje: Pri odločanju, kaj bom stavil, upoštevam:

Trend gibanja kvot na stavnica

Svojo pripadnost do ekipe ali tekmovalca

Statistiko preteklih rezultatov

Občutek, intuicijo

Informacije s spletnih strani in ostalih medijev, povezanih s športnimi stavami

Poslušam nasvet prijateljev, znancev
Vreme (v primeru, da je tekmovanje na prostem)
Določim realno kvoto po mojem mnenju in jo primerjam s ponujeno

Dejavniki, katere upoštevajo stavci, preden se odločijo, kako bodo stavili (po padajočem vrstnem redu glede na pomembnost):

1. Informacije s spletnih strani in ostalih medijev, povezanih s športnimi stavami – 83,65 %
2. Trend gibanja kvot na stavnicah – 66,35 %
3. Statistika preteklih rezultatov – 64,42 %
4. Občutek, intuicija – 63,46 %
5. Poslušam nasvet prijateljev, znancev – 51,92 %
6. Določim realno kvoto po mojem mnenju in jo primerjam s ponujeno – 50,96 %
7. Vreme – 25,96 %
8. Svojo pripadnost do ekipe, tekmovalca – 15,38 %

Ugotavljam, da je velik nabor dejavnikov pomemben pri odločanju, na katere dogodke bodo stavci igrali. Najbolj pomembne so informacije, sledijo trendi gibanja, statistika in intuicija (podobni odstotki, vse blizu 2/3), nekaj več kot polovica jih posluša nasvet prijatelja ali znanca, prav toliko jih oceni realno kvoto in primerjajo s ponujeno, vreme upošteva četrtnina vseh vprašancev, svojo pripadnost do ekipe ali tekmovalca (čustvena komponenta) pa upošteva 15,38 % vprašanih.

11. vprašanje: Limiti pri vplačevanju športnih stav
Nimam težav z limiti pri vplačevanju stav
Da, limit sem že doživel pri vplačilih na stavnicah

Na vprašanje, ali imajo stavci težave pri vplačevanju športnih stav, jih je 54,81 % odgovorilo, da nimajo težav z limiti, in 45,19 %, da imajo težave z limiti. Kot vidimo v tabelah (v prilogah te diplomske naloge), se limiti na vplačila razlikujejo glede na:

- vrsto ponujenega športnega dogodka,
- stavnico (večina stavnice sicer ne objavlja javno, kolikšno je najvišje možno vplačilo na stavno, imajo pa svoj limit) in
- čas vplačila (mnogokrat so tik pred tekmo višji limiti, kot pa ob odprtju stavne ponudbe).

12. vprašanje: Ali se vam je že kdaj zgodilo, da so vam zaprli stavni račun?

Da
Ne

30,77 % respondentom se je že zgodilo, da so jim zaprli stavni račun, ostalim se to še ni zgodilo. Med stavnici, ki zaprejo stavni račun, so anketiranci navedli Victor Chandler (preimenovan v BetVictor), StanJames, Ladbrokes, Sportingbet, Bet-at-home. Zaradi dejstva, da številne stavnice ne zaprejo strankam stavnega računa, pač pa jim postavijo izredno nizke

limite (npr. maksimalno vplačilo 0,2 EUR), ugotavljam, da odstotek ljudi, katerim so vsaj enkrat zaprli stavni račun, ni visok.

Mnoge stavnice ob zaprtju računa ne navedejo, zakaj so zaprle stavni račun, ostale stavnice pa podajajo najrazličnejše vzroke, vendar so pri argumentiranju precej skope (glej Prilogo 4).

13. vprašanje: Stave, povezane z ekipami ali posamezniki, za katere navijam:

- Izogibam se stavam pri ekipah/tekmovalcih, za katere navijam
- Rad stavim na ekipo/tekmovalca, za katero/katerega navijam
- Rad stavim proti ekipi/tekmovalcu, za katero/katerega navijam
- Stavim, ne glede na to, ali je stava povezana z ekipo/tekmovalcem, za katero /katerega navijam

Več kot polovica respondentov (56,73 %) stavi, ne glede na to, ali je stava povezana z ekipo/posameznikom, za katero vprašani navija. Tretjina (33,65 %) se izogiba stav, ki so povezane z moštvom/posameznikom, za katerega navija. 6,73 % respondentov rado stavi na ekipo/posameznika, za katerega navijajo, 2,88 % pa je takšnih, ki radi stavijo proti moštvu, za katerega navijajo.

14. vprašanje: Največkrat stavim na:

- 1 dogodek (single)
- 2 dogodka (double)
- 3 dogodke (treble)
- 4–7 dogodkov
- 8 ali več dogodkov

52,38 % je takšnih stavcev, ki najpogosteje stavijo na 1 stavni dogodek, 9,52 % je takšnih, ki najpogosteje stavijo na 2 dogodka, 46,67 % pa je takšnih, ki stavijo najpogosteje na 3 stavne dogodke. Visok odstotek tistih, ki stavijo na 3 dogodke na stavnem listku, je povezan s tem, da je med anketiranimi najbolj priljubljena Športna Loterija, ki pa ima za večino svojih dogodkov omejitev, da morajo biti na stavnem listku vsaj 3 dogodki. 4–7 dogodkov najpogosteje izbere 4,67 % anketirancev. Nihče izmed vprašanih ni označil, da najpogosteje igra 8 ali več stavnih dogodkov.

15. vprašanje: Svoj vložek pri stavi določim glede na:

- Imam fiksen vložek na stavo
- Vložek določim glede na višino stavne banke, verjetnosti uresničitve dogodka in ponujeno kvoto (Kellyjev kriterij)
- Po občutku
- Drugo

Največ vprašanih (46,67 %) vložek določi glede na višino stavne banke, verjetnost uresničitve dogodka in ponujeno kvoto (Kellyjev kriterij), dobra tretjina (35,24 %) anketirancev določi vložek po občutku, 13,33 % vprašanih pa stavi fiksen vložek na stavu.

16. vprašanje: Zanesljiva stava (angl. *Sure Bet*):

- Da, vedno iščem zanesljive stave
- Včasih igram zanesljive stave
- Ne, nikoli ne igram zanesljive stave

Zanesljivo stavu (angl. *Sure Bet*) vedno išče 6,73 % respondentov, 45,19 % včasih igra zanesljive stave, 48,08 % vprašanih pa nikoli ne išče zanesljive stave.

17. vprašanje: Azijski hendikep (AH)

- Da, skoraj vedno igram azijski hendikep
- Včasih igram azijski hendikep
- Redko igram azijski hendikep
- Nikoli ne igram azijskega hendikepa
- Ne poznam azijskega hendikepa

20,19 % respondentov skoraj vedno igra azijski hendikep, 35,58 % včasih, slaba četrtnina (24,04 %) redko, 14,42 % pa nikoli. 5,77 % respondentov pa AH sploh ne pozna.

18. vprašanje: Večkrat stavim:

Ob odprtju stavne ponudbe

Pred zaprtjem stavne ponudbe

Več kot polovica (57,28 %) respondentov običajno stavi ob odprtju stavne ponudbe, manj kot polovica (42,72 %) pa jih je odgovorilo, da stavijo po navadi ob zaprtju stavne ponudbe.

19. vprašanje: Igram tudi stave v živo (angl. *Live bets*)

Da

Ne

Skoraj tri četrtine respondentov (73,79 %) igra tudi stave v živo (angl. *Live bets*, *Live betting*), 26,21 % respondentov pa ne igra stav v živo.

20. vprašanje: Verjetnost ocenim pri vsakem dogodku, na katerega želim staviti:

Vedno

Pogosto

Občasno

Redko

Nikoli

Verjetnost pri stavnih dogodkih vedno ocenjuje 29,14 % respondentov, največ (35,92 %) jih verjetnost ocenjuje pogosto, 28,16 % občasno, redko oceni verjetnost 6,8 % respondentov. Nihče izmed respondentov ni odgovoril, da nikoli ne oceni verjetnosti pri izboru stavnih dogodkov.

21. vprašanje: Imam zastavljene cilje, povezane s športnimi stavami:

Da, prevladujejo večletni cilji

Da, prevladujejo letni cilji

Da, prevladujejo mesečni cilji

Da, prevladujejo dnevni in tedenski cilji

Ne, nimam ciljev, povezanih s športnimi stavami

Več kot 90,38 % respondentov ima zastavljene cilje, povezane s športnimi stavami. Od tega pri 15,38 % prevladujejo večletni cilji, pri 36,54 % letni cilji, pri 32,69 % mesečni cilji, pri 5,77 % pa prevladujejo dnevni in tedenski cilji. 9,68 % vprašanih nima zastavljenih ciljev v športnih stavah.

22. vprašanje: Dosledno vodim evidenco odigranih stav

Da

Ne

60,19 % respondentov dosledno vodi evidenco odigranih stav, 39,81 % respondentov pa ne vodi evidence odigranih stav.

23. vprašanje: Ocenjeno verjetnost primerjam s kvoto pri dogodku, na katerega želim staviti

Vedno

Pogosto

Občasno

Redko

Nikoli

22,86 % respondentov vedno primerja ponujeno kvoto z ocenjeno verjetnostjo dogodka, na katerega želijo staviti. 34,29 % jih pogosto primerja ponujeno kvoto z verjetnostjo dogodka, prav toliko (34,29 %) jih je označilo, da to počnejo občasno, 8,57 % respondentov pa redko primerja ponujeno kvoto in ocenjeno verjetnost dogodka, na katerega želijo staviti. Nihče ni odgovoril, da nikoli ne primerja ponujene kvote in ocenjene verjetnosti.

24. vprašanje: Pri športnih stavah se mi zdijo pomembni naslednji kazalniki:

Dobiček/izguba

Povprečen donos na stavo (angl. *Yield*)

Odstotek uspešnosti (angl. *Hit rate*)

ROI (angl. *Return on Investment*)

Pričakovana vrednost (angl. *EV = Expected Value*)

Povprečni vložek na stavo

Povprečna kvota

Povprečna zadeta kvota

Serijski pretekli 10 stav

Nič izmed navedenega

Drugo

Pri vprašanju, kateri kazalniki se respondentom zdijo pomembni (možno je bilo označiti več odgovorov), je 81,73 % vprašanih odgovorilo, da jim je pomemben kazalnik Dobiček/izguba (v enotah), kar je daleč najvišji odstotek med ponujenimi kazalniki. 54,81 % respondentom se zdi pomemben Povprečen donos na stavo (angl. *Yield*), 43,27 % kazalnik Odstotek uspešnosti (angl. *Hit rate*), torej kolikšen odstotek stav je zadet. 41,35 % respondentom se zdi pomemben kazalnik ROI (angl. *Return On Investment*), ki je zelo soroden pojmu Povprečen donos na stavo (angl. *Yield*), je pa *Yield* med stavci bolj znan kot izraz ROI. Povprečen vložek na stavo se zdi pomemben 34,62 % respondentom, Povprečna kvota 33,65 % in Povprečna zadeta kvota 26,92 %. Serijska pretekli 10 stav se zdi pomembna le 16,35 % respondentom. Niti eden izmed ponujenih kazalcev se ne zdi pomemben 3,85 % respondentom. Opcijo Drugo je izbralo 0,96 % respondentov.

25. vprašanje: Sem vlagatelj na trgu vrednostnih papirjev

Da, na borzi sem trgoval v preteklem letu

Da, a na borzi nisem trgoval v preteklem letu

Ne, nimam delnic

Večina respondentov (63,46 %) nima delnic na trgu vrednostnih papirjev, 25 % ima delnice, a niso trgovali v preteklem letu, 11,54 % respondentov pa je odgovorilo, da so v preteklem letu trgovali na trgu vrednostnih papirjev.

26. vprašanje: Ukvarjam se tudi z igranjem pokra (v živo ali prek spleta)

Da, zelo pogosto

Da, redko

Ne, nikoli

Nekaj več kot polovica respondentov (51,92 %) se ne ukvarja z igranjem pokra (bodisi prek spleta ali v živo), 32,69 % jih igra poker, a redko, 15,38 % respondentov pa pogosto igra poker.

4.3 Preverjanje hipotez

Hipoteze sem preverjal s pomočjo programa SPSS. Na podlagi prebrane literature in lastnega znanja problematike sem oblikoval raziskovalne hipoteze, ki sem jih preveril v raziskavi.

Glavni cilj preverjanja hipotez je bilo ugotoviti ločnico med investiranjem in hazardiranjem oziroma med racionalnimi in emocionalnimi stavci.

4.3.1 Hipoteza 1

Tistim stavcem, ki so se že srečali z zaprtim stavnim računom s strani stavnice, je visok dovoljen stavni limit vplačila s strani stavnice bolj pomemben, kot tistim stavcem, ki se z zaprtim stavnim računom še niso srečali. Izvedel sem t-test neodvisnih vzorcev.

H_0 : Visok stavni limit je enako pomemben tako stavcem, ki so že imeli izkušnjo z zaprtim stavnim računom, kot stavcem, ki še niso imeli izkušnje z zaprtim stavnim računom ($\mu_C = \mu_C$).

H_1 : Visok stavni limit je bolj pomemben stavcem, ki so že imeli izkušnjo z zaprtim stavnim računom, kot tistim, ki še niso imeli izkušnje z zaprtim stavnim računom ($\mu_C > \mu_C$).

Ničelno hipotezo lahko zavržemo in sprejmemo alternativno hipotezo pri tveganju 5 % ($P < 0,05$, glej Prilogo 2), da je visok stavni limit bolj pomemben tistim, ki so že imeli izkušnje z zaprtim stavnim računom. Praviloma se srečajo z zaprtim stavnim računom tisti, ki imajo višje vložke, kot pa tisti, ki imajo nižje vložke, in jim je posledično pri stavnici bolj pomemben visok stavni limit, da lahko plasirajo svoje stave.

4.3.2 Hipoteza 2

Povprečen vložek glede na stavno banko se razlikuje med tistimi stavci, ki vodijo evidenco igranih stav, in tistimi stavci, ki ne vodijo evidence igranih stav. Izvedel sem t-test neodvisnih vzorcev.

H_0 : Povprečen % vložka glede na stavo se ne razlikuje med tistimi, ki vodijo evidenco igranih stav, in tistimi, ki ne vodijo evidence igranih stav ($\mu_E = \mu_E$).

H_1 : Povprečen % vložka glede na stavo se razlikuje med tistimi, ki vodijo evidenco igranih stav, in tistimi, ki ne vodijo evidence igranih stav ($\mu_E \neq \mu_E$).

Ničelno hipotezo lahko zavržemo in sprejmemo alternativno hipotezo pri tveganju 5 % ($P < 0,05$, glej Prilogo 2), da se povprečen vložek v odstotkih razlikuje med tistimi, ki evidentirajo svoje stave, in tistimi, ki svojih stav ne evidentirajo.

Tisti, ki vlagajo večji odstotek denarja, namenjenega za stave, na posamezno stavo (višji povprečni vložek glede na stavno banko), manj evidentirajo svoje stave. Lahko rečemo, da gre za skupino, ki hazardira, kajti glede na teorijo o upravljanju z denarjem (angl. *Money Management*) je optimalni vložek na stavo do 3 % stavne banke, saj s tem se izognemo tveganju, da nas negativna serija hitro pripelje do bankrota. Tisti, ki vlagajo mnogo višje

odstotke športnih stav, jih ne jemljejo kot investicijo, saj večina tudi izgublja in zato niti ne vodijo svoje evidence.

4.3.3 Hipoteza 3

Med stavci, ki evidentirajo svoje stave, in stavci, ki ne evidentirajo svojih stav, so razlike v številu napovedanih dogodkov. Izvedel sem t-test neodvisnih vzorcev.

H_0 : Med stavci, ki evidentirajo svoje stave, in stavci, ki ne evidentirajo svojih stav, ni razlike v številu napovedanih dogodkov ($\mu_E = \mu_{\bar{E}}$).

H_1 : Med stavci, ki evidentirajo svoje stave, in stavci, ki ne evidentirajo svojih stav, so razlike v številu napovedanih dogodkov ($\mu_E \neq \mu_{\bar{E}}$).

Ničelno hipotezo lahko zavržemo in sprejmemo alternativno hipotezo pri tveganju 5 % ($P < 0,05$, glej Prilogo 2), da tisti, ki evidentirajo svoje stave, igrajo v povprečju manj stavnih dogodkov, kakor tisti, ki svojih stav ne evidentirajo.

Dokazano je, da je bolje igrati čim manj stavnih dogodkov v eni stavi. Eno izmed zlatih stavnih pravil v športnih stavah je igrati vsako stavo posebej. Analiza rezultatov kaže, da tisti, ki evidentirajo svoje stave, vedo to bolje od tistih, ki ne evidentirajo svojih stav. Evidenca predstavlja neko stopnjo resnosti, saj je ravno iz analize evidence mogoče ugotoviti, da je igranje manjšega števila stavnih dogodkov bolje, kot igranje večjega števila stavnih dogodkov.

4.3.4 Hipoteza 4

Med stavci, ki imajo cilje v športnih stavah, in tistimi, ki nimajo ciljev v športnih stavah, so razlike v tem, kako pomemben jim je stavni limit pri stavnici. Izvedel sem t-test neodvisnih vzorcev.

H_0 : Med stavci, ki imajo cilje v športnih stavah, in tistimi, ki nimajo ciljev v športnih stavah, ni razlik v tem, kako pomemben jim je stavni limit pri stavnici ($\mu_C = \mu_{\bar{C}}$).

H_1 : Med stavci, ki imajo cilje v športnih stavah, in tistimi, ki nimajo ciljev v športnih stavah, so razlike v tem, kako pomemben jim je stavni limit pri stavnici ($\mu_C \neq \mu_{\bar{C}}$).

Ničelno hipotezo lahko sprejmemo in zavržemo alternativno hipotezo pri tveganju 5 % ($P > 0,05$, glej Prilogo 2), saj med stavci, ki imajo cilje v športnih stavah, in stavci, ki nimajo ciljev v športnih stavah, ni razlik v pomembnosti stavnega limita.

SKLEP

Športne stave so z naraščajočo uporabo interneta zagotovo postale globalna panoga. Vsi pomembnejši športni dogodki so v ozadju pospremljeni tudi s ponudbo športnih stav. V velikem vzponu so stave v živo, kjer lahko, medtem ko se športni dogodek odvija, stavnica sprejema vplačila.

V diplomskem delu sem predstavil osnove športnih stav in zgodovinsko ozadje športnih stav, velik poudarek pa namenil ponudbeni in povpraševalni strani športnih stav. Ponudbeno stran predstavljajo stavnice, tako lokalne kot globalne. Stavnice se razlikujejo v svoji ponudbi. Nekatere ponujajo večji asortiman dogodkov, nekatere ponujajo boljše pogoje (višje kazalce izplačil), nekatere so bolj pregledne, nekatere ponujajo bonuse, prav vsem pa je skupen cilj ustvarjanja čim višjega dobička. Obstajajo tudi organizacije, ki glede na omenjene dejavnike ocenjujejo stavnice. Višja ocena pomeni večji ugled in več novih stavcev. Najpomembnejši dejavnik kvalitete stavnice pa je stopnja varnosti denarnih sredstev stavca na računu stavnice.

Za boljše poznavanje povpraševalne strani trga športnih stav sem izvedel anketo, v kateri so odgovarjali aktivni stavci (tisti, ki so se v preteklih 3 mesecih ukvarjali s športnimi stavami). Postavil sem tudi 4 hipoteze, v katerih sem ugotavljal, ali obstajajo povezave med racionalnimi stavci in čustvenimi stavci in ali bi se dalo delitev stavcev dokazati tudi na konkretnem primeru oz. ali obstaja ločnica med investiranjem in hazardiranjem. Razlike vsekakor obstajajo, pri treh hipotezah so tudi statistično značilne, pri eni pa razlike niso statistično značilne. Pomembno vprašanje v anketi je bilo, kaj je stavcem najbolj pomembno pri stavnici. Ugotovljeno je bilo, da so večini najbolj pomembna ugodna izplačilna razmerja (kvote), najmanj pomena pa stavci pripisujejo ponujenim bonusom ter videzu in funkcionalnosti spletnih strani. Pri stavnici Pinnacle Sports, ki ima najbolj ugodno izplačilno razmerje za stavca, sem raziskal, kakšni so najvišji možni limiti po športih in tekmovanjih. Ugotovil sem, da nogomet, kot najbolj priljubljen šport, omogoča najvišje limite vplačil. Bolj je šport ali tekmovanje priljubljeno in medijski pokrito, višja je najvišja možna vsota maksimalnega vplačila.

Večina igralcev športnih stav ima na dolgi rok izgubo, kar dokazujejo tudi poslovni izkazi športnih stavnic, kajti praktično vse poslujejo z dobičkom. Tisti stavci, ki pa so uspešni, so nemalokrat limitirani ali pa jim zaprejo stavni račun. Pri temu stavnica praviloma ne navede konkretnega razloga, pač pa to navede kot poslovno odločitev. Zanimivo je tudi dejstvo, da stavnica zahteva identifikacijo z osebnim dokumentom šele pri izplačilu dobitkov. Ko stavec vplačuje, pa stavnica ne zahteva nikakršne identifikacije z osebnim dokumentom. Nekaj stavnic sprejema uspešne (profesionalne) igralce športnih stavnic, takšne stavnice veljajo za najbolj verodostojne in ugledne v stavnem svetu.

Pri stavah je pomembna verjetnost in verjetnostni račun, kajti kazalec izplačila (koeficient, kvota) je implicitno izražena verjetnost. Stavnica, ki ne bi zaslužila nič, bi ponudila za zmago

na met kovanca (kjer je natanko 50 %, da pade cifra, in 50 %, da pade grb) kvoto 2, zmagovalec bi torej svoj vložek podvojil. Podobno bi bilo, če bi dva prijatelja med seboj stavila vsak po 1 EUR in metala kovanec. Zmagovalec bi bil nagrajen s kvoto 2, svoj vložek (1 EUR) bi podvojil. Seveda pa je osnovni cilj stavnice v realnem svetu dobiček in ponujajo na tako imenovane »coin flip« (stave, kjer je verjetnost 50 % : 50 %) kvote med 1,95 in 1,70, torej z margino, povprečna margina znaša 10 %.

LITERATURA IN VIRI

1. *Betting menu*. (2012). Najdeno 10. avgusta 2012 na spletnem naslovu <https://www37.pinnaclesports.com/members/betpage.asp>
2. *Betting Odds Converter*. (2010). Najdeno 13. oktobra 2010 na spletnem naslovu <http://www.sbrforum.com/betting-tools/odds-converter/>
3. Efficient-market hypothesis. (2012). V *Wikipedia*. Najdeno 28. januarja 2012 na spletnem naslovu http://en.wikipedia.org/wiki/Efficient_market_theory
4. Feustel, E. D., & Howard, G. S. (2010). *Conquering Risk: Attacking Vegas and Wall Street*. Notre Dame: Academic Publications University of Notre Dame.
5. Game of skill. (2012). V *Wikipedia*. Najdeno 01. aprila 2012 na spletnem naslovu http://en.wikipedia.org/wiki/Game_of_skill
6. Hall, W. (2012). *Changing the Game: How to Profit From Your Passion for Sports By a Wall Street Investment Manager*. Portland: Bookworm Sports.
7. *The History of Sports Betting*. (2012). Najdeno 8. maja 2012 na spletnem naslovu <http://www.frixa.com/sbook/articles/history-of-sports-betting.asp>
8. *Half time / Full time*. (2010). Najdeno 10. oktobra 2010 na spletnem naslovu <http://www.oddsportal.com/soccer/>
9. Humphreys , B. R. (2010, april). Point spread shading and behavioral biases in NBA betting markets. *Rivista di Diritto ed Economia dello Sport, Centro di diritto e business dello Sport*. Najdeno 25. maja 2011 na spletnem naslovu http://www.rdes.it/RDES_1_10_Humphreys.pdf
10. Levitt, S. D. (2004). Why Are Gambling Markets Organised So Differently From Financial Markets? *The Economic Journal*. Najdeno 13. aprila 2011 na spletnem naslovu <http://pricetheory.uchicago.edu/levitt/Papers/LevittWhyAreGamblingMarkets2004.pdf>
11. *Odds Quality – Bookmaker Payout Ratings*. (2012). Najdeno 25. aprila 2012 na spletnem naslovu <http://www.oddsportal.com/odds-quality/>
12. Poissonova porazdelitev. (2012). V *Wikipedia*. Najdeno 25. januarja 2012 na spletnem naslovu http://sl.wikipedia.org/wiki/Poissonova_porazdelitev

13. Poundstone, W. (2005). *Fortune's formula: the untold story of scientific betting system that beat the casinos and Wall Street*. New York: Hill and Wang.
14. *Sportsbook Reviews*. (2012). Najdeno 23. aprila 2012 na spletnem naslovu <http://www.sportsbookreview.com/reviews/>
15. Sportsbook. (2012). V *Wikipedia*. Najdeno 10. maja 2012 na spletnem naslovu <http://en.wikipedia.org/wiki/Sportsbook>
16. *Sportsbooks Ratings sorted by rating*. (2012). Najdeno 23. aprila 2012 na spletnem naslovu http://www.bookmakersreview.com/Sportsbooks_Ratings_sorted_by_rating/
17. Športna loterija d. d. (2011). Letno poročilo za poslovno leto 2010. Ljubljana: Športna Loterija d. d. Najdeno 12. septembra 2011 na spletnem naslovu https://www.e-stave.com/documents/letno_porocilo/letno_porocilo_2010.pdf
18. Wong, S. (2009). *Sharp Sports Betting*. Las Vegas: Pi Yee Press.
19. Yao, K. (2010). *Weighing the Odds in Sports Betting*. Las Vegas: Pi Yee Press.
20. Žove, M (2006). *Izbire, odločanje in učinkovitost na trgih športnih stav*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Grafični prikaz analize rezultatov ankete	1
Priloga 2: Statistična analiza podatkov za preverjanje hipotez	21
Priloga 3: Pregled limitov vplačil po posameznih dogodkih na stavnici Pinnacle Sports za različne športne panoge	26
Priloga 4: Primer obvestila in obrazložitve stavnic, ko zaprejo stavni račun.....	35
Priloga 5: Anketni list.....	38

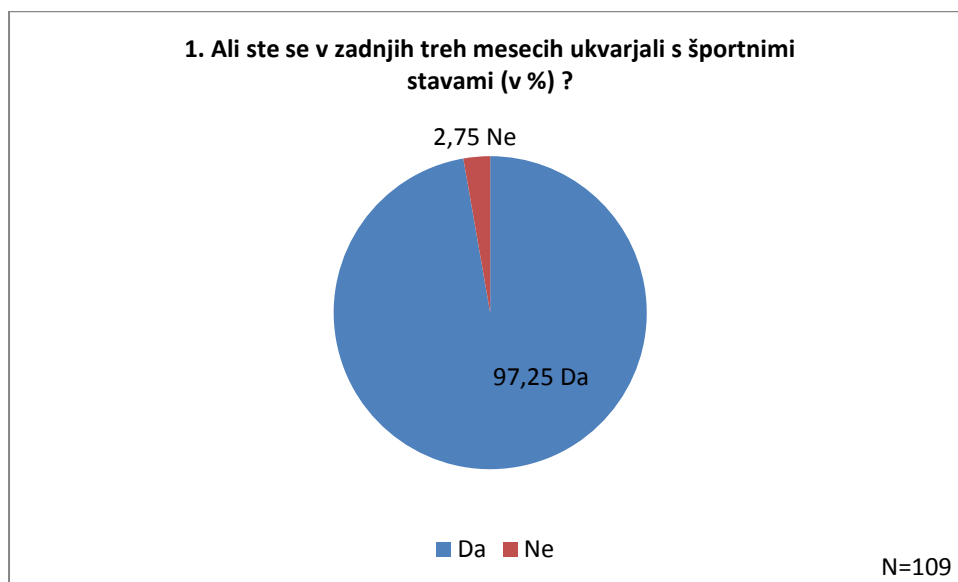
Priloga 1: Grafični prikaz analize rezultatov ankete

1. Vprašanje: Ali ste se v zadnjih treh mesecih ukvarjali s športnimi stavami?

Da

Ne

Slika 1: Delež odgovorov na vprašanje Ali ste se v zadnjih treh mesecih ukvarjali s športnimi stavami ?



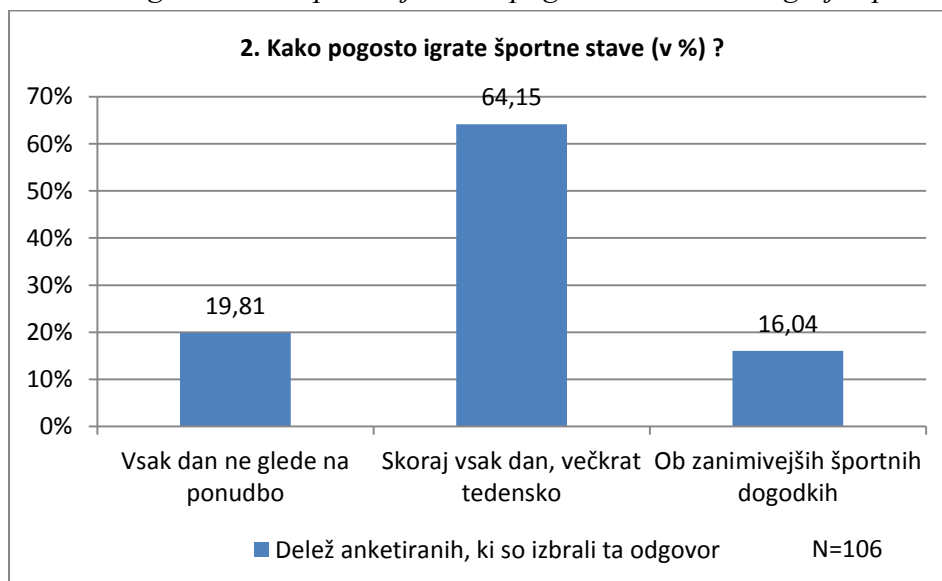
2. Vprašanje: Kako pogosto igrate športne stave?

Vsak dan, ne glede na ponudbo

Skoraj vsak dan, večkrat tedensko

Ob zanimivejših športnih dogodkih

Slika 2: Delež odgovorov na vprašanje, kako pogosto anketiranci igrajo športne stave



3. Vprašanje: Koliko časa v povprečju namenite športnim stavam?

Manj kot 30 minut dnevno

30 minut–1 uro dnevno

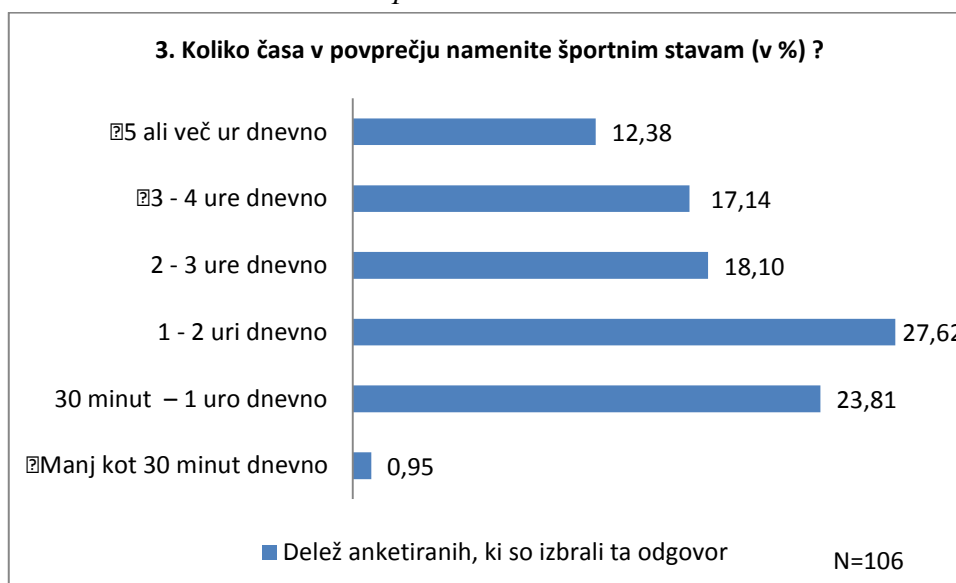
1–2 uri dnevno

2–3 ure dnevno

3–4 ure dnevno

5 ali več ur dnevno

Slika 3: Delež odgovorov na vprašanje, koliko časa v povprečju namenijo anketiranci športnim stavam



4. Vprašanje: Koliko znaša vaš povprečni vložek?

Do 5 EUR

6–10 EUR

11–20 EUR

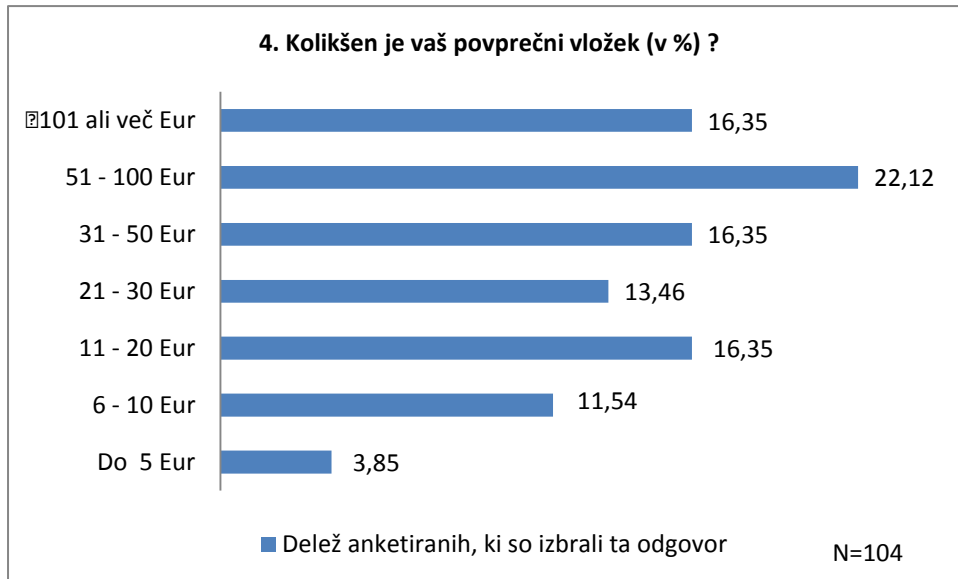
21–30 EUR

31–50 EUR

51–100 EUR

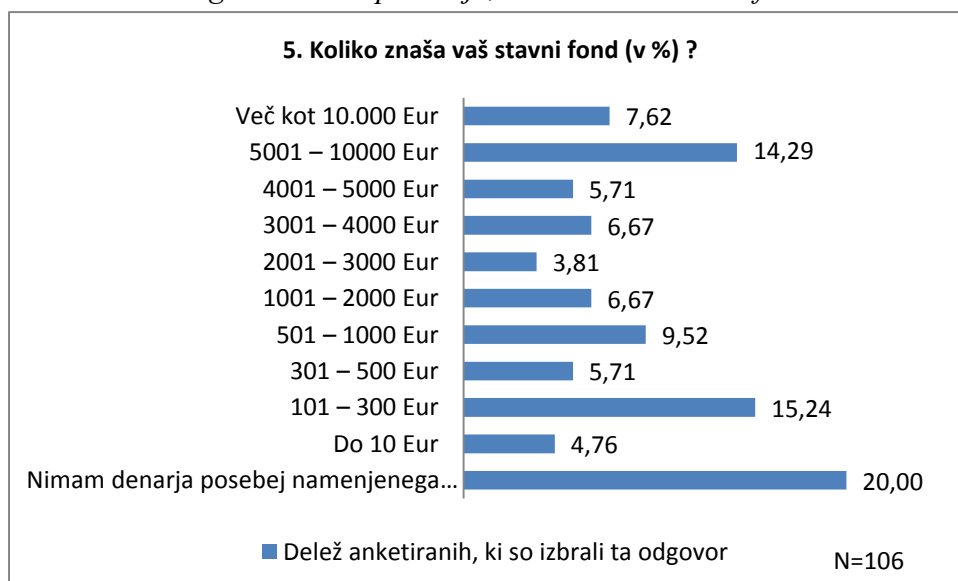
101 ali več EUR

Slika 4: Delež odgovorov na vprašanje, kolikšen je povprečen vložek



5. Vprašanje: Koliko znaša vaš stavni fond?
 Nimam denarja posebej namenjenega za stave
 Do 10 EUR
 101–300 EUR
 301–500 EUR
 501–1000 EUR
 1001–2000 EUR
 2001–3000 EUR
 3001–4000 EUR
 4001–5000 EUR
 5001–10000 EUR
 Več kot 10.000 EUR

Slika 5: Delež odgovorov na vprašanje, koliko znaša stavni fond anketirancev



6. Vprašanje: Kolikšen odstotek stavne banke (denarja, namenjenega za stave) znaša vaša povprečna stava?

Manj kot 0,5 % stavne banke

Od 0,5 % do 1 % stavne banke

Od 1 % do 2,5 % stavne banke

Od 2,5 % do 5 % stavne banke

5 % do 10 % stavne banke

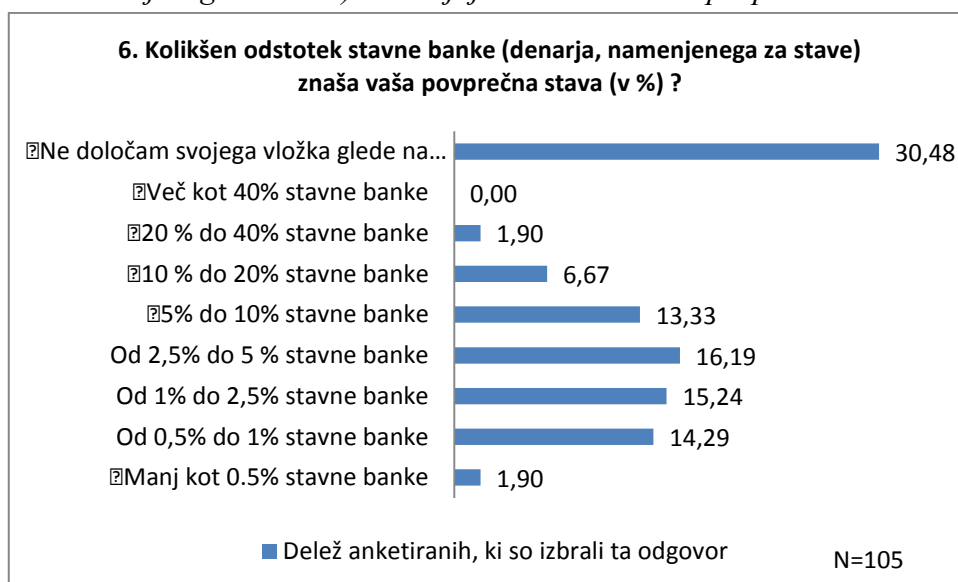
10 % do 20 % stavne banke

20 % do 40 % stavne banke

Več kot 40 % stavne banke

Ne določam svojega vložka glede na višino stavne banke

Slika 6: Delež odgovorov na vprašanje, kolikšen odstotek stavne banke (denarja, namenjenega za stave) namenjajo anketiranci za povprečno stavo

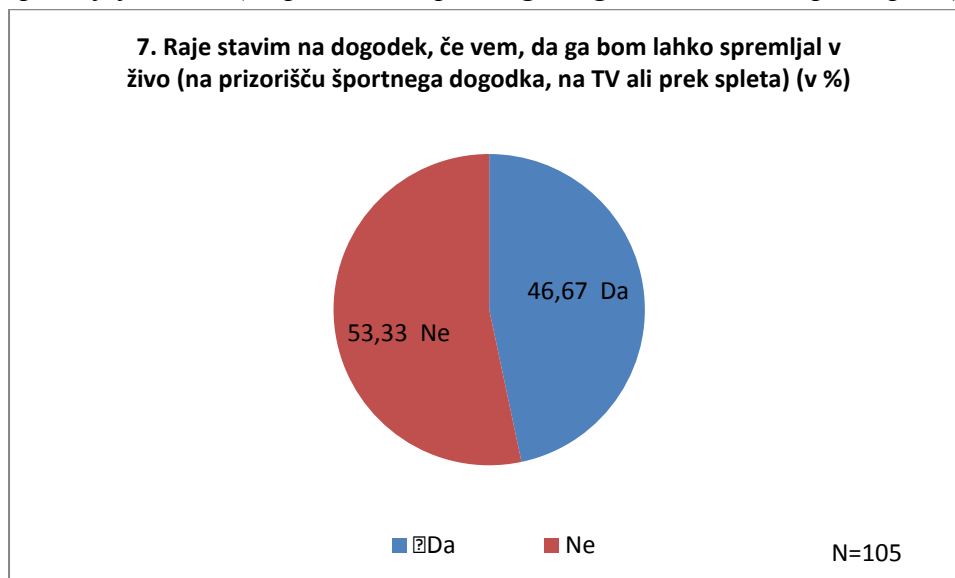


7. Vprašanje: Raje stavi na dogodek, če vem, da ga bom lahko spremljal v živo (na prizorišču športnega dogodka, na TV ali prek spleta)

Da

Ne

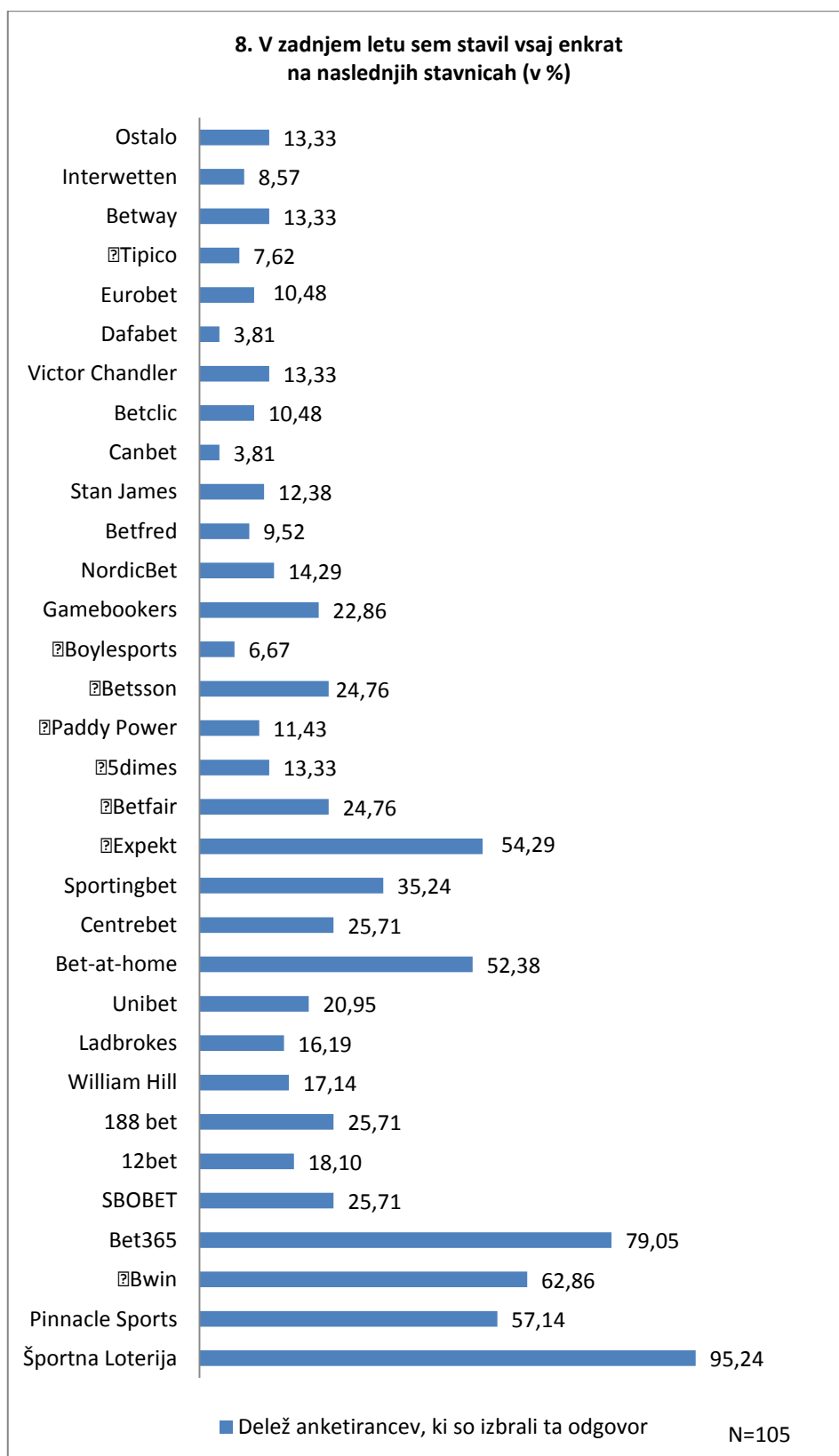
Slika 7: Delež odgovorov na vprašanje ali anketiranci raje stavijo na dogodek, če ga lahko spremljajo v živo (na prizorišču športnega dogodka, na TV ali prek spleta)



8. Vprašanje: V zadnjem letu sem stavil vsaj enkrat na naslednjih stavnicah (označi več stavnic):

Športna Loterija	Centrebet	Stan James
Pinnacle Sports	Sportingbet	Canbet
Bwin	Expekt	Betclic
Bet365	Betfair	Victor Chandler
SBOBET	5dimes	Dafabet
12bet	Paddy Power	EURObet
188 bet	Betsson	Tipico
William Hill	Boylesports	Betway
Ladbrokes	Gamebookers	Interwetten
Unibet	NordicBet	Ostalo
Bet-at-home	Betfred	

Slika 8: Delež odgovorov na vprašanje ali so anketiranci stavili vsaj enkrat na naslednjih stavnicah



9.1. Vprašanje: Pri stavnici sta mi pomembna: videz in funkcionalnost spletne strani

1 = ni pomembno

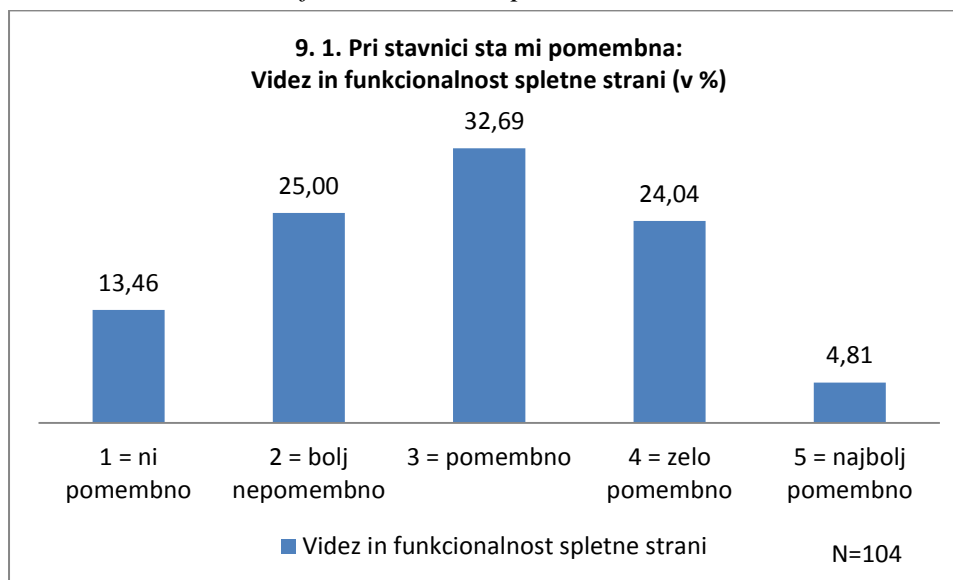
2 = bolj nepomembno

3 = pomembno

4 = zelo pomembno

5 = najbolj pomembno

Slika 9: Delež odgovorov na vprašanje ali sta anketirancem pri stavnici pomembna videz in funkcionalnost spletne strani



9.2. Vprašanje: Pri stavnici sta mi pomembna: dobra (raznoverstna) stavna ponudba

1 = ni pomembno

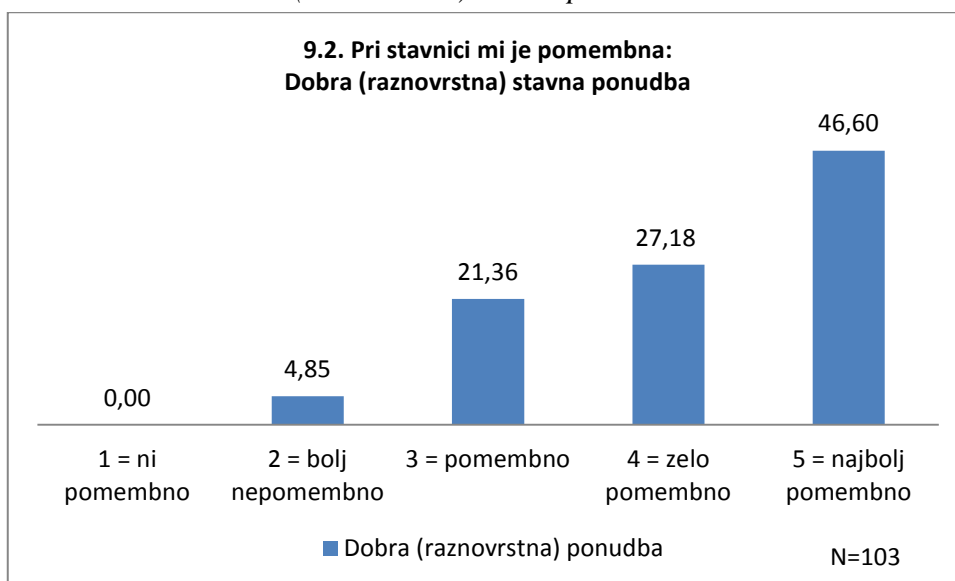
2 = bolj nepomembno

3 = pomembno

4 = zelo pomembno

5 = najbolj pomembno

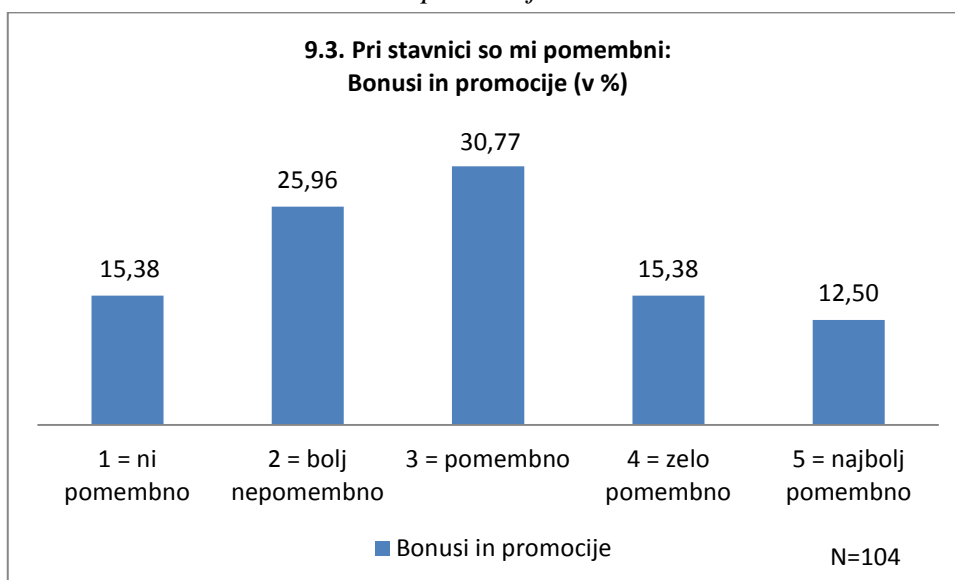
Slika 10: Delež odgovorov na vprašanje ali je anketirancem pri stavnici pomembna dobra (raznovrstna) stavna ponudba



9.3. Vprašanje: Pri stavnici sta mi pomembna: bonusi in promocije

- 1 = ni pomembno
- 2 = bolj nepomembno
- 3 = pomembno
- 4 = zelo pomembno
- 5 = najbolj pomembno

Slika 11: Delež odgovorov na vprašanje ali so anketirancem pri stavnici pomembni bonusi in promocije



9.4. Vprašanje: Pri stavnici mi je pomemben: visok stavni limit

1 = ni pomembno

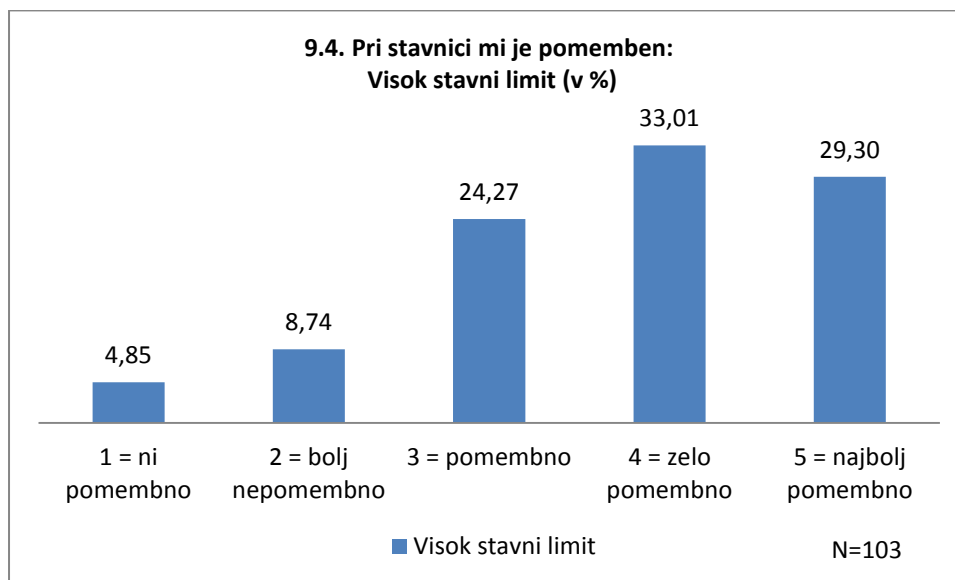
2 = bolj nepomembno

3 = pomembno

4 = zelo pomembno

5 = najbolj pomembno

Slika 12: Delež odgovorov na vprašanje ali je anketirancem pri stavnici pomemben visok stavn limit



9.5. Vprašanje: Pri stavnici so mi pomembne: zadovoljive vplačilne in izplačilne možnosti

1 = ni pomembno

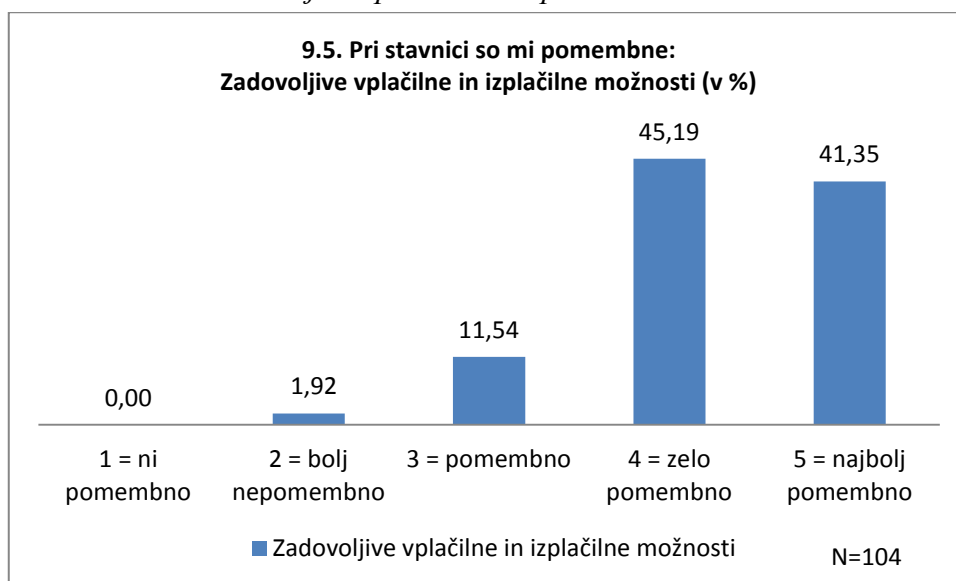
2 = bolj nepomembno

3 = pomembno

4 = zelo pomembno

5 = najbolj pomembno

Slika 13: Delež odgovorov na vprašanje ali so anketirancem pri stavnici pomembne zadovoljive vplačilne in izplačilne možnosti



9.6. Vprašanje: Pri stavnici sta mi pomembna: ugodno izplačilno razmerje:

1 = ni pomembno

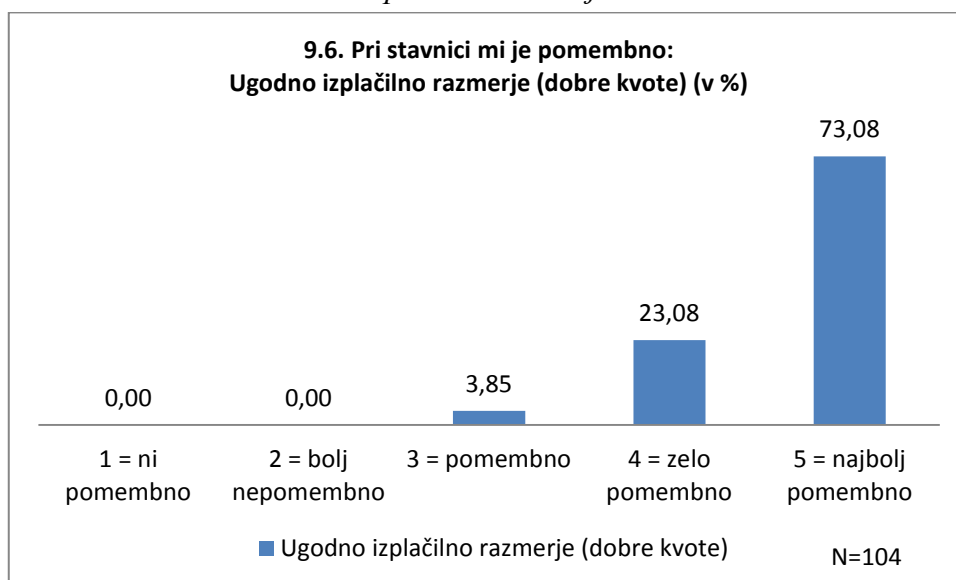
2 = bolj nepomembno

3 = pomembno

4 = zelo pomembno

5 = najbolj pomembno

Slika 14: Delež odgovorov na vprašanje ali je anketirancem pri stavnici pomembno ugodno izplačilno razmerje



10. Vprašanje: Pri odločanju, kaj bom stavil, upoštevam:

Trend gibanja kvot na stavnicah

Svojo pripadnost do ekipe ali tekmovalca

Statistiko preteklih rezultatov

Občutek, intuicijo

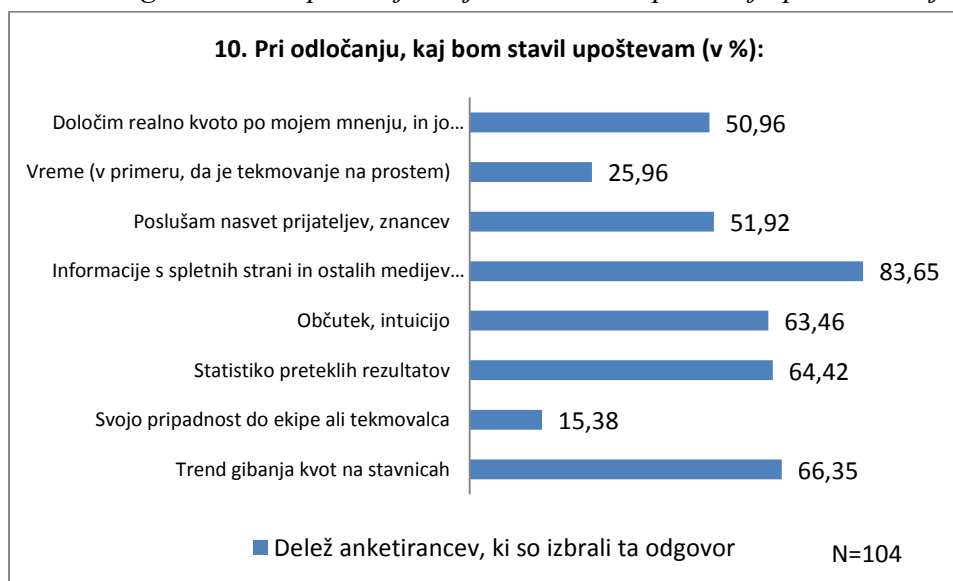
Informacije s spletnih strani in ostalih medijev, povezanih s športnimi stavami

Poslušam nasvet prijateljev, znancev

Vreme (v primeru, da je tekmovanje na prostem)

Določim realno kvoto po mojem mnenju in jo primerjam s ponujeno

Slika 15: Delež odgovorov na vprašanje, kaj anketiranci upoštevajo pri odločanju za stavo

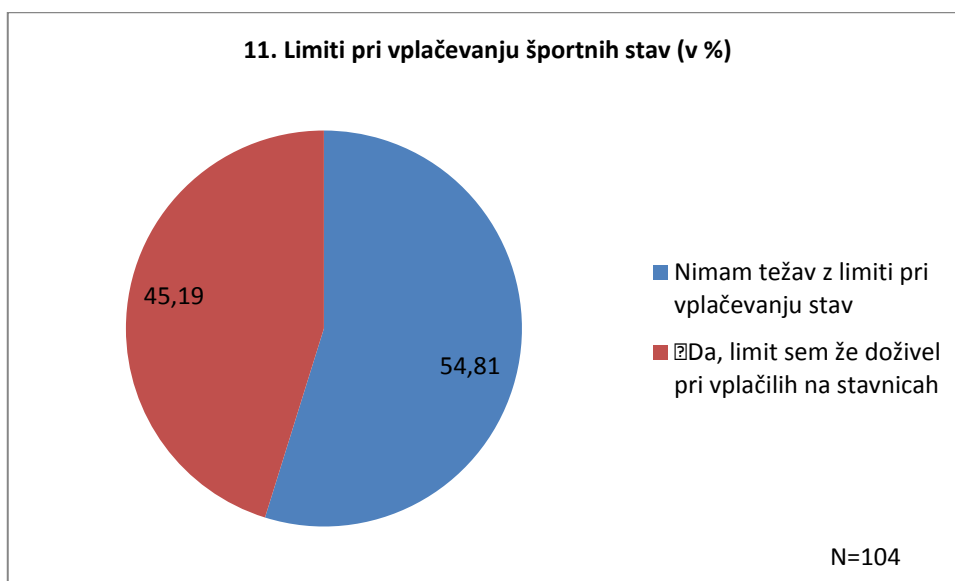


11. Vprašanje: Limiti pri vplačevanju športnih stav

Nimam težav z limiti pri vplačevanju stav

Da, limit sem že doživel pri vplačilih na stavnicah

Slika 16: Delež odgovorov na vprašanje ali imajo anketiranci težave z limiti pri vplačevanju stav



12. Vprašanje: Ali se vam je že kdaj zgodilo, da so vam zaprli stavni račun?

Da

Ne

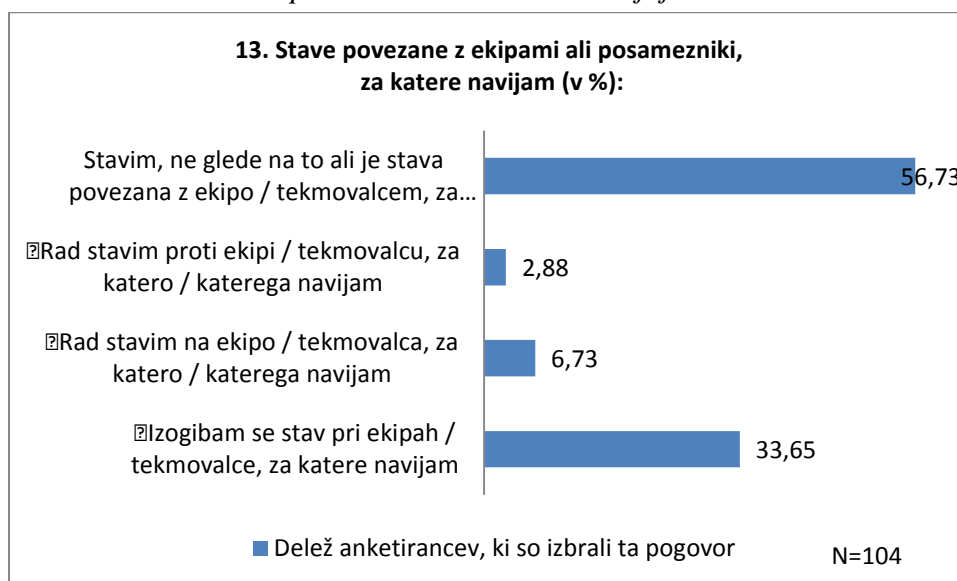
Slika 17: Delež odgovorov na vprašanje ali so anketirancem že kdaj zaprli stavni račun



13. Vprašanje: Stave povezane z ekipami ali posamezniki, za katere navijam:

- Izogibam se stavam pri ekipah/tekmovalcih, za katere navijam
- Rad stavim na ekipo/tekmovalca, za katero/katerega navijam
- Rad stavim proti ekipi/tekmovalcu, za katero/katerega navijam
- Stavim, ne glede na to, ali je stava povezana z ekipo/tekmovalcem, za katero/katerega navijam

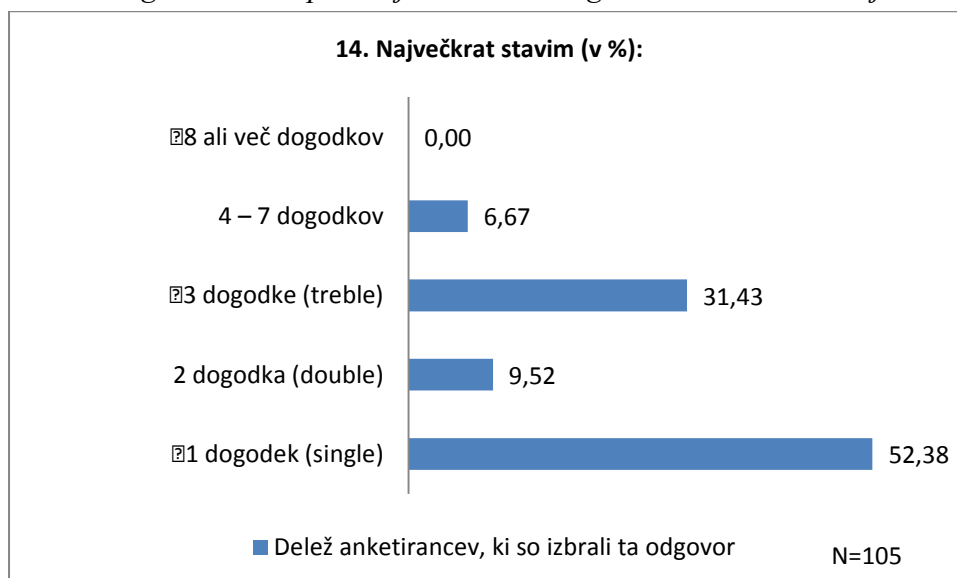
Slika 18: Delež odgovorov na vprašanje ali anketiranci stavijo v povezavi z ekipami ali posamezniki za katere navijajo



14. Vprašanje: Največkrat stavim na:

- 1 dogodek (single)
- 2 dogodka (double)
- 3 dogodke (treble)
- 4–7 dogodkov
- 8 ali več dogodkov

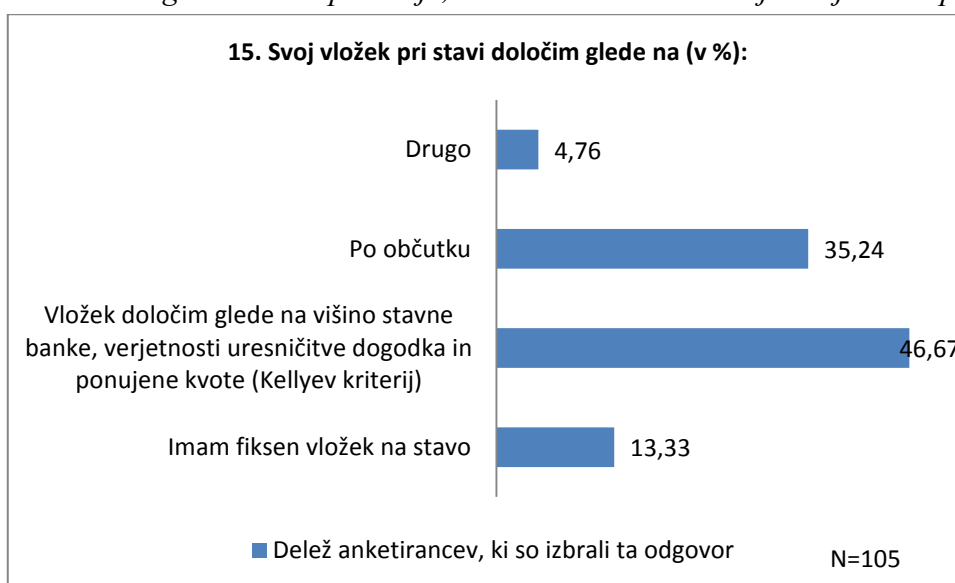
Slika 19: Delež odgovorov na vprašanje na koliko dogodkov anketiranci največkrat stavijo



15. Vprašanje: Svoj vložek pri stavi določim glede na:

- Imam fiksen vložek na stavo
- Vložek določim glede na višino stavne banke, verjetnosti uresničitve dogodka in ponujeno kvoto (Kellyjev kriterij)
- Po občutku
- Drugo

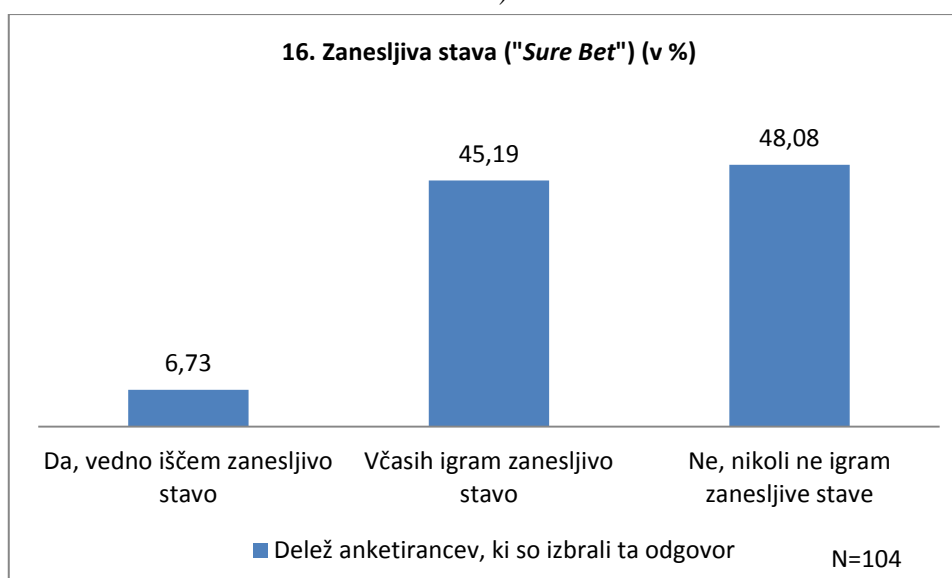
Slika 20: Delež odgovorov na vprašanje, kako anketiranci določijo svoj vložek pri stavi



16. Vprašanje: Zanesljiva stava (angl. *Sure bet*):

- Da, vedno iščem zanesljive stave
- Včasih igram zanesljive stave
- Ne, nikoli ne igram zanesljive stave

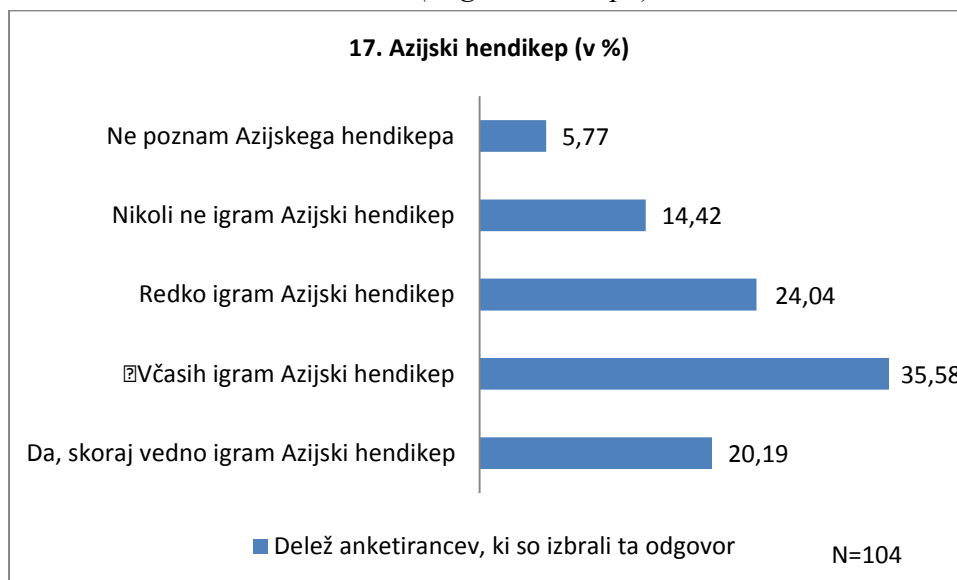
Slika 21: Delež odgovorov na vprašanje ali anketiranci igrajo Zanesljive stave (angl. *Sure bet*)



17. Vprašanje: Azijski hendikep (AH)

- Da, skoraj vedno igram azijski hendikep
- Včasih igram azijski hendikep
- Redko igram azijski hendikep
- Nikoli ne igram azijski hendikep
- Ne poznam azijski hendikep

Slika 22: Delež odgovorov na vprašanje ali anketiranci igrajo Azijsko stavo s pripisano razliko (angl. Handicap«)

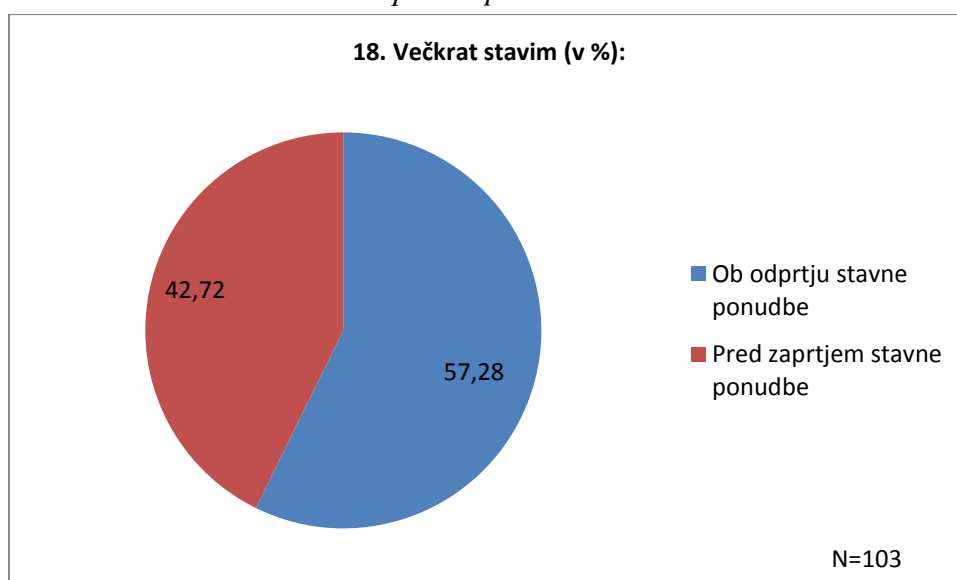


18. Vprašanje: Večkrat stavim:

Ob odprtju stavne ponudbe

Pred zaprtjem stavne ponudbe

Slika 23: Delež odgovorov na vprašanje ali anketiranci večkrat stavijo ob odprtju ali zaprtju športne ponudbe

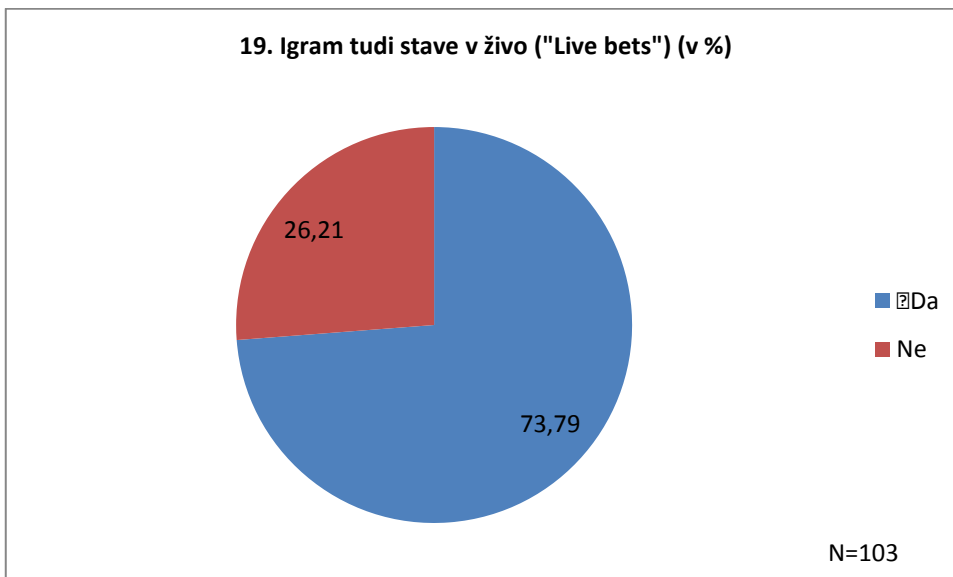


19. Vprašanje: Igram tudi stave v živo (angl. *Live bets*)

Da

Ne

Slika 24: Delež odgovorov na vprašanje ali anketiranci igrajo tudi stave v živo »Live bets«



20. Vprašanje: Verjetnost ocenim pri vsakem dogodku, na katerega želim staviti:

Vedno

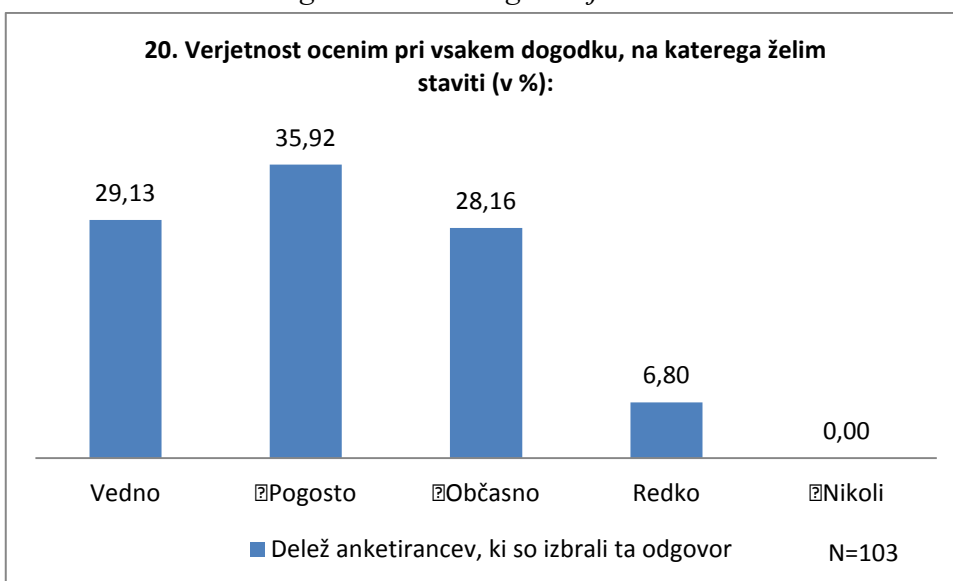
Pogosto

Občasno

Redko

Nikoli

Slika 25: Delež odgovorov na vprašanje ali anketiranci ocenijo verjetnost pri vsakem dogodku na katerega želijo staviti



21. Vprašanje: Imam zastavljene cilje povezane s športnimi stavami:

Da, prevladujejo večletni cilji

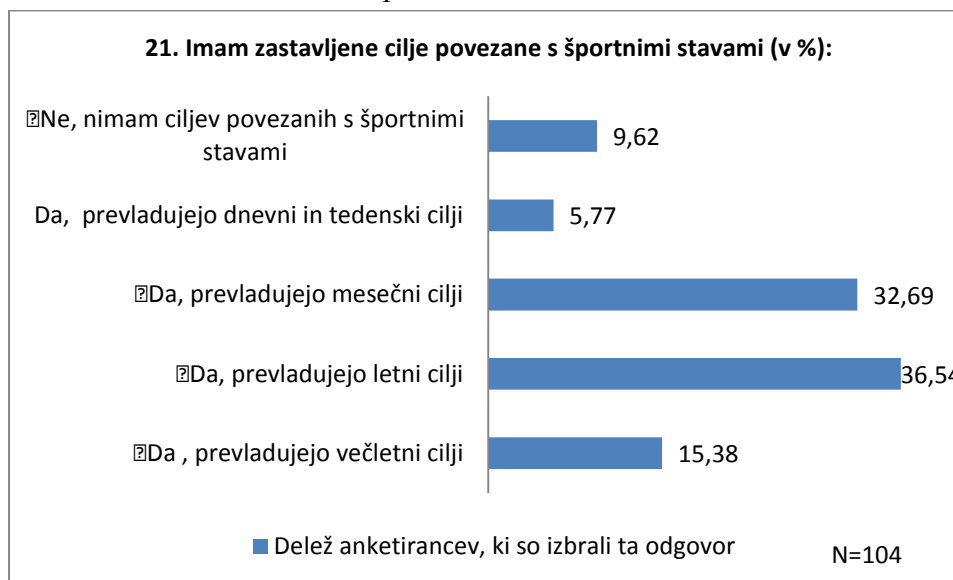
Da, prevladujejo letni cilji

Da, prevladujejo mesečni cilji

Da, prevladujejo dnevni in tedenski cilji

Ne, nimam ciljev, povezanih s športnimi stavami

Slika 26: Delež odgovorov na vprašanje ali imajo anketiranci zastavljene cilje povezane s športnimi stavami

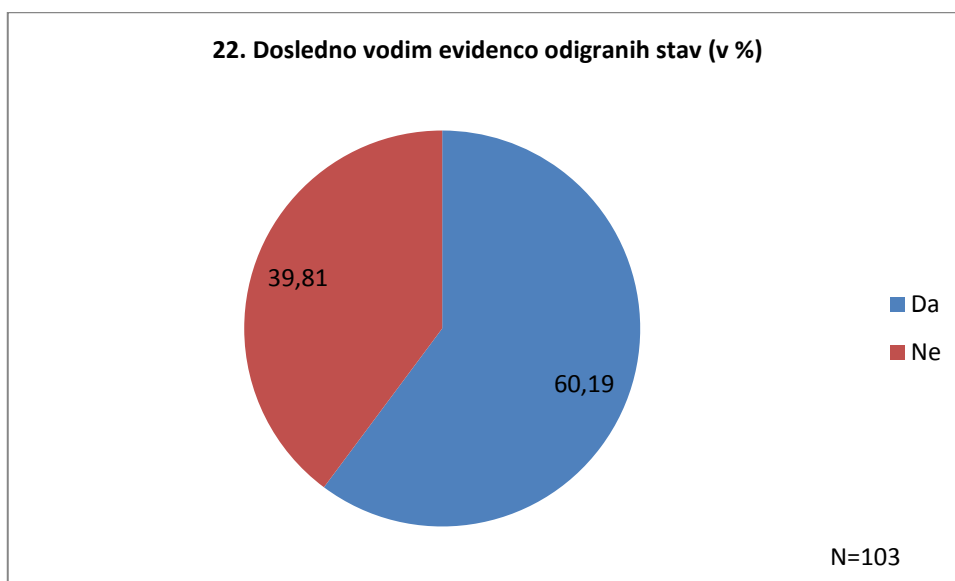


22. Vprašanje: Dosledno vodim evidenco odigranih stav

Da

Ne

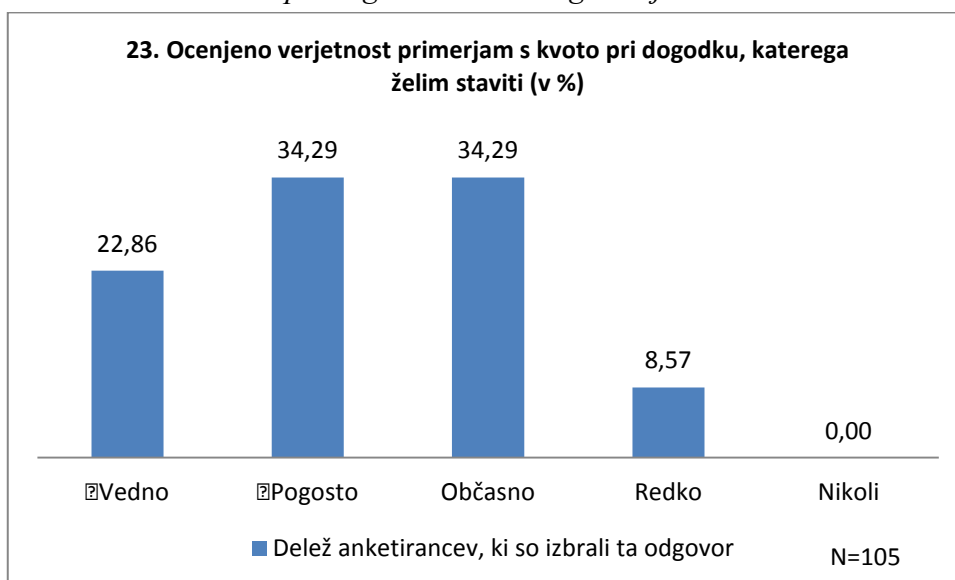
Slika 27: Delež odgovorov na vprašanje ali anketiranci dosledno vodijo evidenco odigranih stav



23. Vprašanje: Ocenjeno verjetnost primerjam s kvoto pri dogodku, na katerega želim staviti

Vedno
 Pogosto
 Občasno
 Redko
 Nikoli

Slika 28: Delež odgovorov na vprašanje ali anketiranci ocenjeno verjetnost primerjajo s kvoto pri dogodku na katerega želijo staviti



24. Vprašanje: Pri športnih stavah se mi zdijo pomembni naslednji kazalniki:

Dobiček/izguba

Povprečen donos na stavo (angl. *Yield*)

Odstotek uspešnosti (angl. *Hit rate*)

ROI (angl. *Return on Investment*)

Pričakovana vrednost (angl. *EV= Expected Value*)

Povprečni vložek na stavo

Povprečna kvota

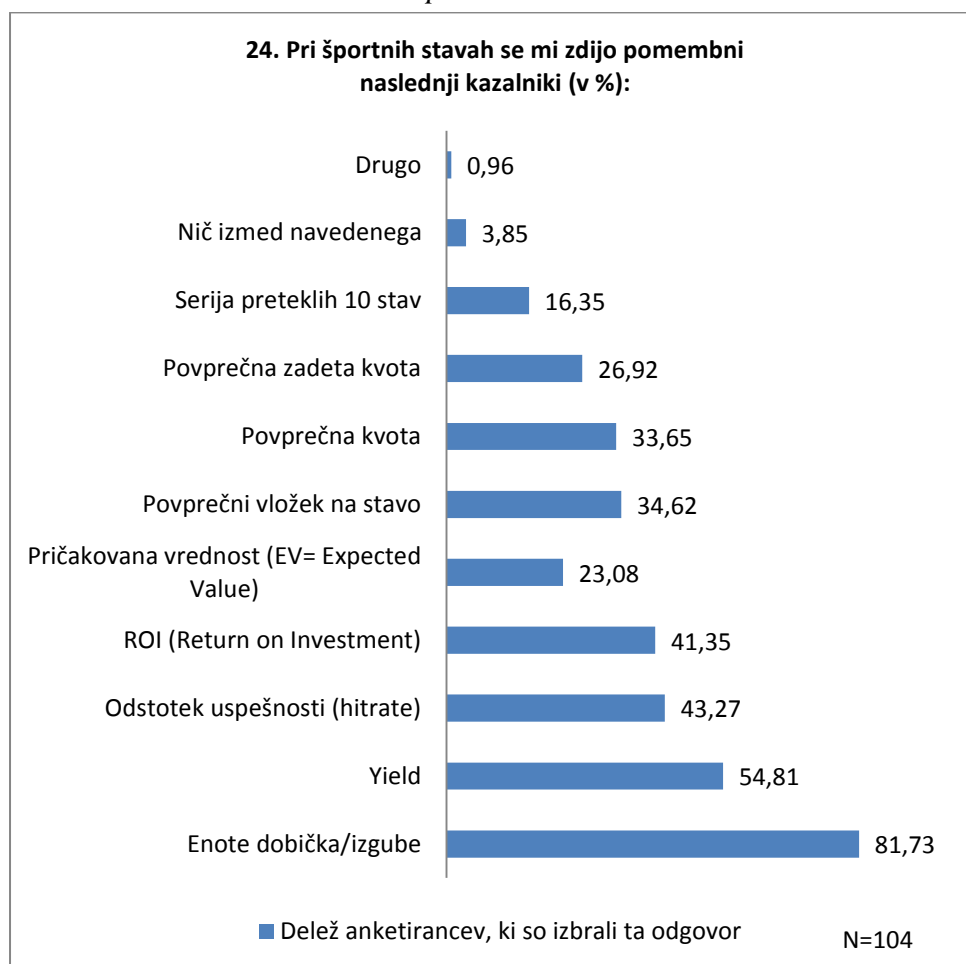
Povprečna zadeta kvota

Serija preteklih 10 stav

Nič izmed navedenega

Drugo

Slika 29: Delež odgovorov na vprašanje, kateri kazalniki športnih stav se zdijo anketirancem pomembni



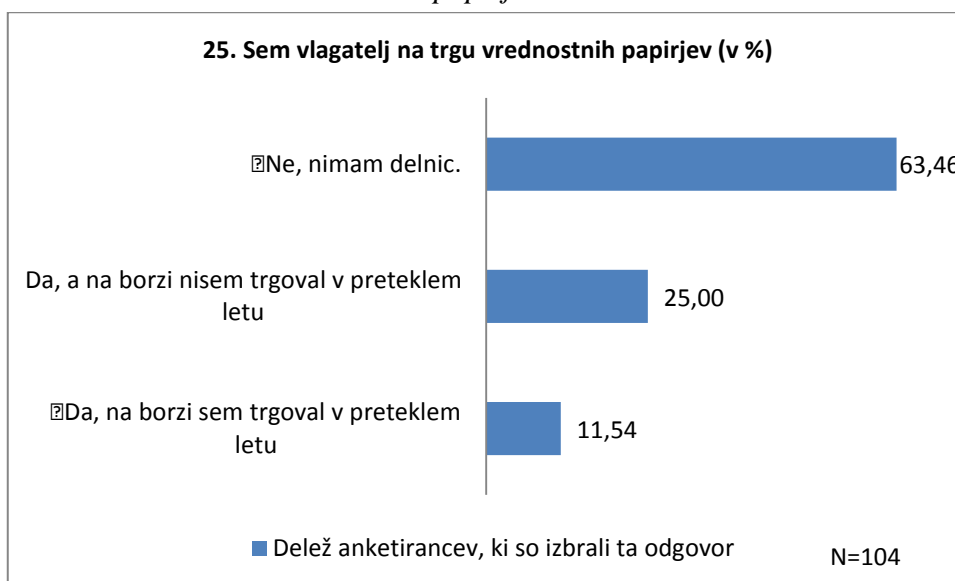
25. Vprašanje: Sem vlagatelj na trgu vrednostnih papirjev

Da, na borzi sem trgoval v preteklem letu

Da, a na borzi nisem trgoval v preteklem letu

Ne, nimam delnic

Slika 30: Delež odgovorov na vprašanje ali so anketiranci tudi vlagatelji na trgu vrednostnih papirjev



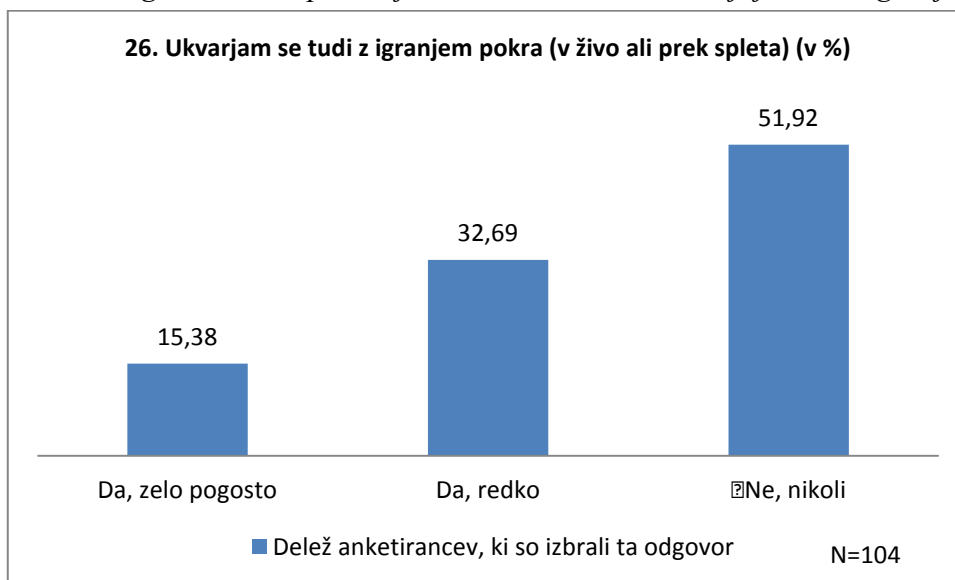
26. Vprašanje: Ukvarjam se tudi z igranjem pokra (v živo ali prek spleta)

Da, zelo pogosto

Da, redko

Ne, nikoli

Slika 31: Delež odgovorov na vprašanje ali se anketiranci ukvarjajo tudi z igranjem pokra



Priloga 2: Statistična analiza podatkov za preverjanje hipotez

Tabela 1: Statistična obdelava hipoteze 1

Group Statistics

Zaprtje stavnega računa	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
visoki stavni da	28	4,32	,723	,137
limit ne	54	3,41	1,174	,160

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means					95% Confidence Interval of the Difference
		F	Sig.	T	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Lower
visoki stavni limit	Equal variances assumed	7,854	,006	3,761	80	,000	,914	,243	,430
	Equal variances not assumed			4,349	77,503	,000	,914	,210	,496

Legenda: *

- Test, kjer preverjamo ali se povprečna vrednost spremenljivke razlikuje med dvema skupinama enot (angl. *Independent Samples Test*)
- Levenov test enakosti varianc (angl. *Levene's Test for Equality of Variances*)
- T-test neodvisnih vzorcev (angl. *T-test for Equality of Means*)

- Predpostavka, da so variance enake (angl. *Equal variances assumed*)
- Predpostavka, da so variance različne (angl. *Equal variances not assumed*)
- Sig. P-vrednost
- df - Stopinje prostosti (angl. *Degrees of freedom*)
- Dvodelni preizkus P-vrednosti (angl. Sig. (2-tailed))
- Povprečna razlika (angl. *Mean Difference*)
- Standardna napaka razlike (angl. *Std. Error Difference*)
- 95% interval zaupanja za razliko (angl. *95 % Confidence Interval of the Difference*)
- Spodnja meja (angl. *Lower*)
- Zgornja meja (angl. *Upper*)

Tabela 2: Statistična obdelava hipoteze 2

Skupna statistika / Group Statistics

Evidenca	Število odgovorov N	Aritmetična sredina Mean	Standardni odklon Std. Deviation	Standarna napaka aritmetične sredine Std. Error Mean
% stavne banke =povp. VL da	61	4,70	2,492	,319
ne	41	6,29	2,759	,431

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
									95% Confidence Interval of the Difference	
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Lower	Upper
% stavne banke =povp. VL	Equal variances assumed	4,235	,042	-3,021	100	,003	-1,588	,526	-2,630	-,545
	Equal variances not assumed			-2,961	79,888	,004	-1,588	,536	-2,655	-,521

Tabela 3: Statistična obdelava hipoteze 3

Skupna statistika / Group Statistics

Evidenca		Število odgovorov N	Aritmetična sredina Mean	Standardni odklon Std. Deviation	Standardna napaka aritmetične sredine Std. Error Mean
Največkrat stavim	da	61	1,67	,961	,123
	ne	41	2,32	1,105	,173

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
									95% Confidence Interval of the Difference	
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Lower	Upper
% stavne banke =povp. VL	Equal variances assumed	4,235	,042	-3,021	100	,003	-1,588	,526	-2,630	-,545
	Equal variances not assumed			-2,961	79,888	,004	-1,588	,536	-2,655	-,521

Tabela 4: Statistična obdelava hipoteze 4

Skupna statistika / Group Statistics

Cilji	Število odgovorov N	Aritmetična sredina Mean	Standardni odklon Std. Deviation	Standarna napaka aritmetične sredine Std. Error Mean
Visok stavni limit da	96	3,76	1,064	,109
ne	6	3,00	1,673	,683

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
								95% Confidence Interval of the Difference		
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Lower	Upper
Visok stavni limit	Equal variances assumed	3,176	,078	1,639	100	,104	,760	,464	-,160	1,681
	Equal variances not assumed			1,099	5,256	,319	,760	,692	-,992	2,513

Priloga 3: Pregled limitov vplačil po posameznih dogodkih na stavnici Pinnacle Sports za različne športne panoge

Nogomet

Tabela 5: EURO2012 (Evropsko prvenstvo v nogometu), skupinski del tekmovanja

1x2*	Skupno število zadetkov (angl. <i>Total goals</i>)**	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)***
15.812,00 EUR	39.500,00 EUR	39.500,00 EUR

Legenda:

* 1x2 – stava na zmago ali neodločen izid

** Skupno število zadetkov (angl. *Total goals*)

*** Stava s pripisano razliko (angl. *Handicap*)

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 6: EURO2012 (Evropsko prvenstvo v nogometu), polfinale

1x2	Skupno število zadetkov (angl. <i>Total goals</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
31.840,00 EUR	79.600,00 EUR	79.600,00 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 7: UEFA Liga Prvakov, osmina finala

1x2	Skupno število zadetkov (angl. <i>Total goals</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
11.112,00 EUR	11.112,00 EUR	22.224,00 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 8: Polfinale lige prvakov

1x2	Skupno število zadetkov (angl. <i>Total goals</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
13.864,00 EUR	13.864,00 EUR	27.728,00 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 9: UEFA Evropska liga

1x2	Skupno število zadetkov (angl. <i>Total goals</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
5.926,40 EUR	5.926,40 EUR	11.852,80 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 10: Evropska liga, polfinale

1x2	Skupno število zadetkov (angl. <i>Total goals</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
6.932,00 EUR	6.932,00 EUR	13.864,00 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 11: Angleška Premier League

1x2	Skupno število zadetkov (angl. <i>Total goals</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
11.112,00 EUR	11.112,00 EUR	22.224,00 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 12: Italijanska Serie A

1x2	Skupno število zadetkov (angl. <i>Total goals</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
4.444,80 EUR	4.444,80 EUR	8.889,60 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 13: Španska La liga

1x2	Skupno število zadetkov (angl. <i>Total goals</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
7.408,00 EUR	7.408,00 EUR	14.816,00 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 14: Francoska Ligue 1

1x2	Skupno število zadetkov (angl. <i>Total goals</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
3.704,00 EUR	3.704,00 EUR	7.408,00 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 15: Nemška Bundesliga

1x2	Skupno število zadetkov (angl. <i>Total goals</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
4.444,80 EUR	4.444,80 EUR	8.889,60 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 16: Argentinska nogometna liga, MLS ZDA

1x2	Skupno število zadetkov (angl. <i>Total goals</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
1.405,20 EUR	1.405,20 EUR	2.810,40 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 17: Danska, Nizozemska, Belgija, Rusija, Turčija, Mehika

1x2	Skupno število zadetkov (angl. <i>Total goals</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
1.039,80 EUR	1.039,80 EUR	2.079,60 EUR

Vir: *Betting menu*, 2012.

Tabela 18: Švedska, Norveška, Portugalska prva nogometna liga

1x2	Skupno število zadetkov (angl. <i>Total goals</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
2.079,60 EUR	2.079,60 EUR	4.159,20 EUR

Vir: *Betting menu*, 2012.

Tabela 19: Poljska nogometna liga

1x2	Skupno število zadetkov (angl. <i>Total goals</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
693,20 EUR	693,20 EUR	1.386,40 EUR

Vir: *Betting menu*, 2012.

Tabela 20: Grčija, Norveška druga liga, Romunija, Brazilska Carioca in Paulista, Čile

1x2	Skupno število zadetkov (angl. <i>Total goals</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
693,20 EUR	693,20 EUR	693,20 EUR

Vir: *Betting menu*, 2012.

Tabela 21: Slovenska nogometna liga. Ukrajina, Švedska druga liga, Madžarska, Izrael, Argentinska druga liga

1x2	Skupno število zadetkov (angl. <i>Total goals</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
346,60 EUR	346,60 EUR	346,60 EUR

Vir: *Betting menu*, 2012.

Košarka

Tabela 22: NBA liga ZDA

Moneyline*	Skupno število točk (angl. <i>Total points</i>)**	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
7.093,00 EUR	7.093,00 EUR	14.186,00 EUR

Legenda:

* Stava na zmagovalca brez možnosti neodločenega izida (angl. *Moneyline*)

** Skupno število točk (angl. *Total points*)

Vir: *Betting menu*, 2012.

Tabela 23: Grška liga

Moneyline	Skupno število točk (angl. »Total points«)	Stava s pripisano razliko (angl. »Handicap«)
1.418,60 EUR	1.418,60 EUR	1.418,60 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 24: Italijanska košarkarska liga

Moneyline	Skupno število točk (angl. Total points)	Stava s pripisano razliko (angl. Handicap)
1.418,60 EUR	1.418,60 EUR	1.418,60 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 25: Španska ACB liga

Moneyline	Skupno število točk (angl. Total points)	Stava s pripisano razliko (angl. Handicap)
1.418,60 EUR	1.418,60 EUR	2.127,90 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 26: Kitajska košarkarska liga

Moneyline	Skupno število točk (angl. »Total points«)	Stava s pripisano razliko (angl. »Handicap«)
140,84 EUR	140,84 EUR	211,26 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 27: Češka košarkarska liga

Moneyline	Skupno število točk (angl. Total points)	Stava s pripisano razliko (angl. Handicap)
352,10 EUR	352,10 EUR	352,10 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 28: Slovenska, Srbska, Argentinska, Švedska, Hrvaška, Finska in Slovaška košarkarska liga

Moneyline	Skupno število točk (angl. Total points)	Stava s pripisano razliko (angl. Handicap)
70,93 EUR	70,93 EUR	70,93 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Ostalo

Tabela 29: Baseball MLB liga

Moneyline	Skupno število točk/tekov (angl. <i>Total runs</i>)*	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
14.052,00 EUR	7.026,00 EUR	7.026,00 EUR

Legenda: * Skupno število točk/tekov pri baseball-u (angl. *Total runs*)

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 30: Hokej NHL liga

Moneyline	Skupno število zadetkov (angl. <i>Total goals</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
1.405,20 EUR	1.405,20 EUR	1.405,20 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 31: Tenis zmagovalec Roland Garros

Moški zmagovalec	Ženska zmagovalka
351,30 EUR	351,30 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 32: Tenis zmagovalci ekipnih tekmovanj

Davis Cup	Fed Cup
351,30 EUR	351,30 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 33: Kriket Indijska Premier liga

Moneyline	Skupno število točk/tekov (angl. <i>Total runs</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
1.405,20 EUR	1.405,20 EUR	1.405,20 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 34: Politika, ZDA volitve

Zmagovalna stranka (demokrati ali republikanci)
3.466 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Olimpijske igre 2012

Tabela 35: Lokostrelstvo

Dvboj (angl. <i>Head to Head</i>)*
81,34 EUR

Legenda: * Dvboj dveh posameznikov (angl. *Head to head*)

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 36: Atletika

Stava na zmagovalca	Dvboj (angl. <i>Head to Head</i>)
162,68 EUR – 406,70 EUR (odvisno od panoge)	81,34 EUR

Vir: *Betting menu*, 2012.

Tabela 37: Košarka

Moneyline	Skupno število točk (angl. <i>Total points</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
2.440,20 EUR	2.440,20 EUR	4.067,00 EUR

Vir: *Betting menu*, 2012.

Tabela 38: Boks

Stava na zmagovalca	Dvboj (angl. <i>Head to Head</i>)
244,02 EUR – 406,70 EUR (odvisno od kategorije)	81,34 EUR

Vir: *Betting menu*, 2012.

Tabela 39: Kajak in Kanu

Stava na zmagovalca
244,02 EUR – 406,70 EUR (odvisno od kategorije)

Vir: *Betting menu*, 2012.

Tabela 40: Kolesarstvo

Stava na zmagovalca	Dvboj (angl. <i>Head to Head</i>)
244,02 EUR	81,34 EUR

Vir: *Betting menu*, 2012.

Tabela 41: Skoki v vodo

Stava na zmagovalca	Dvboj (angl. <i>Head to Head</i>)
244,02 EUR - 406.70 EUR (odvisno od kategorije)	81,34 EUR

Vir: *Betting menu*, 2012.

Tabela 42: Jahanje

Stava na zmagovalca
162,68 EUR – 244,02 EUR

Vir: *Betting menu*, 2012.

Tabela 43: Sabljanje

Stava na zmagovalca	Dvoboj (angl. <i>Head to Head</i>)
244,02 EUR - 406.70 EUR (odvisno od kategorije)	81,34 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 44: Gimnastika

Stava na zmagovalca	Dvoboj (angl. <i>Head to Head</i>)
162,68 EUR – 406,70 EUR (odvisno od orodja)	81,34 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 45: Rokomet

Moneyline	Skupno število točk (angl. <i>Total points</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
1.626,80 EUR	1.626,80 EUR	2.440,20 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 46: Judo

Stava na zmagovalca	Dvoboj (angl. <i>Head to Head</i>)
244,02 EUR – 406,70 EUR (odvisno od kategorije)	81,34 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 47: Moderni Pentatlon

Stava na zmagovalca
244,02 EUR – 406,70 EUR (kategorije)

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 48: Veslanje

Stava na zmagovalca	Dvoboj (angl. <i>Head to Head</i>)
162,68 EUR – 244,02 EUR	162,68 EUR – 203,35 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 49: Jadranje

Stava na zmagovalca
162,68 EUR – 244,02 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 50: Strelstvo

Stava na zmagovalca	Dvboj (angl. <i>Head to Head</i>)
244,02 EUR – 406,70 EUR (odvisno od kategorije)	81,34 EUR

Vir: *Betting menu*, 2012.

Tabela 51: Nogomet moški

Moneyline	Skupno število točk (angl. <i>Total points</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)	Zmagovalec
6.507,20 EUR	13.014,40 EUR	13.014,40 EUR	1.626,80 EUR

Vir: *Betting menu*, 2012.

Tabela 52: Nogomet ženske

Moneyline	Skupno število točk (angl. <i>Total points</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)	Zmagovalec
3.253,60 EUR	3.253,60 EUR	6.507,20 EUR	813,40 EUR

Vir: *Betting menu*, 2012.

Tabela 53: Plavanje

Stava na zmagovalca
244,02 EUR – 406,70 EUR (odvisno od discipline)

Vir: *Betting menu*, 2012.

Tabela 54: Sinhrono plavanje

Stava na zmagovalca
244,02 EUR

Vir: *Betting menu*, 2012.

Tabela 55: Namizni tenis

Stava na zmagovalca
244,02 EUR

Vir: *Betting menu*, 2012.

Tabela 56: Taekwondo

Stava na zmagovalca
244,02 EUR – 406,70 EUR (odvisno od kategorije)

Vir: *Betting menu*, 2012.

Tabela 57: Tenis moški

Moneyline	Zmagovalec
16,268.00 EUR	1626.80 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 58: Tenis ženske

Moneyline	Zmagovalec
16.268,00 EUR	813,40 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 59: Triatlon

Stava na zmagovalca
244,02 EUR – 406,70 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 60: Odbojka

Moneyline	Skupno število nizov (angl. <i>Total sets</i>)*	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
2.440,20 EUR	813,40 EUR	1.626,80 EUR

Legenda: * Skupno število nizov (angl. *Total sets*)

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 61: Vaterpolo

Moneyline	Skupno število zadetkov (angl. <i>Total goals</i>)	Stava s pripisano razliko (angl. <i>Handicap</i>)
813,40 EUR	813,40 EUR	813,40 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 62: Dviganje uteži

Stava na zmagovalca	Dvboj (angl. <i>Head to Head</i>)
244,02 EUR	81,34 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Tabela 63: Rokoborba

Stava na zmagovalca
244,02 EUR – 406,70 EUR

Vir: Betting menu, 2012.

Priloga 4: Primer obvestila in obrazložitve stavnic, ko zaprejo stavni račun

Primer 1: stavnica Ladbrokes

Dear Mr Pribicevic,

Thank you for your e-mail regarding stake factors.

I am sorry to learn of your frustration in placing bets. We can confirm that you are currently unable to bet on any given event online.

This has been applied to your account as a result of some of the business you have placed with us on your accounts.

We can assure you we do wish to attract customers to our service whether they win or lose.

We do though have a responsibility to run the business profitably and therefore we do restrict certain customers and certain bets.

We do regularly review the stake factors on accounts in line with the business patterns of our customers and we may look to alter the factor in the future.

If we can be of any further assistance, please contact us again and we will be more than happy to help you.

Yours sincerely,

Mark
Customer Services

Primer 2: stavnica Bet 365

Dear Mr. Pribicevic,

Following a review of your account, we regret to inform you that we are no longer able to offer you our telephone betting service and whilst our online service remains available to you, betting restrictions will be applied on any future bets placed.

Should you wish to continue to use our services the Sports offers and promotions available to you will be restricted to the following regular offers which remain open to all customers: Channel 4/1 Free Bet Offer; Feature Race 4/1 Free Bet Offer; Sky Dogs 2/1 Winner Free Bet

Offer; Best Odds Guaranteed; Racing Value Offers; Bore Draw Money Back; 100% EURO Accumulator and the 50% Parlay Bonus.

We assure you that this decision has only been taken after careful consideration and that it does not affect your ability to play and claim bonuses in the following bet365 products, Casino, Games, Poker or Bingo.

If you require any further assistance, our team are available 24 hours a day by Live Chat, email at support-eng@customerservices365.com or telephone on +800 12 365 365 and we will be pleased to assist you.

Kind Regards,

Shaun W
The bet365 Team

Primer 3: stavnica Wettpunkt

Dear Matej J. Pribicevic!

We've determined that you always bet on odds that are above the international average. For this reason we set a limit of €100,- per day.

In addition, your account has been set so that you can play an event only once (betting rules pt. 6.).

Kind regards,
WETTPUNKT-Team
office@wettpunkt.com

Primer 4: stavnica EURObet

Dear Customer,

I am writing to inform you that your account with EURObet.com has been closed. As of now, no further bets can be accepted and any recorded in error will be declared void, win or lose. This decision has been taken purely for commercial reasons.

In the event of you placing a bet indirectly with EURObet.com in the future, we will reserve the right to void your bet.

Any funds currently in your balance have now been sent back to your registered card. Any outstanding Ante Post bets will be settled upon their maturity and any subsequent funds won will be sent back to your registered card or to the payment method used.

Should you require further assistance, please do not hesitate to contact either myself or another member of the Customer Services team.

Kind regards,

EURobet Customer services.

Primer 5: stavnica Victor Chandler

Dear Mr Pribicevic,

We are contacting you today to advise that a business decision has been taken by our Senior Traders and I must inform you that betting Account Number 3800339 has now been closed and no further business may be executed on your behalf.

The total balance of the Account €2567.25 is currently in the process of being paid back to your Moneybookers and can take 1-2 working days to reflect on your banking statement.

The balance of this Account now stands at zero with 1 outstanding bet.

EUR 40.00 Single: BARCELONA @ 1.800 [Outright - Specials] - Cesc Fabregas' Club After Summer Transfer Window Player Specials

As explained in our Terms and Conditions, a Traders decision is final and will not be over turned.

We would like to take this opportunity to thank you for your past custom.

Should you have any further questions please do not hesitate to contact me.

Kind Regards,

Andrei Lopatnic
Contact Centre
Victor Chandler

Priloga 5: Anketni list

Vprašanje: Ali ste se v zadnjih treh mesecih ukvarjali s športnimi stavami?

- Da
- Ne

Vprašanje: Kako pogosto igrate športne stave?

- Vsak dan, ne glede na ponudbo
- Skoraj vsak dan, večkrat tedensko
- Ob zanimivejših športnih dogodkih

Vprašanje: Koliko časa v povprečju namenite športnim stavam?

- Manj kot 30 minut dnevno
- 30 minut–1 uro dnevno
- 1–2 uri dnevno
- 3 ure dnevno
- 4 ure dnevno
- 5 ali več ur dnevno

Vprašanje: Koliko znaša vaš povprečni vložek?

- Do 5 EUR
- 6–10 EUR
- 11–20 EUR
- 21–30 EUR
- 31–50 EUR
- 51–100 EUR
- 101 ali več EUR

Vprašanje: Koliko znaša vaš stavni fond?

- Nimam denarja posebej namenjenega za stave
- Do 10 EUR
- 101–300 EUR
- 301–500 EUR
- 501–1000 EUR
- 1001–2000 EUR
- 2001–3000 EUR
- 3001–4000 EUR
- 4001–5000 EUR
- 5001–10000 EUR
- Več kot 10.000 EUR

Vprašanje: Kolikšen odstotek stavne banke (denarja, namenjenega za stave) znaša vaša povprečna stava ?

- Manj kot 0,5 % stavne banke
- Od 0,5 % do 1 % stavne banke
- Od 1 % do 2,5 % stavne banke
- Od 2,5 % do 5 % stavne banke
- 5 % do 10 % stavne banke
- 10 % do 20 % stavne banke
- 20 % do 40 % stavne banke
- Več kot 40 % stavne banke
- Ne določam svojega vložka glede na višino stavne banke

Vprašanje: Raje stavim na dogodek, če vem, da ga bom lahko spremljal v živo (na prizorišču športnega dogodka, na TV ali prek spleta)

- Da
- Ne

Vprašanje: V zadnjem letu sem stavil vsaj enkrat na naslednjih stavnicah (označi več stavnic):

Športna Loterija	Centrebet	Stan James
Pinnacle Sports	Sportingbet	Canbet
Bwin	Expekt	Betclic
Bet365	Betfair	Victor Chandler
SBOBET	5dimes	Dafabet
12bet	Paddy Power	EURobot
188 bet	Betsson	Tipico
William Hill	Boylesports	Betway
Ladbrokes	Gamebookers	Interwetten
Unibet	NordicBet	Ostalo
Bet-at-home	Betfred	

9.1. Vprašanje: Pri stavnici sta mi pomembna: videz in funkcionalnost spletne strani

- 1 = ni pomembno
- 2 = bolj nepomembno
- 3 = pomembno
- 4 = zelo pomembno
- 5 = najbolj pomembno

Vprašanje: Pri stavnici sta mi pomembna: dobra (raznovidna) stavna ponudba

- 1 = ni pomembno
- 2 = bolj nepomembno
- 3 = pomembno

4 = zelo pomembno
5 = najbolj pomembno

Vprašanje: Pri stavnici sta mi pomembna: bonusi in promocije

1 = ni pomembno
2 = bolj nepomembno
3 = pomembno
4 = zelo pomembno
5 = najbolj pomembno

Vprašanje: Pri stavnici mi je pomemben: visok stavni limit

1 = ni pomembno
2 = bolj nepomembno
3 = pomembno
4 = zelo pomembno
5 = najbolj pomembno

Vprašanje: Pri stavnici so mi pomembne: zadovoljive vplačilne in izplačilne možnosti

1 = ni pomembno
2 = bolj nepomembno
3 = pomembno
4 = zelo pomembno
5 = najbolj pomembno

Vprašanje: Pri stavnici sta mi pomembna: ugodno izplačilno razmerje:

1 = ni pomembno
2 = bolj nepomembno
3 = pomembno
4 = zelo pomembno
5 = najbolj pomembno

Vprašanje: Pri odločanju, kaj bom stavil, upoštevam:

- Trend gibanja kvot na stavnicah
- Svojo pripadnost do ekipe ali tekmovalca
- Statistiko preteklih rezultatov
- Občutek, intuicijo
- Informacije s spletnih strani in ostalih medijev, povezanih s športnimi stavami
- Poslušam nasvet prijateljev, znancev
- Vreme (v primeru, da je tekmovanje na prostem)
- Določim realno kvoto po mojem mnenju in jo primerjam s ponujeno

Vprašanje: Limiti pri vplačevanju športnih stav

- Nimam težav z limiti pri vplačevanju stav
- Da, limit sem že doživel pri vplačilih na stavnicah

Vprašanje: Ali se vam je že kdaj zgodilo, da so vam zaprli stavni račun ?

- Da
- Ne

Vprašanje: Stave povezane z ekipami ali posamezniki, za katere navijam:

- Izogibam se stavam pri ekipah/tekmovalcih, za katere navijam
- Rad stavim na ekipo/ekmovalca, za katero/katerega navijam
- Rad stavim proti ekipi/tekmovalcu, za katero/katerega navijam
- Stavim, ne glede na to, ali je stava povezana z ekipo/tekmovalcem, za katero /katerega navijam

Vprašanje: Največkrat stavim na:

- 1 dogodek (single)
- 2 dogodka (double)
- 3 dogodke (treble)
- 4–7 dogodkov
- 8 ali več dogodkov

Vprašanje: Svoj vložek pri stavi določim glede na:

- Imam fiksen vložek na stavo
- Vložek določim glede na višino stavne banke, verjetnosti uresničitve dogodka in ponujeno kvoto (Kellyjev kriterij)
- Po občutku
- Drugo

Vprašanje: Zanesljiva stava (angl. *Sure Bet*):

- Da, vedno iščem zanesljive stave
- Včasih igram zanesljive stave
- Ne, nikoli ne igram zanesljive stave

Vprašanje: Azijski hendikep (AH)

- Da, skoraj vedno igram azijski hendikep
- Včasih igram azijski hendikep
- Redko igram azijski hendikep
- Nikoli ne igram azijski hendikep
- Ne poznam azijski hendikep

Vprašanje: Večkrat stavim:

- Ob odprtju stavne ponudbe
- Pred zaprtjem stavne ponudbe

Vprašanje: Igram tudi stave v živo (angl. *Live bets*)

- Da
- Ne

Vprašanje: Verjetnost ocenim pri vsakem dogodku, na katerega želim staviti:

- Vedno
- Pogosto
- Občasno
- Redko
- Nikoli

Vprašanje: Imam zastavljene cilje povezane s športnimi stavami:

- Da, prevladujejo večletni cilji
- Da, prevladujejo letni cilji
- Da, prevladujejo mesečni cilji
- Da, prevladujejo dnevni in tedenski cilji
- Ne, nimam ciljev, povezanih s športnimi stavami

Vprašanje: Dosledno vodim evidenco odigranih stav

- Da
- Ne

Vprašanje: Ocenjeno verjetnost primerjam s kvoto pri dogodku, na katerega želim staviti

- Vedno
- Pogosto
- Občasno
- Redko
- Nikoli

Vprašanje: Pri športnih stavah se mi zdijo pomembni naslednji kazalniki:

- Dobiček/izguba
- Povprečen donos na stavu (angl. *Yield*)
- Odstotek uspešnosti (angl. *Hit rate*)
- ROI (angl. *Return on Investment*)
- Pričakovana vrednost (angl. *EV= Expected Value*)
- Povprečni vložek na stavu
- Povprečna kvota
- Povprečna zadeta kvota

- Serija preteklih 10 stav
- Nič izmed navedenega
- Drugo

Vprašanje: Sem vlagatelj na trgu vrednostnih papirjev

- Da, na borzi sem trgoval v preteklem letu
- Da, a na borzi nisem trgoval v preteklem letu
- Ne, nimam delnic

Vprašanje: Ukvarjam se tudi z igranjem pokra (v živo ali prek spleta)

- Da, zelo pogosto
- Da, redko
- Ne, nikoli